

**TƏKAMÜL
NƏZƏRİYYƏSİNİN
SÜQUTU**

20 SUALDA

HARUN YƏHYA

MÜNDƏRİCAT

GİRİŞ

1. Təkamül nəzəriyyəsi nə üçün elmi və əsaslı nəzəriyyə deyil?
2. Təkamül nəzəriyyəsinin yalan olduğunun sübut edilməsi yaradılışın doğruluğunu necə göstərir?
3. İnsana aid tapıntılar nə qədər qədimdir? Bu tapıntılar niyə təkamül nəzəriyyəsinə dəstəkləmir?
4. Təkamül nəzəriyyəsi niyə biologiyanın əsasını təşkil etmir?
5. Müxtəlif irqlərin varlığı nə üçün təkamül nəzəriyyəsinə dəlil deyil?
6. Meymun və insan geninin 99 % oxşarlıq təşkil etdiyi və bunun təkamül nəzəriyyəsinə sübut etdiyi iddiası nə üçün doğru deyil?
7. Dinozavrların quşlara çevrilməsi iddiası nə üçün elmə zidd nağıldır?
8. İnsan embrionundakı qəlsəmələr cəfəngiyatı hansı elmi saxtakarlığa əsaslanır?
9. Klonlaşdırmanı təkamül nəzəriyyəsinin dəlili kimi təqdim etmək nə üçün yanlışdır?
10. Həyatın kosmosdan gəlməsi nə üçün mümkün deyil?
11. Dünyanın yaşının 4 milyard il olması nə üçün təkamül nəzəriyyəsinə dəstəkləmir?
12. Ağıl diş nə üçün təkamül nəzəriyyəsinə dəlil ola bilməz?
13. Ən qədim canlıların mürəkkəb quruluşları təkamül nəzəriyyəsinə necə məhv edir?
14. Təkamül nəzəriyyəsinə təkzib etmək nə üçün inkişaf və irəliləyişi də təkzib etmək kimi göstərilir?
15. “Allah canlıları təkamüllə yarada bilər” fikri nə üçün səhvdir?
16. “Təkamül nəzəriyyəsi bəlkə də gələcəkdə əsaslandırılı bilər” fikri nə üçün doğru deyil?
17. Qurbanı kimi suda-quruda yaşayan canlılar nə üçün təkamül nəzəriyyəsinə dəlil ola bilməz?
18. DNT nə üçün təsadüflə açıqlana bilməz?
19. Bakteriyaların antibiotiklərə qarşı müqaviməti nə üçün təkamülə dəlil deyil?
20. Yaradılışla elm arasında nə cür əlaqə vardır?

Qeydlər

OXUCUYA

Bu kitabda və digər işlərimizdə təkamül nəzəriyyəsinin süqutuna xüsusi yer ayrılmasının səbəbi bu nəzəriyyənin hər cür din əleyhdarı olan fəlsəfənin təməlini meydana gətirməsidir. Yaradılışı və dolayısıyla Allah'ın varlığını inkar edən darvinizm 150 ildir ki, bir çox insanın imanını itirməsinə və ya şübhəyə düşməsinə səbəb olmuşdur. Buna görə də, bu nəzəriyyənin yalan olduğunu gözlər önünə gətirmək əhəmiyyətli imani bir vəzifədir. Bu əhəmiyyətli xidmətin bütün insanlığa çatdırılması isə zəruridir. Bəzi oxucularımız ola bilər ki, yalnız bir kitabımızı oxumaq imkanı tapa bilər. Bu səbəblə, hər kitabımızda bu mövzuya xülasə də olsa yer ayrılması uyğun hesab edilmişdir.

Qeyd edilməsi lazım olan başqa bir xüsüs də bu kitabların məzmunu ilə əlaqədardır. Yazıçının bütün kitablarında imani mövzular Quran ayələri yönündə izah edilir və insanlar Allah'ın ayələrini öyrənməyə və yaşamağa dəvət edilirlər. Allah'ın ayələri ilə əlaqədar bütün mövzular oxucuda heç bir şübhə və ya sual buraxmayacaq şəkildə açıqlanmışdır.

Bu mövzuda istifadə edilən səmimi, sadə və səlis üslub isə kitabların hamı tərəfindən rahat başa düşülməsini təmin edir. Bu təsirli və sadə izah sayəsində kitablar "bir nəfəsə oxunan kitablar" ibarəsinə tam uyğun gəlir. Dini qəti şəkildə rədd edən insanlar belə bu kitablarda bildirilən həqiqətlərdən təsirlənir və yazılanların doğruluğunu inkar edə bilmirlər.

Bu kitab və yazıçının digər əsərləri oxucular tərəfindən şəxsən oxuna biləcəyi kimi, qarşılıqlı söhbət şəraitində də oxuna bilər. Bu kitablardan istifadə etmək istəyən bir qrup oxucunun, kitabları bir yerdə oxumaları mövzu ilə əlaqədar öz təfəkkür və təcrübələrini də bir-birlərinə ötürmək baxımından faydalıdır.

Bununla belə, yalnız Allah'ın razılığı üçün yazılan bu kitabların tanınmasında və oxunmasında iştirak etmək də böyük xidmətdir. Çünki yazıçının bütün kitablarında isbat və razı salıcı yön son dərəcə güclüdür. Bu səbəblə, dini izah etmək istəyənlər üçün ən təsirli üsul bu kitabların digər insanlar tərəfindən də oxunmasının təşviq edilməsidir.

Kitabların arxasına yazıçının digər əsərlərinin təqdimatının əhəmiyyətli səbəbləri vardır. Bu sayədə kitabı nəzərdən keçirən şəxs yuxarıda yazılan xüsusiyyətləri daşıyan və oxumaqdan xoşlandığını ümid etdiyimiz bu kitabla eyni xüsusiyyətlərə sahib daha bir çox əsərin olduğunu görür, imani və siyasi mövzularda faydalana biləcəyi zəngin bir qaynağın mövcudluğuna şahid olacaq.

Bu əsərlərdə digər bəzilərdə görülən, yazıçının şəxsi qənaətlərinə və şübhəli qaynaqlara əsaslanan izahlara, müqəddəsata qarşı lazım olan ədəb və hörmətə diqqət yetirilməyən üslublara, şübhəli və həmçinin incidici yazılara rast gələ bilməzsiniz.

YAZIÇI VƏ ƏSƏRLƏRİ HAQQINDA

Harun Yəhya təxəllüsündən istifadə edən yazıçı Adnan Oktar 1956-cı ildə Ankarada anadan olmuşdur. İbtidai və orta təhsilini Ankarada almışdır. Daha sonra İstanbul Memar Sinan Universitetinin İncəsənət fakültəsində və İstanbul Universitetinin Fəlsəfə bölməsində təhsil almışdır. 1980-ci illərdən bu yana imani, elmi və siyasi mövzularda bir çox əsər hazırlamışdır. Bununla yanaşı, yazıçının təkamülçülərin saxtakarlıqlarını, iddialarının əsassızlığını və darvinizmin qanlı ideologiyalarla olan qaranlıq əlaqələrini ortaya qoyan çox əhəmiyyətli əsərləri vardır.

Harun Yəhyanın əsərləri təxminən 30.000 şəklin olduğu cəmi 45.000 səhifəlik külliyyatdır və bu külliyyat 60 fərqli dilə tərcümə edilmişdir.

Yazıçının təxəllüsü inkarçı düşüncəyə qarşı mübarizə aparan iki peyğəmbərin xatirəsinə hörmət olaraq adlarını yad etmək üçün Harun və Yəhya adlarından götürülmüşdür. Yazıçı tərəfindən kitabların üz qabığında Rəsulullahın (s.ə.v) möhürünün olmasının simvolik mənası isə kitabların məzmunu ilə əlaqədardır. Bu möhür Qurani-kərimin Allah`ın son kitabı və son sözü, Peyğəmbərimizin (s.ə.v) xatəmül-ənbiya olduğunun rəmzidir. Yazıçı bütün yayımlarında Quranı və Rəsulullahın sünnəsini özünə rəhbər etmişdir. Bu surətlə, inkarçı düşüncə sistemlərinin bütün təməl iddialarını bir-bir ortadan qaldırmağı və dinə qarşı yönələn etirazları tam susduracaq son sözü söyləməyi əsas almışdır. Böyük hikmət və kamal sahibi olan Rəsulullahın möhüründən bu son sözü söyləmək niyyətinin duası olaraq istifadə edilmişdir.

Yazıçının bütün işlərindəki ortağ hədəf Quranın təbliğini dünyaya çatdırmaq, beləliklə, insanları Allah`ın varlığı, birliyi və axirət kimi təməl imani mövzular üzərində düşünməyə sövq etmək və inkarçı sistemlərin əsassız təməllərini və azğın tətbiqlərini gözlər önünə çəkməkdir.

Necə ki, Harun Yəhyanın əsərləri Hindistandan Amerikaya, İngiltərədən İndoneziyaya, Polşadan Bosniya-herseqovinə, İspaniyadan Braziliyaya, Malayziyadan İtaliyaya, Fransadan Bolqarıstana və Rusiyaya qədər dünyanın əlavə bir çox ölkəsində sevilərək oxunur. İngilis, fransız, alman, italyan, ispan, portuqal, urdu, ərəb, alban, rus, boşnaq, uyuğur, İndoneziya, Malay, benqal, serb, bolqar, Çin, Danimarka və İsveç dili kimi bir çox dilə tərcümə edilən əsərlər xaricdə geniş oxucu kütləsi tərəfindən izlənilir.

Dünyanın dörd tərəfində fəvqəladə təqdir toplayan bu əsərlər bir çox insanın iman etməsinə, bir çoxunun da imanında dərinləşməsinə vəsilə olur. Kitablari oxuyub araşdıran hər kəs bu əsərlərdəki hikmətli, dolğun, asan aydın olan və səmimi üslubun, ağıllı və elmi yanaşmanın fərqlində olar. Bu əsərlər sürətli təsir etmə, qəti nəticə vermə, etiraz və təkzib edilə bilinməyən xüsusiyyətləri daşıyır. Bu əsərləri oxuyan və üzərində ciddi şəkildə düşünen insanların artıq materialist fəlsəfəni, ateizmi və digər azğın görüş və fəlsəfələrin heç birini səmimi olaraq müdafiə etmələri mümkün deyil. Bundan sonra müdafiə etsələr də, ancaq romantik inadla müdafiə edəcəklər. Çünki fikri dayaqları aradan götürülmüşdür. Dövrümüzdəki bütün inkarçı cərəyanlar Harun Yəhya külliyyatı qarşısında fikirlə məğlub olmuşlar.

Şübhəsiz, bu xüsusiyyətlər Quranın hikmət və ifadə təsirliliyindən qaynaqlanır. Yazıçı bu əsərlərə görə öyünmür, yalnız Allah`ın hidayətinə vəsilə olmağa niyyət etmişdir. Bundan başqa, bu əsərlərin çap və nəşrində hər hansı bir maddi qazanc güdülür.

Bu həqiqətlər göz önünə gətirildikdə insanların görmədiklərini görmələrini təmin edən, hidayətlərinə vəsilə olan bu əsərlərin oxunmasını təşviq etməyin də çox əhəmiyyətli xidmət olduğu ortaya çıxır.

Bu qiymətli əsərləri tanıtməyin yerinə insanların zehinlərini bulandıran, fikri qarışıqlıq meydana gətirən, şübhə və tərəddüdləri aparmaq və imanı qurtarmaq üçün güclü və iti təsiri olmadığı ümumi təcrübə ilə sabit olan kitablari yaymaq isə əmək və zaman itkisinə səbəb olar. İmanı qurtarmaq məqsədindən çox, yazıçının ədəbi gücünü vurğulamağa yönələn əsərlərdə bu təsirin əldə edilə bilməyəcəyi məlumdur. Bu mövzuda şübhəsi olanlar varsa, Harun Yəhyanın əsərlərinin tək məqsədinin dinsizliyi yox etmək və Quran əxlaqını yaymaq olduğunu, bu

xidmətdəki təsir, müvəffəqiyyət və səmimiyyətin açıq şəkildə göründüyünü oxucuların ümumi qənaətindən anlamaq bilirlər.

Bilmək lazımdır ki, dünyadakı zülm və qarışıqlıqların, müsəlmanların çəkdiyi əziyyətlərin təməl səbəbi dinsizliyin fikri hakimiyyətidir. Bunlardan xilas olmağın yolu isə dinsizliyin fikirlə məğlub edilməsi, iman həqiqətlərinin ortaya qoyulması və Quran əxlaqının insanların qavrayıb yaşaya biləcəkləri şəkildə izah edilməsidir. Dünyanın gündən-günə daha çox büründüyü zülm, fəsad və qarışıqlıq mühiti diqqətə alındığında bu xidmətin mümkün qədər sürətli və təsirli şəkildə edilməsinin lazım olduğu aydındır. Əks halda, çox gec ola bilər.

Bu əhəmiyyətli xidmətdə öndərliyi üzərinə götürən Harun Yəhya külliyyatı Allah'ın izni ilə 21-ci əsrdə dünya insanlarını Quranda təsvir edilən hüsur, sülh, düzgünlük, ədalət, gözəllik və xoşbəxtliyə daşımağa vəsilə olacaq.

GİRİŞ

Təkamül nəzəriyyəsi 150 ildir ki, gündəmdədir və insanların dünyaya baxışına dərinlən təsir edir. Onlara bu dünyaya təsadüflər nəticəsində əmələ gəlmiş heyvan növü olduqları yalanını təlqin edir. Bundan başqa, həyatın tək qanununun eqoist bir şəkildə həyatda qalma mübarizəsi olduğunu qəbul etdirir. Bu təlqinlərin təsiri 19-cu və 20-ci əsrlərdə açıq şəkildə görülməyə bilər: insanların getdikcə daha da xudbin olması, cəmiyyətlərdə əxlaqi çöküntünün, mənfəətpərəstliyin, şiddət və amansızlığın sürətlə yayılması, faşizm və kommunizm kimi totalitar və qan tökən ideologiyaların inkişafı, dinsizləşən insanların sosial və fərdi böhranlar içində qıvrılması...

Təkamül nəzəriyyəsinin bu sosial nəticələrini digər kitablarımızda incələmişik. (Bax: Harun Yəhya, "Darvinizmin insanlığa gətirdiyi bəlalar", "Kommunizm pusquda", "Darvinizmin qaranlıq sehiri", "Darvinizm dini və Darvinin Türk düşmənciliyi", "Sosial silah darvinizm"). Elmlilik iddiasında olan bu nəzəriyyənin həqiqətdə heç bir elmi əsasının olmadığını, kor-koranə müdafiə edilən ssenari və xurafatlardan ibarət olduğunu da digər bir çox əsərimizdə ortaya qoyduq.

Təkamül nəzəriyyəsinin iç üzünü öyrənmək və 150 ildə dünyada sistemli şəkildə şiddəti, vəhşiliyi, amansızlığı, qarışıqlığı körükləyən bir dünya görüşünü tanımaq istəyənlər mütləq bu əsərləri oxumalıdır.

Bu kitabda isə təkamül nəzəriyyəsinin elmi əsassızlığını daha geniş şəkildə gözdən keçirəcəyik. Cəmiyyətdə yayılan, maraq mövzusu olan və cavabları tam bilinməyən suallarla təkamülçülərin bu mövuzlardakı iddialarına cavab verəcəyik. Burada verdiyimiz cavabların daha detallı elmi açıqlamaları "Təkamül hiyləsi", "Həyatın gerçək mənşəyi", "Təkamülçülərin yanılması", "Təkamülçülərə dəqiq cavab -1,2,3,4", "Təkamülçülərin etirafları", "Təkamül dalanı (ensiklopedik) -1,2", "Növlərin təkamülü yalanı", "Bir zamanlar darvinizm" kimi kitablarımızda vardır.

1. Təkamül nəzəriyyəsi nə üçün elmi və əsaslı nəzəriyyə deyil?

Təkamül nəzəriyyəsi yer üzündəki canlıların təsadüflər nəticəsində təbii şərtlər daxilində öz-özünə meydana gəlməsini müdafiə edir. Bu nəzəriyyə elmi bir qanun, sübut edilmiş bir həqiqət deyil, elmlilik pərdəsi ilə cəmiyyətlərə qəbul etdirilməyə çalışılan materialist düşüncə tərzidir. Müasir elm tərəfindən hər sahədə təkzib edilən bu nəzəriyyənin ən böyük əsasları bir növ hiylə, saxtakarlıq, təhrif, yalan və göz pərdələmədən ibarət təlqin və təbliğat üsullarıdır.

XIX əsrin bəsit elmi məlumatları ilə xəyali fərziyyə kimi irəli sürülən təkamül nəzəriyyəsi bu günə qədər heç bir elmi tapıntı və ya təcrübə vasitəsilə sübut edilə bilməmişdir. Əksinə, nəzəriyyənin iddialarını əsaslandırmaq üçün istifadə edilən bütün üsullar belə bir nəzəriyyənin əsassızlığını sübut etmişdir.

Ancaq çox insan hətta bu gün bu nəzəriyyəni eynilə yerin cazibə qüvvəsi və ya suyun gərilmə qüvvəsi kimi sübut edilmiş elmi həqiqət hesab edir. Çünki əvvəldə də bildirdiyimiz kimi, təkamülün cəmiyyətə təqdim edilən üzü gerçək üzündən çox fərqlidir. Bir çox insan bu nəzəriyyənin nə qədər boş dəlillərə əsaslandığını və elm tərəfindən hər mərhələdə necə təkzib edildiyini bilmir. Təkamülçülərin əsassız fərziyyələri, qərəzli, həqiqətdən kənar şərhlər, təhriflər, yalanlar, xəyali ssenarilər, psixoloji təlqin metodları, saysız-hesabsız saxtakarlıq və göz pərdələmə üsullarından başqa əsasları yoxdur.

Bu gün biologiya, paleontologiya, genetica, biokimya, mikrobiologiya kimi elm sahələri həyatın heç cür təsadüflər və təbii şərtlər nəticəsində öz-özünə meydana gəlməsinin mümkün olmadığını sübut etmişdir. Canlının hüceyrəsi elm dünyasının orta qənaətinə əsasən, insanın bu günə qədər qarşılaşdığı ən mürəkkəb quruluş xüsusiyyətini qoruyur. Müasir elm tək bir canlı hüceyrəsinin belə böyük bir şəhərdən daha mürəkkəb quruluşa malik olduğunu aşkar etmişdir. Bu cür mürəkkəb quruluş ancaq bütün hissələri eyni anda və nöqsansız ortaya çıxdığı təqdirdə fəaliyyət göstərə bilər. Əks təqdirdə, heç bir işə yaramaz və zamanla dağılar, parçalanar və məhv olar. Təkamül nəzəriyyəsinin iddia etdiyi kimi, milyon illərlə digər hissələrinin təsadüflərlə əmələ gəlməsini gözləyə bilməz. Beləliklə, sadəcə tək bir hüceyrənin mürəkkəb yaradılışı belə Allah'ın həyatı yoxdan yaratdığını açıq-aşkar göstərir. (Ətraflı məlumat üçün bax: Harun Yəhya, "Hüceyrədəki möcüzə")

Lakin materialist fəlsəfənin tərəfdarı olan müəyyən kütlələr müxtəlif ideoloji mənfəət və ümidlər səbəbi ilə yaradılış gerçəyini qəbul etmək istəmirlər. Çünki haqq dinin Allah'ın əmr və qadağalarına əsasən bəşəriyyətə öyrətdiyi gözəl əxlaqı yaşayan cəmiyyətlərin mövcud olması və yayılması bu materialist kütlələrin işinə yaramır. Öz mənfəətləri üçün yönəldicəkləri, sui-istifadə edəcəkləri, mənəviyyətsiz, dini və əxlaqi dəyərlərdən yoxsul nəsillər hər zaman bu kütlələrin dünyəvi mənfəətlərinə daha uyğundur. Beləliklə, insanlara yaradılmadıqları, təsadüflərlə ortaya çıxıb heyvanlardan təkamül nəticəsində əmələ gəldikləri yalanını təlqin edən təkamül nəzəriyyəsinə nəyin bahasına olursa olsun, dirçəltməyə və cəmiyyətlərə qəbul etdirməyə çalışırlar. Elmin təkamül nəzəriyyəsinə çürüdən və yaradılış gerçəyini sübut edən bütün açıq dəlillərinə baxmayaraq, ağıl və məntiqli bir kənara qoyaraq, hər mühitdə və hər fürsətdə bu cəfəngiyatı müdafiə edirlər.

Əslində, ilk canlı hüceyrəsinin, hətta bu hüceyrənin içindəki milyonlarla zülal molekulundan bir dənəsinin belə öz-özünə əmələ gəlməsinin mümkün olmadığı, ağıl və məntiqlə bərabər, ehtimallarla riyazi cəhətdən də sübut edilmişdir. Yəni təkamül nəzəriyyəsi hələ ilk mərhələdə ilk canlı hüceyrənin əmələ gəlməsini açıqlama mərhələsində çökmüşdür.

Ən kiçik canlı hissəsi olan hüceyrə təkamülçülərin iddia etdiyi kimi, bəsit və nəzarətsiz dünya şərtləri altında, təsadüflərin nəticəsində əsla əmələ gələ bilmədiyi kimi, XX əsrin ən qabaqcıl laboratoriyalarında da sintez oluna bilməmişdir. Canlı hüceyrəsinin əsasını təşkil edən amin turşularına və onların əmələ gətirdiyi zülallara əsaslanaraq nəinki hüceyrə, hüceyrədəki mitoxondri, ribosom, lizosom, hüceyrə qılafları, holci kompleksi, endoplazmatik şəbəkə və s. kimi orqanoidlərdən bir dənəsi belə əmələ gətirilə bilməz. Ona görə də təkamül nəzəriyyəsinin təsadüfən əmələ gəldiyini iddia edən ilk hüceyrə yalnız xəyal gücünə əsaslanan fantaziya səviyyəsində qalmışdır.

Hələ də açıqlanmamış bir çox sirri özündə saxlayan canlı hüceyrəsi təkamül nəzəriyyəsinin ən böyük müəmmalarından birini təşkil edir.

İstər hüceyrə, istərsə hüceyrənin əsasını təşkil edən zülallardan bir dənəsi də təsadüflər nəticəsində əmələ gəlməsi mümkün olmayan mürəkkəb quruluşa malikdir. Laboratoriya təcrübələri və ehtimal hesablamaları bunun mümkün olmadığını sübut etmişdir. Dövrümüzün ən qabaqcıl laboratoriyalarında ən son texnologiya vasitəsilə də canlı hüceyrəsindəki oxşar məhsuldarlıqla və uğurla zülal əmələ gətirə bilməmişlər.

Təkamül nəzəriyyəsi baxımından digər müəmma da canlı hüceyrəsinin nüvəsində yerləşən və təxminən 3.5 milyard vahidlik şifrələmə sistemi ilə canlıya aid bütün məlumatın kodlandığı DNT molekuludur. 1950-ci illərdə elektron mikroskopunun icad olunması ilə quruluşu kəşf edilən DNT möhtəşəm bir nizam və yaradılışa malik nəhəng molekuludur. Uzun illər təkamül

nəzəriyyəsinə inanan, Nobel mükafatına layiq görülmüş Frensis Krik də DNT-ni kəşf etdikdən sonra həyatın mənbəyinin təsadüflərə əsaslanmadığını bu cür etiraf etmək məcburiyyətində qalmışdır:

“Bu gün əlimizdə olan məlumatlara əsaslanaraq düzgün insan ancaq bunu deyə bilər: həyatın mənbəyi möcüzəli şəkildə ortaya çıxmışdır”. (Francis Crick, *Life Itself: It's Origin and Nature*, New York, Simon & Schuster, 1981, s. 88)

Amerikalı mikrobioloq Homer Ceykobson (Homer Jacobson) isə həyatın təsadüfən əmələ gəlməsinin nə qədər mümkün olmadığını belə ifadə edir:

“İlk canlı əmələ gəldikdə çoxalmasına, ətrafdan maddə və enerji almasına, böyümə mərhələsinə və məlumatları böyüməyə çevirən mexanizmlərə əmr bir anda verilməlidir. Bunların hamısının birləşməsi isə təsadüfən meydana gələ bilməz. (Homer Jacobson, "Information, Reproduction and the Origin of Life", *American Scientist*, yanvar 1955, s. 121)

Təkamül nəzəriyyəsinin digər böyük məğlubiyyəti də fosillərdir. İllərlə davam edən arxeoloji qazıntılarda əldə edilən fosillər arasında təkamül nəzəriyyəsinin irəli sürdüyü kimi canlıların primitiv növlərdən mürəkkəb növlərə mərhələli təkamülünü göstərən keçid formalara əsla rast gəlinməmişdir. Əgər bu cür canlılar keçmişdə yaşayıbsa, onların saylarını və növləri həddindən artıq olmalıdır. Daha vacib olan budur ki, bu cür əcaib canlıların qalıqlarına fosillər arasında rast gəlinməlidir. Çünki bu keçid formaları mövcud olsaydı, onların sayı bu gün bizə məlum olan heyvan növlərindən daha çox olmalı və dünyanın hər yeri fosilləşmiş ara keçid formaları ilə dolu olmalı idi. Təkamülçülər XIX əsrin ortalarından bəri dünyanın hər yerində apardıqları fosil araşdırmalarında bu keçid formalarını axtarırlar. Əslində isə 150 ilə yaxın müddətdə böyük sayda axtarılan bu keçid formalarından əsər-əlamət yoxdur.

Qısaca desək, fosil izləri təkamülün iddia etdiyi kimi, canlıların ibtidaidən aliyə doğru bir proseslə deyil, bir anda və ən mükəmməl şəkildə ortaya çıxdığını göstərir.

Təkamülçülər yüz əlli ilə yaxın müddətdir ki, böyük sayda nəzəriyyələrinə dəlil toplamağa çalışarkən öz əlləri ilə təkamül adlı prosesin baş vermədiyini şəxsən özləri sübut etmişlər. Nəticədə, müasir elm bu mübahisəsiz həqiqəti ortaya qoymuşdur: **canlılar kor təsadüflər nəticəsində təkamüllə əmələ gəlməmişdir. Bütün canlıları Allah yoxdan yaratmışdır.**

2. Təkamül nəzəriyyəsinin yalan olduğunun sübut edilməsi yaradılışın doğruluğunu necə göstərir?

Həyatın yer üzündə necə meydana gəldiyini soruşduqda qarşımıza iki fərqli cavab çıxır:

- Bu cavablardan birincisi canlıların təkamül yolu ilə meydana gəlməsidir. Bu iddianın tərəfdarı olan təkamül nəzəriyyəsinə görə, həyat təsadüflərlə ortaya çıxan ilk hüceyrədən başlamışdır. Bu canlı hüceyrə də yenə təsadüflər nəticəsində inkişaf edərək təkamül keçirmiş və şaxələnərək dünyadakı milyonlarla fərqli növü əmələ gətirmişdir.

- İkinci cavab isə yaradılışdır. Canlıların hamısını bütün kainata hakim olan Allah yaratmışdır. Təkamüllə meydana gəlməsi heç cür mümkün olmayan həyat və milyonlarla canlı növü bugünkü kimi əskiksiz, qüsursuz və üstün bir yaradılışa malikdirlər. Ən bəsit görünən canlı növləri belə öz-özünə, təbii şərtlərlə və təsadüflərlə əmələ gəlməyəcək qədər mürəkkəb quruluş və sistemlərə malik olması bunun açıq dəlilidir.

Bu iki yoldan başqa həyatın necə meydana gəldiyi ilə bağlı bu gün irəli sürüləcək üçüncü bir iddia, nəzəriyyə, hətta hər hansı fərziyyə belə yoxdur. Məntiq qanunlarına əsasən, iki cavabı olan sualın cavablarından birinin tamamilə səhv olduğu nəzərə alınarsa, digər cavabın tamamilə doğru olduğu başa düşülür. Ən əsas məntiq qanunlarından biri olan bu qanuna “alternativə görə nəticə çıxarma” (modus tolendo ponens) adı verilir.

Yəni əgər yer üzündəki canlı növlərinin təkamülçülərin iddia etdiyi kimi təsadüflər nəticəsində təkamül keçərək meydana çıxmadığı sübut edilərsə, bu, canlıların bir Yaradan tərəfindən yaradıldığını qəti surətdə sübut edir. Təkamül nəzəriyyəsinin müdafiə edən elm adamları da üçüncü alternativin olmadığını qəbul edirlər. Onlardan biri olan Duqlas Futuyma (*Douglas J. Futuyma*) bunu aşağıdakı sözləri ilə ifadə edir:

“Canlılar dünyada ya tamamilə mükəmməl və qüsursuz şəkildə ortaya çıxmışlar, ya da özlərindən əvvəl mövcud olan bəzi canlı növlərindən təkamül keçərək meydana gəlmişlər. Əgər qüsursuz və mükəmməl şəkildə ortaya çıxmışlarsa, onda üstün bir ağıl tərəfindən yaradılmalıdırlar”. (*Douglas J. Futuyma, Science on Trial, New York: Pantheon Books, 1983. s. 197*)

Təkamülçü Futuymanın bu sözlərinin cavabını fosilləri öyrənən elm verir. Bu elm (paleontologiya) bütün canlı qruplarının fərqli zamanlarda, birdən-birə və mükəmməl formalarla yer üzünə çıxdıqlarını göstərir.

Yüz ildən çox davam edən arxeoloji qazıntı və tədqiqatlarda əldə edilən bütün tapıntılar təkamülçülərin gözlədiklərinin əksinə, canlıların yer üzündə birdən-birə, qüsursuz şəkildə ortaya çıxdıqlarını, yəni yaradıldıqlarını göstərir. Bakteriyalar, onurğasız dəniz canlıları, balıqlar, yumşaqbədənlilər, buğumayaqlılar, suda-quruda yaşayanlar, sürünənlər, quşlar və ya məməlilər ani surətdə mürəkkəb orqan və sistemləri ilə yer üzünə çıxmışlar. Aralarında bir-birinə keçid olduğunu göstərən fosillər də yoxdur. Paleontologiya da digər elm sahələrinin verdiyi məlumatı verir: canlılar təkamül keçməyiblər, yaradılıblar. Nəticədə, təkamülçülər həqiqətdən kənar nəzəriyyələrini sübut etməyə çalışarkən öz əlləri ilə yaradılış gerçəyinin dəlillərini ortaya çıxarmışlar.

Məşhur ingilis paleontoloq Derek V. Eycer bir təkamülçü olmasına baxmayaraq, təkamül nəzəriyyəsinin bütün iddialarını əsassız edən bu açıq həqiqəti belə etiraf edir:

“Problem budur: fosil izlərini istər növlər, istərsə siniflər səviyyəsində hərtərəfli şəkildə tədqiq etdikdə daima eyni həqiqətlə qarşılaşırıq: mərhələli təkamüllə deyil, **birdən-birə yer üzündə əmələ gələn qrupları** görürük”. (*Derek A. Ager, "The Nature of the Fossil Record", Proceedings of the British Geological Association, cild 87, no. 2, (1976), s. 133*)

Kembri dövrü təkamül nəzəriyyəsini əsassız etmək üçün kifayətdir

Bioloqlar canlılar aləmini bitkilər, heyvanlar, göbələklər kimi təməl aləmlərə ayırır. Onlar da öz aralarında, əvvəlcə, müxtəlif siniflərə bölünürlər. Bu siniflər tədqiq edilərkən hər birinin tamamilə fərqli bədən quruluşlarına malik olduğu aşkar olur. Məsələn, buğumayaqlılar özlərinə xas bir sinifdir və bu sinifə aid edilən bütün canlılar bənzər bədən quruluşuna malikdir. Xordalılar adlanan sinif isə mərkəzi sinir sisteminə malik olan canlıları əhatə edir. Bizə məlum olan balıqlar, quşlar, sürünənlər, məməlilər kimi heyvanların hamısı xordalıların yarım sinfi olan onurğalılar kateqoriyasına daxildir.

Heyvanların fərqli sinifləri arasında osminoqlar kimi yumşaq bədənli canlıları əhatə edən molyuskkimilər sinfi və ya girdə soxulcanları əhatə edən nematodlar (girdə qurdlar) sinfi kimi çox fərqli kateqoriyalar var. Bu kateqoriyaların ən əsas xüsusiyyəti isə, əvvəldə də dediyimiz kimi, tamamilə fərqli orqanizmlərə malik olmasıdır.

Bəs bu canlılar necə ortaya çıxmışlar?

Əvvəlcə, təkamül nəzəriyyəsinin bu barədəki fərziyyəsini nəzərdən keçirək. Məlumdur ki, bu nəzəriyyə canlıların ortaq bir əcdaddan başlanğıcını götürdüyünü və kiçik dəyişiklərlə fərqləndiyini irəli sürür. Onda canlılar lap əvvəl bir-birinə çox bənzər və bəsit formalarda ortaya çıxmalı, sonra zaman ərzində inkişaf edib şaxələnməli idilər.

Yəni təkamül nəzəriyyəsinə görə, canlılar tək bir kökdən gələn, ancaq sonra budaqlara ayrılan bir ağac kimi olmalıdır. Belə ki, bu fərziyyə darvinist mənbələrdə təkidlə vurğulanır və “həyat ağacı” məfhumu tez-tez istifadə edilir. Bu həyat ağacına görə, əvvəl tək cə bir sinif əmələ gəlməli, sonra digər siniflər kiçik dəyişiklərlə və uzun zaman mərhələləri ərzində hissə-hissə üzə çıxmalıdır.

Təkamül nəzəriyyəsinin iddiası budur. Bəs, həqiqətən, belə olub?

Əsla. Əksinə, heyvanlar ilk ortaya çıxdıqları dövrdən etibarən çox fərqli və mürəkkəb quruluşlara malikdirlər. **Bu gün məlum olan bütün heyvan sinifləri yer üzündə eyni anda, Kembri dövrü adlanan geoloji dövrdə üzə çıxmışlar.** Kembri dövrü yaşı 530-520 milyon il

hesablanan 10 milyon illik geoloji dövrüdür. Bu dövrdən əvvəlki fosil izlərində tək hüceyrəli canlılar və çox bəsit bir neçə çox hüceyrəlilərdən başqa heç bir canlının izinə rast gəlinmir. Kembri dövrü kimi son dərəcə qısa bir dövr ərzində isə (10 milyon il geoloji cəhətdən çox qısa zaman mərhələsidir) bütün heyvan sinifləri tamamilə qüsursuz halda bir anda ortaya çıxmışlar!

Kembri qayalıqlarında tapılan fosillər ilbizlər, tribolitlər, süngərlər, soxulcanlar, meduzalar, dəniz ulduzları, molyuskalar, dəniz zanbaqları kimi çox fərqli canlılara aiddir. Bu təbəqədəki canlıların çoxunda dövrümüzdəki nümunələrində heç bir fərqi olmayan göz, qəlsəmə, qan dövrünü kimi mürəkkəb sistemlər, inkişaf etmiş fizioloji quruluşlar vardır. Bu quruluşlar həm çox mürəkkəb, həm də çox fərqlidir. Təkamülçü ədəbiyyatın məşhur jurnallarından "*Earth Sciences*" (*Yer elmləri*) jurnalının redaktoru Riçard Monestarski Kembri partlayışı haqqında bu məlumatları verir:

"Bu gün gördüyümüz olduqca mürəkkəb heyvan formaları ani surətdə ortaya çıxmışlar. Bu an Kembri dövrünün əvvəlinə təsadüf edir ki, dənizlərin və yer üzünün ilk mürəkkəb məxluqlarla dolması bu təkamülçü partlayışla başlamışdır. Dövrümüzdə dünyanın hər tərəfinə yayılmış onurğasızlar erkən Kembri dövründə onsuz da var idi və yenə bu gün olduğu kimi, bir-birindən çox fərqlidir". (Richard Monestarsky, "Mysteries of the Orient", Discover, aprel 1993, s. 40)

Darvinizmin dünya səviyyəsindəki ən məşhur tənqidçilərindən biri olan Berkli Universitetinin professoru Filip Conson paleontologiyanın ortaya qoyduğu bu həqiqətin darvinizmlə açıq ziddiyyətini belə açıqlayır:

"Darvinist nəzəriyyə həyatın bir növ getdikcə çoxalan fərqlilik üçbucağı içində təkmilləşdiyini irəli sürür. Buna əsasən, canlılar ilk canlı orqanizmdən və ya ilk heyvan növündən başlayaraq getdikcə fərqlənməli və bioloji təsnifatın daha yuxarı kateqoriyalarını əmələ gətirməlidirlər. Lakin heyvan fosilləri bizlərə bu üçbucağın, əslində, başısağrı dayandığını göstərir: **siniflər elə əvvəldən hər zaman birlikdə var olmuşdur, sonradan getdikcə sayları azalır**". (Phillip E. Johnson, "*Darwinism's Rules of Reasoning*", *Darwinism: Science or Philosophy, Foundation for Thought and Ethics, 1994, s. 12*)

Filip Consonun bildirdiyi kimi, siniflərin mərhələli şəkildə əmələ gəlməsi bir tərəfə, bütün siniflər bir anda mövcud olmuşlar, hətta sonrakı dövrlərdə bəzilərinin nəslı kəsilmişdir. Çox fərqli canlıların bir anda və qüsursuz şəkildə ortaya çıxmalarının mənası isə, təkamülçü Futuymanın da qəbul etdiyi kimi, yaradılışdır.

Göründüyü kimi, əldə olan bütün elmi tapıntılar təkamül nəzəriyyəsinin iddialarının əsassız olduğunu və yaradılış gerçəyini göstərir.

3. İnsana aid tapıntılar nə qədər qədimdir? Bu tapıntılar niyə təkamül nəzəriyyəsinə dəstəkləmir?

İnsanın yer üzündə nə vaxt peyda olduğu ilə bağlı sualın cavabını tapmaq üçün fosillərə müraciət etmək lazımdır. Fosillər insanla bağlı tapıntıların milyonlarla il əvvələ aid olduğunu göstərir. Bu tapıntılar skelet və kəllə sümüyü hissələri və müxtəlif dövrlərdə yaşamış insanlara aid qalıqlardan ibarətdir. İnsana aid qalıqların ən qədimi tanınmış paleontoloq Meri Likey tərəfindən 1977-ci ildə Tanzaniyanın Laetoli bölgəsində tapılmış ayaq izləridir.

Bu qalıqlar elm dünyasında böyük əks-səda doğurdu. Aparılan işlər bu ayaq izlərinin 3.6 milyon illik təbəqədə yerləşdiyi göstərirdi. İzləri tədqiq edən Rasel Tatlı bu sözləri yazmışdı:

"Bu izlər çılpaq ayaqlı bir Homo Sapiens (insan) tərəfindən qoyulmalıdır. Aparılan bütün morfoloji tədqiqatlar bu izləri qoyan canlının ayağının dövrümüzdəki insanlarınkindən fərqli olmadığını göstərir". (I. Anderson, *New Scientist*, cild 98, 1983, s. 373.)

Aparılan tədqiqatlarla ayaq izlərinin sahibləri də müəyyən edildi. 10 yaşında, dövrümüzün insanı ilə eyni xüsusiyyəti daşıyan bir insanın 20 ədəd və daha kiçik birisinin 27 ədəd fosilləşmiş ayaq izi vardı. Meri Likeyin tapdığı izləri tədqiq edən Don Cohanson və Tim Uayt kimi tanınmış paleoantropoloqlar da bu nəticəyə gəldilər. Uayt bu fikrini aşağıdakı sözləri ilə açıqlayır:

"Heç şübhəniz olmasın... Bunlar dövrümüzün insanının ayaq izlərindən heç fərqlənmir. Əgər bu izlər bu gün Kaliforniya çimərliyində olsaydı və bir uşaqdan bunların nə olduğunu

soruşsaydılar, heç tərəddüd etmədən burada bir insan gəzdiyini söyləyərdi. Bunları qumsaldakı digər yüzlərlə insanın ayaq izindən ayırd edə bilməzdi. Elə siz də ayırd edə bilməzsiziz”. (D. Johanson & M. A. Edey, *Lucy: The Beginnings of Humankind*, New York: Simon & Schuster, 1981, s. 250)

Həmin ayaq izləri təkamülçü elm adamları arasında mübahisəyə səbəb oldu. Çünki bu izlərin bir insana aid olduğunu qəbul etmələri meymundan insana doğru qurduqları xəyali sıralama artıq əsassız olacaqdı. Ancaq burada ehkamçı təkamülçü məntiq bir daha özünü göstərdi. Təkamülçü alimlərin bir çoxu bir daha yanlış rəyləri üçün elmdən əl çəkdi. Laetolida tapılan izlərin meymunabənzər canlıya aid olduğunu iddia etdilər. Bu iddianı müdafiə etməyə çalışan təkamülçülərdən Rasel Tatlı yazırdı:

“Nəticədə, Laetoli bölgəsindəki 3.6 milyon illik ayaq izləri bu gün dövrümüzdəki insanın ayaq izlərinə çox bənzəyir. Tapıntı bu izləri qoyan canlıların bizdən daha pis və ya fərqli yeriyən bir canlı olduğunu göstərmir. Əgər bu izlər bu qədər qədim olmasaydı, bunların da bizim kimi bir homo (insan) tərəfindən qoyulduğunu mübahisəsiz qəbul edə bilərdik... Ancaq yaş probleminə görə bu izləri Lusi fosili ilə eyni növə, yəni *australopithecus afarensis* (təkamülçülərin yarı insan-yarı meymun kimi göstərməyə çalışdıqları, əslində isə nəslə tükənmiş meymun növü) növünə aid canlı tərəfindən qoyulduğunu qəbul etmək məcburiyyətindəyik”. (R. H. Tuttle, *Natural History*, mart 1990, s. 61-64)

İnsanla bağlı ən qədim qalıqlardan biri də Luis Likey tərəfindən 1970-ci illərin əvvəlində Olduvai Corc bölgəsində tapılan daş daxmanın qalıqlarıdır. Daxmanın qalıqları 1.7 milyon illik təbəqədə idi. Afrikanın bəzi bölgələrində yerləşən və bu gün də istifadə edilən buna bənzər daxmaların bu gün homo sapiens, yəni dövrümüzün insanı tərəfindən qurulduğu məlumdur. Bu qalıq insanın təkamülçülər tərəfindən əcdadı kimi göstərilən “meymunabənzər” məxluqlarla eyni tarixdə yaşadığını ortaya qoyur.

Efiopiyanın Hadar ərazisində tapılan 2.3 milyon illik insan çənəsi də dövrümüzün insanının yer üzündə təkamülçülərin irəli sürdüyü tarixdən çox daha əvvəl mövcud olduğunu göstərir. (D. Johanson, Blake Edgar, *From Lucy to Language*, s.169)

İnsana aid tapılan ən qədim və nöqsansız fosillərdən biri də KNM-WT 15000 və ya digər adı ilə “Turkana uşağı” skeletidir. 1.6 milyon illik bu fosili təkamülçü Donald Cohanson belə tərif edir:

“Uzun və zəif idi. Bədən forması və bədən üzvlərinin nisbəti bu günkü Ekvator afrikalılarınkı ilə eyni idi. Bədən üzvləri dövrümüzün yetkin şimali amerikalılara tamamilə uyğun gəlirdi”. (D. Johanson, Blake Edgar, *From Lucy to Language*, s.173)

Aparılan tədqiqatlar fosilin 12 yaşında bir uşağa aid olduğunu və böyüyəydi, 1.83 m boyu olacağını göstərmişdir. ABŞ-dan olan paleoantropoloq Alan Parker: “Adi bir patoloqun bu uşağın skeleti ilə dövrümüzdəki insanın skeletini bir-birindən ayırması çox çətinidir”, - deyir. (Boyce Rensberger, *The Washington Post*, 19 noyabr 1984)

İnsana aid tapılan qalıqlardan ən çox əks-səda doğuranlarından biri də 1995-ci ildə İspaniyada tapılan fosil idi. İspaniyanın Atapuerko ərazisində Qran Dolina mağarasında aparılan araşdırmalarda aşkar edilən 800 min illik fosil 11 yaşlı insana aid idi və onu tapan tədqiqatçıları təəccübləndirmişdi. Madrid Universitetindən olan üç ispan paleoantropoloqdan ibarət tədqiqat qrupunun rəhbəri Arsuaqa Ferreras belə deyirdi:

“Böyük, enli, kök, yəni bəsit bir şeylə qarşılaşacağımızı güman edirdik. 800.000 il yaşı olan bir uşağın Turkana uşağı kimi bir şey olduğunu gözləyirdik. Ancaq bizim tapdığımız tamamilə dövrümüzün insanına aid bir üz idi... Bunlar sizi heyretləndirən şeylərdir: fosil tapmaq deyil, tam bir fosil tapmaq gözlənilməz və gözəl hadisə idi. Ancaq ən təsirli cəhəti bu idi ki, bu günə aid olduğunu düşündüyümüz bir şeyi keçmişdə tapmışdıq. Bu, bir növ Qran Dolinada maqnitofon tapmaq kimi bir şeydir. Belə bir şey, əlbəttə, çox təəccüblü olardı. Onu görəndə zaman çox təəccüblənmişdik”. (“Is This The Face of Our Past”, *Discover*, dekabr 1997, s. 97-100)

Göründüyü kimi, fosil tapıntıları insanın təkamülü iddiasını təkzib edir. Bu iddia bəzi media qurumları tərəfindən ictimaiyyətə sanki sübut edilmiş bir həqiqət kimi təqdim olunur, əslində isə ortada sadəcə fantastik nəzəriyyələr var. Belə ki, təkamülçü alimlər də bu həqiqəti qəbul edir və insanın təkamülü iddiasının dəlillərinin olmadığını etiraf edirlər.

Təkamülçü paleontoloqlar Villi, Solomon və Deyvis: **“Biz insanlar fosil izlərində birdən-birə üzə çıxırıq”**, - deyərək insanın yer üzündə birdən-birə, yəni heç bir təkamül keçirən əcdadı olmadan ortaya çıxdığını qəbul edirlər. (Villey, Solomon and Davis, *Biology*, Saunders College Publishing, 1985, s. 1053)

Kolard və Vud isə 2000-ci ildə qələmə aldıkları bir məqalədə: **“İnsanın təkamülü haqqındakı mövcud filogenetik (təkamülçü) hipotezlərin heç əsası yoxdur”**, - deməyə məcbur olmuşdur. ("Hominoid Evolution and Climatic Change in Europe" Volume 2 Edited by Louis de Bonis, George D. Koufos, Peter Andrews, Cambridge University Press 2001 bölmə: 6)

Əldə edilən hər yeni fosil tapıntısı bəzi qeyri-ciddi qəzetlərdə “Təkamül zəncirinin itmiş halqası tapıldı” kimi yalan başlıqlarla verilsə də, təkamülçüləri daha çox müəmmmanın içinə salır. Əldə edilən tapıntıların sayının artması təkamül nəzəriyyəsinin lehinə deyil, əleyhinə nəticələr ortaya qoyur. Əslində isə əgər keçmişdə hər hansı bir təkamül prosesi baş versəydi, onun çoxlu dəlili olmalı və əldə edilən hər tapıntı bunu daha da gücləndirməliydi. Belə ki, Darvin “Növlərin mənşəyi” adlı kitabında elmin bu istiqamətdə inkişaf edəcəyini iddia etmişdi. Onun fikrincə, nəzəriyyəsinin fosillər baxımından tək problemi kifayət qədər fosil tapıntısı olmaması idi. Aparılacaq araşdırmalarda nəzəriyyəsinə sübut edəcək sayısız-hesabsız fosil çıxacağına ümid edirdi. Ancaq elmi tapıntılar Darvinin bu xəyalını tamamilə boşa çıxardı.

İnsana aid dəlillərin əhəmiyyəti

Burada insana aid bəzi nümunələrini sadaladığımız tapıntılar çox mühüm həqiqəti ortaya qoymuşdur. Əvvəla, təkamülçülərin insanın əcdadının meymunabənzər canlılar olduğu iddialarının nə qədər həqiqətdən kənar olduğu bir daha nümayiş etdirildi. Çünki insanın yer üzündə təkamülçülərin insanın əcdadı kimi göstərdikləri meymun növlərindən çox əvvəl ortaya çıxdığı məlum olmuşdur. Ona görə də bu meymun növlərinin insanın əcdadı olması mümkün deyil.

Nəhayət fosil izləri bizə insanın bundan milyonlarla il əvvəl də eynilə bugünkü formada mövcud olduğunu və heç cür təkamül keçirmədən bu günə qədər gəldiyini göstərmişdir. Elə isə təkamül tərəfdarları, həqiqətən, elmi dəstəklədiklərini və düzgün davrandıqlarını iddia edirlərsə, əllərindəki xəyali meymun-insan sıralamalarından əl çəkməlidirlər. Bu xəyali soy ağaclarından əl çəkməmələri təkamülün elmə naminə müdafiə edilən bir nəzəriyyə deyil, elmi həqiqətlərə baxmayaraq, dirçəltməyə çalışdıqları əhkam odluğunu bir daha göstərir.

4. Təkamül nəzəriyyəsi nə üçün biologiyanın əsasını təşkil etmir

Təkamülçülər tərəfindən tez-tez təkrarlanan bir iddia var: təkamül nəzəriyyəsinin elmin əsasını təşkil etməsi yalanı... Bu iddianı ortaya atanlar təkamül nəzəriyyəsi olmadan biologiya elminin inkişaf edə bilməyəcəyini, hətta mövcud olmayacağını iddia edirlər. Əslində, bu iddia çarəsizlikdən irəli gələn demaqoqluqdan ibarətdir. Türkiyənin elm sahəsində yetişdirdiyi tanınmış simalardan biri olan filosof prof. dr. Arda Denkəl bu mövzunu belə şərh edir:

“Məsələn, “Təkamül nəzəriyyəsinə inkar etmək bioloji və geoloji elmlərin, fizika və kimyanın kəşflərini də inkar etmək deməkdir” fikri tamamilə səhv nəzəriyyədir. Çünki iddia edilən növdən məna çıxarmaq (burada bir modus tollens) üçün əvvəlcə kimya, fizika, geologiya və biologiyanın kəşflərini ifadə edən bəzi nəzəriyyələr təkamül nəzəriyyəsinə ehtiva etməlidir. Lakin kəşflər və ya onların ifadələri nəzəriyyələri ehtiva etmir, bundan əlavə onları sübut etmirlər”. (Arda Denkəl, Cumhuriyet Bilim Teknik Eki, 27 fevral 1999)

Təkamülün elmin əsası olması iddiasının nə qədər əsassız və boş olması sadəcə elm tarixinin nəzərdən keçirilməsi ilə başa düşülür. Əgər bu iddia doğru olsaydı, təkamül nəzəriyyəsinin ortaya atılmasından əvvəl dünyada elmi irəliləyiş olmaz, bütün elmlər təkamül nəzəriyyəsinin ortaya atılmasından sonra meydana gələrdi. Lakin biologiya, paleontologiya (fosilləri öyrənən elm) kimi elm sahələrinin hamısı təkamül nəzəriyyəsi olmadan əvvəl meydana

gəlmiş və inkişaf etmişlər. Təkamül isə bu elm sahələrinə sonradan aid edilmək, zorla qəbul etdirilmək istənilən bir fərziyyədir.

Təkamülçülərin bu metodunun bir bənzəri Stalin dövründə SSRİ-də tətbiq edilmişdi. O dövrdə Sovet İttifaqının rəsmi ideologiyası olan kommunizm dialektik materializm kimi tanınan fəlsəfəni bütün elmlərin əsası hesab edirdi. Bunun bir nəticəsi kimi Stalin bütün elmi fəaliyyətlərin dialektik materializmə uyğunlaşdırılmasını əmr etmişdi. Beləliklə, SSRİ-də yazılan bütün biologiya, fizika, kimya, tarix, siyasət, hətta incəsənət kitablarının əvvəlinə bu elmlərin dialektik materializmə, Marksın, Engelsin, Leninin fikirlərinə əsaslandığına dair giriş bölmələri əlavə edilirdi.

Amma SSRİ süqut etdikdə bu məcburi şərhlər kitablardan çıxarılmış və kitablar yenə eyni məlumatlardan ibarət olan texniki, elmi kitablara şəkildə qalmışdır. Dialektik materializm kimi bir cəfəngiyatdan əl çəkilməsi əsla elmi kölgədə qoymamış, əksinə, elmin üzərindəki təzyiqlər və məcburiyyətləri aradan qaldırmışdır.

Bu gün də müasir elmi təkamülə bağlı olmağa məcbur edən heç bir səbəb yoxdur. Elm müşahidə və təcrübəyə əsaslanır. Təkamül isə müşahidə edilə bilməyən keçmiş haqqında ortaya atılmış bir fərziyyədir. Habelə, bu fərziyyənin iddia və teoremləri hər dəfə elmin və məntiqin qanunları tərəfindən təkzib edilmişdir. Bu fərziyyəyə tərk edilsə, əlbəttə ki, elm heç bir itki verməyəcək. Amerikalı bioloq Harper bu mövzu barədə belə deyir:

“Tez-tez darvinizmin müasir biologiyanın əsası olduğu iddia edilir. Lakin əksinə, əgər darvinizmə edilən bütün istinadlar aradan qaldırılsa, biologiya elmində heç bir dəyişiklik olmayacaq...” (G. W. Harper, "Alternatives to Evolution", *School Science Review*, cild 61, sentyabr 1979, s. 26)

Hətta əksinə olaraq, elm cəfəngiyat və uydurmalarla dolu belə bir nəzəriyyənin ısrarından qurtulduğu üçün daha sürətli və sağlam şəkildə irəliləməyə davam edəcəkdir.

5. Müxtəlif irqlərin varlığı nə üçün təkamül nəzəriyyəsinə dəlil deyil?

Müxtəlif insan irqlərinin olmasını bəzi təkamül tərəfdarları təkamül nəzəriyyəsinə dəlil kimi göstərməyə çalışırlar. Bu iddia daha çox müdafiə etdikləri nəzəriyyəni kifayət qədər bilməyən həvəskar təkamülçülər tərəfindən dilə gətirilir.

Bu iddianın tərəfdarlarının irəli sürdüyü tezis “əgər həyat İlahi mənbələrdə göstərildiyi kimi bir kişi və bir qadıdan başlamışsa, bir-birindən fərqlənən irqlər necə meydana çıxmışdır?” sualına əsaslanır. Başqa sözlə: “Hz. Adəm və Hz. Həvvanın boyu, bədəni və digər fiziki xüsusiyyətləri cəmi iki nəfərə aid olduğuna görə, hər biri fərqli xüsusiyyətlərə malik olan irqlər necə ortaya çıxmışdır?” - deyirlər.

Əslində, bütün bu sualların və ya etirazların ardında duran problem genetik elmi haqqında məlumat azlığı və ya genetik qanunların qulaq ardı edilməsidir. Bu gün yer üzündəki insanlar arasındakı irq müxtəlifliyinin səbəbini anlamaq üçün, əvvəlcə, bu suala yaxından bağlı olan variasiya mövzusu haqqında ümumi məlumata yiyələnmək lazımdır.

Variasiya genetikada istifadə edilən bir termdir və müxtəliflik mənasını verir. Bu genetik hadisə bir canlı növündəki fərdlərin və ya qrupların bir-birlərindən fərqli xüsusiyyətlərə malik olmasına səbəb olur. Variasiyaların mənbəyi isə o növün daxilindəki fərdlərin malik olduğu genetik məlumatdır. Bu fərdlərin aralarındakı cütləşmələr nəticəsində bu genetik məlumat yeni nəsillərdə fərqli kombinasiyalarda birləşir. Ana və atanın xromosomları arasında genetik maddə mübadiləsi olur. Beləliklə, genlər bir-biri ilə qarışır. Bunun nəticəsində, bu fərdin fiziki xüsusiyyətlərində müxtəliflik əmələ gəlir.

İnsan irqləri və insanlar arasındakı bir-birindən fərqli fiziki xüsusiyyətlər də insan növünə aid variasiyalardır. Yer üzündəki insanların hamısı, əsasən, eyni genetik məlumata malikdirlər. Ancaq bu genetik məlumatın imkan verdiyi variasiya potensialı sayəsində bəziləri qıyıq gözlüdür, bəziləri sarışındır, bəzilərinin burnu uzun, bəzilərinin də boyu qısadır.

Variasiya potensialını başa düşmək üçün sarışın və mavi gözlü fərdləri olan cəmiyyət ilə qarabuğdayı və qara gözlü fərdlərin çoxluq təşkil etdiyi cəmiyyəti nəzərdən keçirək. Hər iki cəmiyyətin zaman ərzində bir-birinə qarışması ilə və aralarındakı evliliklər nəticəsində ortaya qarabuğdayı və mavi gözlü yeni nəsillər çıxır. Yəni hər iki cəmiyyətin müəyyən fiziki xüsusiyyətləri yeni nəsillərdə bir-biri ilə cütləşərək fərqli görünüşlü fərdlər meydana gətirir. Digər fiziki xüsusiyyətlərin də bir-biri ilə qarışdıqlarını nəzərə alsaq, ortaya böyük müxtəlifliyin çıxacağı aşkar olur.

Burada bir cəhət nəzərdən qaçmamalıdır: hər fiziki xüsusiyyəti müəyyən edən iki gen var. Bunlardan biri resessiv, digəri dominant və ya hər ikisi də eyni dərəcədə dominant ola bilər. Məsələn, insanın göz rəngini müəyyən edən iki gen var. Bunlardan biri anadan, digəri isə atadan gəlir. Dominant olan gen hansıdırsa, uşağın göz rəngini o gen müəyyən edir. Əsasən, tünd rənglər açıq rənglərlə müqayisədə dominantdır. Buna görə də bir insanda yaşıl və qara göz rənglərinə aid genlər varsa, o insanın gözü qara rəngin geni daha dominant olduğu üçün qara olur. Lakin resessiv olan yaşıl rəng daha sonrakı nəsillərə ötürülərək sonrakı nəsildə ortaya çıxmağa bilər. Yəni ata və anası qara gözlü olan bir uşağın gözü yaşıl ola bilər. Çünki bu rəngin genləri ata-anada resessivdir.

Bu qayda bütün digər fiziki xüsusiyyətlər və onları müəyyən edən genlərə də aiddir. Qulaq, burun, ağız forması, boy uzunluğu, sümük quruluşu, bədən üzvlərinin və orqanların quruluşu, forması, xüsusiyyətləri və s. kimi yüzlərlə, hətta minlərlə xüsusiyyət bu cür müəyyən edilir. Elə bu xüsusiyyətə görə, genetik quruluşda yer alan saysız-hesabsız məlumat o fərdin xarici görünüşünə təsir etmədən sonrakı nəsillərdə üzə çıxmağa bilər.

İlk insan olan Hz. Adəm və yoldaşı da genetik quruluşlarındakı zəngin məlumatı öz xarici görünüşlərində ancaq bir qisminin üzə çıxmasına baxmayaraq, sonrakı nəsillərə ötürmüşlər. Bəşəriyyət tarixində ortaya çıxan coğrafi dəyişikliklər müxtəlif insan qruplarında müəyyən xüsusiyyətlərin toplanması üçün əlverişli şərait yaratmışdır. Bu proses uzun zaman ərzində insan qruplarının sümük quruluşu, bədən rəngi, boy, kəllə sümüyünün həcmi kimi xüsusiyyətlərinin bir-birindən fərqlənməsinə gətirib çıxarmışdır. Nəticədə, irqələr meydana çıxmışdır.

Ancaq bu uzun proses, əlbəttə, növ müxtəlifliyi gətirməmişdir. Boyu, bədən rəngi, kəllə sümüyünün həcmi nə olursa olsun, bütün irqələr insan növünün bir hissəsidir.

6. Meymun və insan geninin 99 % oxşarlıq təşkil etdiyi və bunun təkamül nəzəriyyəsini sübut etdiyi iddiası nə üçün doğru deyil?

Bir çox təkamülçü mənbədə insanla meymun geninin 99% oxşarlıq təşkil etdiyi və bunun təkamülə dəlil olduğu iddiaları yer alır. Bu təkamülçü iddia xüsusilə şimpanzeyə aid edilir və bu canlıların meymunlar arasında insana ən yaxın növ olduğuna görə, insanla arasında qohumluq olduğundan bəhs edilir. Əslində, bu, təkamülçülərin cəmiyyətin bu barədə məlumat azlığından istifadə edərək ortaya atdıqları saxta dəlildir.

99% oxşarlıq iddiası insanları yanımdan təbliğatdır.

Əvvəla, qeyd edilməlidir ki, insan və şimpanze DNT-ləri haqqında tez-tez irəli sürdükləri **99% oxşarlıq iddiası yalandır.**

İnsanla şimpanzenin genetik quruluşlarının bir-birinə 99% oxşar olduğunu iddia etmək üçün insan kimi şimpanzenin də genetik quruluşu öyrənilməli, hər ikisinin geni bir-biri ilə müqayisə edilməli və nəticə olmalıdır. Əslində isə belə bir nəticə yoxdur. Çünki indiyə qədər yalnız insanın genetik xəritəsi əldə edilmişdir. Şimpanze üzərində isə bu cür tədqiqat aparılmamışdır.

Əslində, müəyyən zamanlarda gündəliyə gətirilən insan və meymun genlərinin 99% oxşarlıq iddiası illər əvvəl ortaya atılmış təbliğat xarakterli şüardır. Bu oxşarlıq iddiası insanda və şimpanzədə olan **30-40 arasındakı əsas zülaldakı** amin turşusu düzülüşünün oxşarlığına əsaslanaraq aparılmış şişirdilmiş ümumiləşdirmədir.

Əslində, insanda 30 minə yaxın gen və bu genlərin kodlandığı 100 minə qədər zülal var. Buna görə, **100 min zülalın sadəcə 40 dənəsinin oxşarlığı ilə insan və meymunun bütün**

genlərinin 99% eyni olduğunu iddia etmək üçün heç bir elmi əsas yoxdur. Sözügedən 40 zülalə gəldikdə isə onların üzərində aparılan DNT müqayisəsi hələ mübahisəlidir. Bu müqayisə 1987-ci ildə Sibley və Olkvist adlı iki biolog tərəfindən aparılmış və “Molekulyar təkamül” jurnalında dərc edilmişdir. Ancaq sonradan bu iki biologun verdiyi faktları tədqiq edən Sariç adlı alim istifadə etdikləri **üsulün etibarlılığının mübahisəli olduğunu və faktların şişirdilmiş olduğu qənaətinə gəlmişdir.**

İnsan DNT-si soxulcan, milçək və ya toyuğa da bənzəyir!

Yuxarıda bəhs etdiyimiz əsas zülallara gəldikdə, digər bir çox müxtəlif canlılarda da bu əsas zülallar ortaq həyati molekulardır. Təkcə şimpanzedə deyil, ümumilikdə müxtəlif canlılardakı eyni cür zülalların quruluşu insandakılarla çox oxşardır.

“New Scientist” jurnalında verilən genetik təhlillər **nematod soxulcanları və insan DNT-lərində 70% oxşarlıq** olduğunu ortaya qoymuşdur. Bu, əlbəttə, insanla bu soxulcanlar arasında sadəcə 25% fərq olduğu mənasına gəlmir!

Digər tapıntı türk mətbuatında da xəbər verilən **drosophila növünə aid meyvə milçəklərinin genləri ilə insan genləri müqayisə edildikdə 60% oxşarlıq təşkil etməsidir.**

İnsanla meymun arasındakı genetik oxşarlıq barədə təkamülçü mənbələrdə yer alan digər nümunə isə **insanda 46, şimpanzedə isə 48 xromosomun olmasıdır.** Təkamülçülər xromosom saylarının yaxınlığını təkamül əlaqəsinə dəlil kimi göstərir. Bu məntiq əsaslıdırsa, insana şimpanzedən daha yaxın qohumun varlığı qəbul edilməlidir: **kartof! Çünki kartofun da insan kimi 46 xromosomu var.**

İnsandan başqa digər canlılar tədqiq edildiyi zaman təkamülçülər tərəfindən mövcudluğu iddia edilən qohumluq əlaqələrinin molekulyar səviyyədə olmadığı görünür. Bu həqiqət genetik oxşarlıq qavrayışının təkamül nəzəriyyəsinə dəlil vermədiyini göstərir.

Oxşarlıqlar nə üçün təkamülə dəlil deyil?

Təkamülçülərin şimpanze ilə insan geni arasında 99% oxşarlıq olduğu iddiası göründüyü kimi şişirdilmiş bir iddiadır. Ancaq iki fərqli növdəki canlı 99% oxşasa da, bu ikisi arasında təkamül əlaqəsi qurula bilməz. Çünki genetik tədqiqatlar növlərin çox xüsusi şifrlərə malik olduqlarını göstərir. Bu şifrlərdə meydana gələn ən kiçik dəyişiklik belə o növə ölümcül təsir edə bilər. Həm də canlılardakı bu xüsusi quruluş genetik şifrə funksionallığı ilə əlaqədardır.

Bunu başa düşmək üçün bir-birinə bənzəyən iki canlı növü ilə bir-birinə bənzəyən iki binanı müqayisə edək. Təkamülçülərin iddiası genetik oxşarlıq olduğuna görə, bunu bir növ canlının layihəsi kimi qiymətləndirək. İki canlının və iki binanın layihələrinin 99% eyni olduğunu qəbul edək. Sonra da bu layihələrə əsaslanaraq ortaya çıxan canlıların formalarını və binaların quruluşlarını bir-biri ilə qarşılaşdıraraq. Nəticədə, genetik quruluşları 99% eyni olan canlılar arasında əvəz edilməsi mümkün olmayan quruluş və funksiya fərqliliyinə baxmayaraq, layihələri 99% eyni olan binalar bir-birinə bənzəyəcəkdir.

Həm canlılar, həm də binaların layihələrində 1%-lik fərqi olduğuna baxmayaraq, nə üçün binalar bir-birinə çox bənzəyir, ancaq canlılar bənzəmir? Bunun səbəbi genetik quruluşların fəaliyyətidir. Pleiotropi adlanan genetik qanun haqqında məlumat bu mövzuya açıqlama gətirir. Bu qanuna görə, canlı orqanizmlərində olan bir gen birdən çox xüsusiyyətə təsir edir. Bir xüsusiyyət isə birdən çox gen tərəfindən idarə edilir.

Bu, o deməkdir ki, iki canlı növünün genetik quruluşları arasındakı fərq 1% olsa da, bu fərq, əslində, çox şeyə təsir göstərir. Çünki bina layihəsindəki 1% fərq quruluşda 1% fərq edirsə, canlı layihəsi, yəni genetik quruluşları arasındakı 1% fərq o iki canlının quruluşu arasında çox böyük fərqi olmasına gətirib çıxarır. Çünki canlıların fərqli olan 1%-lik genetik hissələri oxşar olan 99%-lik genetik quruluşda kodlanan xüsusiyyətlərə müdaxilə edir.

Oxşarlıqların səbəbi: ortaq yaradılış

Əlbəttə, insan bədəninin digər canlılarla molekulyar oxşarlıqları olacaqdır. Çünki eyni molekulardan əmələ gəlmişdir, eyni suyu və atmosferi istifadə edir və eyni molekulardan əmələ gələn maddələrlə qidalanır. Əlbəttə, metabolizmin və dolayısıyla, genetik quruluşlarının bənzəməsi də təbiidir. Ancaq bu **“ortaq xammal” bir təkamülün deyil, ortaq yaradılışın, yəni hamısının eyni plan üzrə yaradılıqlarının nəticəsidir.**

Bir misal mövzunu daha da açıqlaya bilər: dünyadakı bütün körpülər də oxşar xammalla (kərpic, dəmir, sement və s.) ilə tikilir. Ancaq bu, körpülərin bir-birlərindən təkamül keçirərək əmələ gəlməsi demək deyil. Ortaq xammaldan istifadə edərək ayrı-ayrı inşa edilirlər. Canlıların vəziyyətini də buna bənzətmək olar. Ancaq əlbəttə, canlıların quruluşu körpülərlə müqayisə edilməyəcək qədər mürəkkəbdir.

Həyat təkamül nəzəriyyəsinin iddia etdiyi kimi, şüursuz təsadüflərlə deyil, sonsuz bilik və ağıl sahibi Allah'ın yaratması ilə meydana gəlmişdir.

7. Dinozavrların quşlara çevrilməsi iddiası nə üçün elmə zidd nağıldır?

Təkamül nəzəriyyəsi mümkünsüz şeyin həqiqətə çevrilməsi ümidi üzərində qurulan bir nağıldır. Bu nağılda quşlar özünəməxsus yer tutur. Quş, hər şeydən əvvəl, qanad kimi möhtəşəm orqana malikdir. Qanadlar quruluşca gözəl olmalarından əlavə, bir-birləri ilə olan mükəmməl ahəngdarlıqları ilə də heyrat doğururlar. Belə ki, uçmaq min illərlə bəşəriyyətin istəyi olmuş, minlərlə elm adamı və tədqiqatçı bu mövzuya əmək sərf etmişlər. Bəzi çox bəsit təcrübələr istisna olmaqla, bəşəriyyət ancaq XX əsrdə uçan vasitələr düzəldə bilmişdir. Quşlar isə bəşəriyyətin yüz illik texnoloji imkanları ilə etməyə çalışdıqları işi milyonlarla il əvvəldən bu günə qədər həyata keçirirlər. Üstəlik, bu cür bacarığı quş balası bir neçə qısa təcrübədən sonra əldə edir. Həm də bir çox xüsusiyyəti ilə bugünkü texnologiyanın son məhsulu olan təyyarələrlə müqayisə edilməyəcək qədər mükəmməl şəkildə...

Təkamül nəzəriyyəsi canlıların ortaq meydana gəlməsini və müxtəlifliyini açıqlamağa çalışarkən cürbəcür rəylər və yalanlar uydururlar. Quşlar kimi canlılara gəldikdə isə elm artıq tamamilə ortadan qaldırılır və yerini təkamülçülərin nağılları tutur. Bunun səbəbi təkamülçülərin quşların əcdadı olduğunu iddia etdikləri canlılardır. Təkamül nəzəriyyəsi quşların əcdadının sürünənlərdən olan bir dinozavr qrupu olduğunu iddia edirlər. Elə bu iddia cavab tələb edən iki sualı da özü ilə bərabər gətirir. Birincisi, dinozavrlar quşlara necə çevriliblər? İkincisi, belə bir çevrilməni göstərən fosillər niyə mövcud deyil?

Dinozavrların quşlara necə çevrildiyi barədə uzun zaman mübahisə edən təkamülçülər, nəticədə, iki nəzəriyyə irəli sürmüşlər. bunlardan birincisi “kursorial” (cursorial) nəzəriyyəsidir. Bu nəzəriyyə dinozavrların qanad açaraq quşlara çevrildiyini iddia edir. İkinci nəzəriyyənin müəllifləri kursorial nəzəriyyəyə etiraz edir və dinozavrların qanad açıb uçaraq quşlara çevrilməyinin mümkün olmayacağını söyləyirlər. Bəs onda “necə olub dinozavr uçmağa başladı?” sualını fərqli izah edirlər. Ağac budaqlarında yaşayan və digər budaqlara tullanan dinozavrların cəhd etməklə quşlara çevrildiyini iddia edirlər. Bu nəzəriyyənin adı isə “arboreal” nəzəriyyədir. Dinozavrların nə üçün havaya qalxdığının cavabı da hazırdır: milçək ovlamaq üçün!

Lakin milçək kimi həşəratı tutmaq üçün dinozavr kimi heyvanın bədəninə qanadlarla bərabər uçuş sistemi olduğunu iddia edən insanlar əvvəl bu suala cavab verməlidirlər: milçəklərin dövrümüzdəki qabaqcıl texnologiya ilə hazırlanmış vertolyotlar üçün nümunə olan və onlardan daha funksional uçuş sistemləri necə meydana gəlmişdir: Bu barədə təkamülçülərin heç bir cavab verə bilmədiklərinə şahidsiniz. Kiçik bir milçəyin uçuş sisteminin açıqlaya bilməyən bir nəzəriyyənin dinozavrların quşa çevrildiyini iddia etməsi, şübhəsiz, son dərəcə ağılsızlıqdır.

Nəticədə, bu nəzəriyyələrin latınca adlarından əlavə elmlə əlaqələrinin olmadığı ağıl və məntiq sahibi bütün alimlərin ortaq fikridir. Məsələnin əsası isə sürünənlərin uçmasının tamamilə xəyal olmasıdır.

Dinozavrdan quşa çevrilməni iddia edən təkamülçülər bu iddianın fosil dəlillərini də tapıb göstərməlidirlər. Çünki əgər dinozavrlar quşlara çevrilmişlərsə, tarixdə bu dəyişikliyi əks etdirən yarı dinozavr-yarı quş canlılar yaşamalılı və fosilləri olmalıdır. Təkamülçülər uzun illər arxeopteriks (*archæopteryx*) adlı bir quşun belə bir keçidi təmsil etdiyini iddia etmişlər. Əslində isə bu iddiaları da böyük xətdir.

Arxeopteriks xətası

Dinozavrlarla quşlar arasında keçid forması olduğu irəli sürülən arxeopteriks bundan təqribən 150 milyon il əvvəl yaşamışdır. Nəzəriyyəyə görə, kiçik dinozavrların bir qismi təkamül keçirərək qanad açmış və uçmağa başlamışlar. Arxeopteriks dinozavr əcdadlarından ayrılan və təzə-təzə uçmağa başlayan ilk növdür.

Ancaq arxeopteriksın fosilləri üzərində aparılan son tədqiqatlar bu hekayənin elmi əsasının olmadığını göstərir. Bu canlı bir keçid forması deyil, sadəcə, dövrümüzdəki quşlardan daha fərqli xüsusiyyətlərə malik nəslə kəsilmiş bir quş növüdür.

Arxeopteriksın yaxşı uça bilməyən yarı quş olduğu tezisi yaxın zamana qədər təkamülçü mənbələrdə tez-tez vurğulanırdı. Bu canlının sternumunun, yəni döş sümüyünün olmaması canlının uça bilməyəcəyinin ən əsas sübutu kimi göstərilirdi. (döş sümüyü uçmaq üçün lazım olan əzələlərin dayandığı döş qəfəsinin altındakı sümükdür. Dövrümüzdə uça bilən və ya uça bilməyən bütün quşlarda, hətta quşlardan çox fərqli ailəyə aid olan uça bilən məməli yarasalarda belə bu döş sümüyü var.)

Lakin 1992-ci ildə tapılan yeddinci arxeopteriks fosili bu iddianın səhv olduğunu göstərdi. Ancaq bu son tapılan arxeopteriks fosilində təkamülçülərin uzun müddət olmadığını hesab etdikləri döş sümüyü vardı. “Nature” (Təbiət) jurnalında bu yeni tapılan fosildən belə bəhs edilirdi:

“Son tapılan yeddinci arxeopteriks fosili uzun müddət varlığından şübhə edilən, amma heç bir zaman sübut edilə bilməyən düzbucaqlı döş sümüyünün varlığına işarə edir. Bu canlının uzun məsafələrə uçuş bacarığı hələ də şübhə altındadır, ancaq döş sümüyünün varlığı güclü uçuş əzələlərinin olduğunu göstərir”. (*Nature, cild 382, 1 avqust 1996, s. 401*)

Bu tapıntı arxeopteriksın tam uça bilməyən yarı quş olduğu iddialarını əsassız etdi.

Digər tərəfdən arxeopteriksın uça bilən bir quş olduğunun ən mühüm dəlillərindən biri heyvanın tüklərinin quruluşu oldu. Arxeopteriksın dövrümüzdəki quşlardan fərqi olmayan asimmetrik tük quruluşu canlının mükəmməl şəkildə uça bildiyini göstərirdi. Tanınmış paleontoloq Karl O. Dunbarın bildirdiyi kimi, “Tüklərinə görə bu məxluq əsl quş xüsusiyyətini ehtiva edir”. (*Carl O. Dunbar, Historical Geology, New York: John Wiley and Sons, 1961, s. 310*)

Arxeopteriksın tüklərinin ortaya çıxardığı digər həqiqət bu canlının isti qanlı olması idi. Məlumdur ki, sürünənlər və dinozavrlar soyuq qanlı, yəni bədən temperaturlarını özləri tənzimləməyən, ətraf mühitin bədən temperaturlarına təsir edən canlılardır. Quşlardakı tüklərin ən əsas xüsusiyyətlərindən biri isə bədən temperaturlarını qorumalarıdır. Arxeopteriksın tüklü olması dinozavrların əksinə, isti qanlı canlı olduğunu, yəni bədən temperaturunu qorumağa ehtiyacı olan əsl quş olduğunu göstərirdi.

Arxeopteriksın anatomiyası və təkamülçülərin səhvi

Təkamülçü bioloqların arxeopteriksı keçid forması kimi göstərərəkən əsaslandıqları ən mühüm iki cəhət isə bu heyvanın qanadlarının üzərindəki pəncələri və ağızındakı dişləridir.

Arxeopteriksın qanadlarında pəncələri və ağızında dişləri olduğu doğrudur, ancaq bu xüsusiyyətləri canlının sürünənlərlə hər hansı bir əlaqəsi olduğunu göstərmir. Belə ki, dövrümüzdə yaşayan iki quşda, turako (*Touraco corythaix*) və hoatzində (*Opisthocomus hoazin*) də budaqlardan yapışmaq üçün pəncələr vardır. Bu canlılar heç bir sürünən xüsusiyyəti olmayan

əsl quşlardır. Beləliklə, arxeopteriksin qanadlarında pəncələri olduğu və buna görə də keçid forması olduğu haqqındakı iddia əsassızdır.

Arxeopteriksin ağızındakı dişlərinin olması da bu canlının ara forması olduğu demək deyil. Təkamülçülər bu dişlərin sürünən xüsusiyyəti olduğunu irəli sürərək insanları aldadırlar. Çünki dişlər sürünənlərin tipik xüsusiyyəti deyil. Dövrümüzdə bəzi sürünənlərin dişləri var, bəzilərinə isə diş yoxdur. Daha da mühüm cəhət budur ki, dişli quşlar arxeopterikslə məhdudlaşmır. Dövrümüzdə dişli quşların artıq yaşamadığı doğrudur. Ancaq fosillərə baxdıqda istər arxeopteriks ilə eyni dövrdə, istərsə də daha sonra, hətta dövrümüzdə yaxın tarixlərə qədər dişli quşlar kimi adlandırılacaq ayrı bir quş qrupunun yaşadığını görürük.

Əsas olan odur ki, arxeopteriksin və digər dişli quşların diş quruluşları bu quşların təkamül əcdadları olan dinozavrların diş quruluşlarından çox fərqlidir. Martin, Styuart və Uetstoun kimi tanınmış ornitoloqların tədqiqatlarına əsasən, arxeopteriksin və digər dişli quşların dişlərinin üstü düzdür və geniş kökləri var. Ancaq bu quşların əcdadı olduğu iddia edilən teropod dinozavrlarının dişlərinin üstü mişar kimi çıxıntılıdır və kökləri dardır. (*L. D. Martin, J. D. Stewart, K. N. Whetstone, The Auk, cild 98, 1980, s. 86*) Bu tədqiqatçılar, eyni zamanda, arxeopteriks ilə onun “əcdadı” olan teropod dinozavrların bilək sümüklərini müqayisə etmişlər və arada heç bir bənzərlik olmadığını ortaya qoymuşlar. (*L. D. Martin, J. D. Stewart, K. N. Whetstone, The Auk, cild 98, 1980, s. 86; L. D. Martin "Origins of Higher Groups of Tetrapods", Ithaca, New York: Comstock Publishing Association, 1991, s. 485, 540*)

Arxeopteriksin dinozavrlardan təkamül yolu ilə əmələ gəldiyini iddia edən və bu sahədəki qabaqcıl şəxslərdən biri olan Con Ostromun bu canlı ilə dinozavrlar arasında irəli sürdüyü bənzərliklərin isə, əslində, səhv olduğu Tarsitano, Hekt və A.D. Uolker kimi anatomların fəaliyyətləri ilə ortaya çıxmışdır. (*S. Tarsitano, M. K. Hecht, Zoological Journal of the Linnaean Society, cild 69, 1985, s. 178; A. D. Walker, Geological Magazine, cild 177, 1980, s. 595*)

Bütün bunlar arxeopteriksin keçid forma olmadığını, sadəcə dişli quşlar kimi ad verilən başqa bir sinfə aid olduğunu göstərir. Bu canlı Teropod dinozavrlarla əlaqələndirmək isə son dərəcə əsassızdır. Amerikalı bioloq Riçard L. Dim (Richard L. Deem) ““Quşlar dinozavrdır” nəzəriyyəsinin sonu” adlı məqaləsində quş-dinozavr təkamülü iddiası və arxeopteriks haqqında bunları yazır:

“Son elmi fəaliyyətlərin nəticələri göstərir ki, teropod dinozavrların əlləri (ön ayaq sümüklərindəki) birinci, ikinci və üçüncü xanələrdən törəmişdir. Amma quşların qanadları ikinci, üçüncü və dördüncü xanələrdən törəyir... “Quşlar dinozavrdır” nəzəriyyəsi ilə bağlı başqa problemlər də vardır. Teropodların ön ayaqları arxeopteriks ilə müqayisədə bədənlərinə görə çox kiçikdir. Bu canlıların ağır bədənləri də nəzərə alındıqda bir növ ön qanad təkmilləşdirmələri mümkün deyil. Teropod dinozavrların çox böyük hissəsində (quşlarda olan) semilunatik bilək sümüyü yoxdur və arxeopteriksə heç bir bənzəri olmayan bəzi bilək hissələrinə malikdir. Bütün teropodlarda VI sinirləri digər bəzi sinirlərlə birlikdə kəllənin yan tərəfindən keçir, quşlarda isə eyni sinirlər kəlləni ön tərəfdən onlara aid xüsusi dəlikdən keçib gedir. Başqa problem isə teropodların çox böyük qisminin arxeopteriksdən daha sonra ortaya çıxmasıdır.

Qısaca desək, arxeopteriksin bir sıra özünəməxsus xüsusiyyətləri bu canlının keçid forma olmadığını göstərir. Belə ki, bu gün təkamül nəzəriyyəsinin tanınmış tərəfdarlarından Harvard Universitetinin paleontoloqları Stefen Cey Quld (Stephen Jay Gould) və Naylz Eldrec (Niles Eldredge) də arxeopteriksin fərqli xüsusiyyətlərinə görə mozaik canlı olduğunu, amma keçid forma olmadığını qəbul edirlər. (*S. J. Gould & N. Eldredge, Paleobiology, cild 3, 1977, s. 147*)

Arxeopteriks əfsanəsinin sonu: lonqiskvama

Təkamülçülərin arxeopteriks haqqındakı iddialarına son verən ən aşkar dəlil isə 2000-ci ildə elm dünyasının gündəminə daxil olan lonqiskvama (*longisquama insignis*) adlı başqa bir fosil quş oldu. Bu fosil 1970-ci illərdə Qırğızıstanda bir entomoloq (həşəratları öyrənən) tərəfindən tapılmış, lakin uzun illər muzeyin küncündə diqqət cəlb etmədən qalmışdı. 2000-ci ildə isə fosili

tədqiq edən qərb mütəxəssisləri onun məlum olan ən qədim quş olduğunun fərqi vararaq bu mühüm tapıntıyı dünyaya xəbər verdilər.

Lonqiskvamanın anatomik xüsusiyyətlərinin dövrümüzdəki quşlarından fərqi yoxdur. Tükləri, içi boş sümükləri və cınaq sümüyü vardır. Oreqon Dövlət Universitetinin paleontoloqu Teri Conz (Terry Jones): “Yaşayan quşlara çox bənzəyir... Bir quş başına, çiyinlərinə və cınaq sümüyünə malikdir. Lades sümüyünü arxeopteriksindən ayırmaq mümkün deyil”, - yazır. (*Science*, 23 iyun 2000, cild 2149)

Mövzunun mühüm cəhəti budur ki, lonqiskvamanın 220 milyon il yaşı var. Bu, lonqiskvamanın arxeopteriksdən təxminən 70 milyon il qədim olduğunu göstərir. Əlbəttə, bu vəziyyət arxeopteriksin bütün quşların primitiv əcdadı olduğunu və sürünənlərlə quşlar arasındakı itmiş ara forma olduğunu irəli sürən təkamülçü iddialara son verir.

“Science” və “Nature” jurnalları və dünyada məşhur olan BBC televiziyası tərəfindən qəbul edilən bu irəliləyiş təkamül nəzəriyyəsinin lehinə yanaşması ilə tanınan Türkiyənin “Milliyyət” qəzetində belə ifadə edilmişdir:

“Orta Asiyada tapılan və 220 milyon il əvvəl yaşadığı məlum olan fosilin bütün bədəninin tüklərlə örtülü olduğu, quşların əcdadı olduğu iddia edilən arxeopteriksdə və dövrümüzün quşlarında olduğu kimi cınaq sümüyünə malik olduğu və tüklərində isə içi boş sapların olduğu müəyyən edildi. Bu isə ARXEOPTERİKSİN QUŞLARIN ƏCDADI OLDUĞU İDDİALARINI ƏSASSIZ EDİR... Çünki tapılan fosil arxeopteriksdən 75 milyon il daha yaşlı idi, yəni quşların əcdadı olduğu iddia edilən canlıdan 75 milyon il əvvəl də bütün xüsusiyyətləri ilə birlikdə əsl quş yaşayırdı”. (“*Kuşların Atası Kuş Çıktı*”, *Milliyet*, 25 iyun 2000)

Lonqiskvamanın tapılması ilə sadəcə arxeopteriks əfsanəsi deyil, eyni zamanda, quşların təkamülü haqqındakı bütün təkamülçü fərziyyələr də məhv oldu. Fosili tədqiq edən paleontoloqlardan biri Conz (Jones): “Bu fosil insanların təkamülçüləri quşların dinozavrlardan təkamül yolu ilə əmələ gəlmiş fikri ilə bağlı sorğu-sual etməsinə əsas verir”, - deyir. (*Science*, 23 iyun 2000, cild 2149)

İdeologiya elmdən üstün tutuldu?

Lonqiskvama, əvvəldə də bildirdiyimiz kimi, Qırğızıstan ərazisindəki qədim göl mənbəyində rus paleontoloqu Aleksandr Şarov tərəfindən tapılmışdı. Ancaq bu çox vacib tapıntının diqqət verilməli başqa bir cəhəti də vardı. Tapıldığı tarix! Fosil 1970-ci ildə tapılmışdı. Ancaq elm adamları tərəfindən şərh edilərək paleontoloqları heyretləndirən bir məqalə ilə ictimaiyyətə xəbər verilməsi isə 30 il sonra, yəni 1999-cu ildə mümkün olmuşdu. Bu, o deməkdir ki, 30 il boyu elm dünyasının gözündən uzaq saxlanırdı. Bu dövrdə quşa aid fosil Sovet Elmlər Akademiyası nəzdindəki Moskva Paleontologiya İnstitutunda qorunmuş və çox məhdud sayda qərb elm adamı tərəfindən məhdud müddət ərzində tədqiq edilmişdi.

Lonqiskvamanın elm dünyasına sözün əsl mənasında təqdim edilməsi 1999-cu ildə dünyanın qabaqcıl elm adamları tərəfindən tədqiq edilməsindən sonra oldu.

Qısaca desək, təkamülçülərin sürünəndən quşa keçid xəyallarını qəti şəkildə məhv edən bu fosil 30 il elm dünyasından gizlədilmişdi. SSRİ-də tanınmış paleontoloqlar vardı və onların çoxunun bu çox əhəmiyyətli fosilin vacibliyini bilməmələrini demək olmazdı. Məlumdur ki, marksist diktatorluq öz ideoloji əsasını sarsıdan elmi dəlili gözlərdən uzaq tutmuş, elm dünyasından gizlətməmişdi. Əslində, elmin materializm əleyhinə gətirdiyi dəlillərin gizlədilməsinin və ya ört-basdır edilməsinin ilk nümunəsi təkcə bu quş fosili deyildi. Bütün dünyada qəbul edilmiş Mendel qanunları da təkamül nəzəriyyəsi ilə uyğun gəlmədiyi üçün 20 ildən çox SSRİ tərəfindən etinasızlıqla yanaşılmışdı.

Son tapılan bu fosillə sürünənlərin quşlara çevrilmə xəyalları da tarixə qarışdı. Təkamülçülərin əlində quşların əcdadı kimi iddia ediləcək bir canlı qrupu belə qalmadı. Bu tapıntı təkamülçülərin XX əsrin əvvəllərində balıq-sürünən ara keçid forması kimi iddia etdikləri selekanti (*coelacanth*) xatırlatdı. Fosilinə baxaraq ara keçid forması adlandırılan bu canlının 1938-

ci ildə yaşayan bir nümunəsi tutulmuş (sonrakı illərdə də dəfələrlə müxtəlif ərazilərdə tutulmuşdur) və tam mənada bir balıq olduğu məlum olmuşdur.

Təkamülçülərin saxta dino-quş fosilləri

Təkamülçülər arxeopteriks haqqındakı iddialarının da məhv olduğunu görərək quşların mənşəyi barədə tamamilə çıxılmaz vəziyyətə düşdülər. Buna görə, bəzi təkamülçülər klassik üsullara əl atmaq məcburiyyətində qaldılar: saxtakarlıq. 1990-cı illərdə dünya ictimaiyyətinə bir daha “yarı dinozavr, yarı quş fosil tapıldı” xəbəri verilmiş, təkamülçü mətbuat qurumları bu dino-quş çertyojlarını dərc etmiş, bu yolla beynəlxalq yalan kampaniyası həyata keçirilmişdir.

Kampaniyanın təhrif və saxtakarlıq üzərində qurulduğu isə bir-bir aşkar olmuşdur.

Bu kampaniyanın ilk qəhrəmanı 1966-cı ildə Çində tapılan və sinozavropteriks (*Sinosauropteryx*) adlandırılan bir dinozavr idi. Fosil bütün dünyaya tüklü dinozavr kimi tanındılmış və bir çox qəzətdə xəbər verilmişdi. Ancaq sonrakı aylarda sinozavropteriks üzərində aparılan hərtərəfli təhlillər təkamülçü tədqiqatçıların həyəcanla quş tükü kimi tanıtdıqları tüklərin tüklə əlaqəsi olmadığını göstərdi. “Science” jurnalında dərc edilən “Tüklü dinozavrın tüklərini yolmaq” adlı bir məqalədə təkamülçü paleontoloqlar tərəfindən tük kimi qəbul edilən şeyin, əslində, tüklə əlaqəsi olmadığı belə bildirilirdi:

“Təxminən bir il əvvəl paleontoloqlar “tüklü dinozavr”a aid fotosəkillərin ortaya çıxması ilə sevindilər. Çinin Yixian ərazisində tapılan sinozavropteriks adlı fosil “New York Times”ın ön səhifəsində dərc edilmiş və quşların mənşəyinin dinozavrlar olduğuna dair təsirli dəlil kimi təqdim edilmişdi. Amma keçən ay Çikaqodakı onurğalılar paleontologiyası iclasında verilən hökm daha fərqli oldu: fosil nümunələrini tədqiq edən 6 nəfər qərbli paleontoloq bu formaların tük olmadığını söylədilər... Kanzas Universitetinin paleontoloqu Lari Martin bu formaların köhnəlmiş kollagen lifləri olduğunu və quşlarla heç bir əlaqəsinin olmadığını bildirdi”. (Ann Gibbons, "Plucking the Feathered Dinosaur", *Science*, cild 278, no 5341 14 noyabr 1997, s. 1229 – 1230)

Digər dino-quş kampaniyası isə 1999-cu ildə başlandı. Yenə Çində tapılan bir fosil gündəmə gətirildi və bütün dünyaya təkamül nəzəriyyəsinə böyük dəlil kimi təqdim edildi. Kampaniyanın mənbəyi olan “*National Geographic*” jurnalı tapılan fosildən ilham alaraq tüklü dinozavr rəsmləri çəkib dərc etdi və bunlar Türkiyə daxil olmaqla, bir çox ölkədə qəzətlərdə əsas məqalə oldu. “Sabah” və “Hürriyyət” kimi qəzətlər “Qanadlı dinozavr tapıldı” və “Uçan dinozavr tapıldı” başlıqlı xəbərlər yayımladılar.

Ancaq iki il sonra çox heyrətamiz bir həqiqət ortaya çıxdı. 29 mart 2001-ci il tarixli bəzi gündəlik qəzətlərdə təkamül nəzəriyyəsi haqqında mühüm etiraf yer alırdı. 1999-cu ildə ortaya atılan “dino-quş fosili”nin, əslində, saxtakarlıq olduğu, **bir sürünənin onurğasına quş skeleti hissələrinin yapışdırılması ilə düzəldildiyi** ortaya çıxdı. “Hürriyyət” qəzetinin “**DİNO-QUŞ SAXTA ÇIXDI**” başlıqlı xəbərində belə yazırdı:

““National Geographic” jurnalının 1999-cu il sentyabrında quş ilə dinozavr arasındakı əskik halqa olduğunu xəbər verdiyi, haqqında elmi məqalələr yazılan heyvanın saxta olduğu məlum oldu. “Archaeoraptor liaoningensis” adı verilən hindtoyuğu böyüklüyündəki dino-quşun skeletinin başqa heyvanlara aid sümüklərdən birləşdirilərək düzəldildiyi ortaya çıxdı”.

Təkamül nəzəriyyəsinin mühüm əskikliyi işıqlandırdığı fərz edilən dino-quşun 125 milyon il əvvələ aid olduğu, Çinin Liaoning əyalətində tapıldığı irəli sürülürdü. Tüklü bədəni bir quşa bənzəyir, ancaq uzun, sümüklü quyruğu ətyeyən dinozavrları xatırladırdı. “Nature” adlı həftəlik ingilis elmi jurnalının bu günkü sayında dərc edilən bir tədqiqat **dino-quşun saxta olduğunu nümayiş etdirdi**. İçlərində üç paleontoloqun olduğu bir qrup tədqiqatçı kompyuter tomoqrafiyasının köməyi ilə saxtakarlığı sübut etdilər. **Dino-quş, əslində, çimli qaçaqmalçıların əsəri idi... Qaçaqmalçılar yapışqan və əhəngdən istifadə edərək 88 sümük və daşdan dino-quş düzəltdilər**. Arxeoraptorun (*Archaeoraptor liaoningensis*) ön hissəsi təkcə bir quşa aid fosil idi, ancaq dinozavrın quyruğu ilə birlikdə bədən hissəsində dörd ayrı növə aid sümüklər vardı. Dino-quşun kompyuterdə tədqiq edilməsi quş skeletinin daha əvvəl məlum olmayan

növlərə aid olduğuna, dino hissəsinin isə kiçik dinozavrların yeni növünə işarə etdi". (*"Dino-Kuş Palavra Çıktı"*, *Hürriyyət*, 29 mart 2001) (Cümlə "Hürriyyət"dən götürülmüşdür)

Bəs necə olmuşdu ki, "National Geographic" jurnalı bu qədər böyük bir elm saxtakarlığını bütün dünyaya təkamül nəzəriyyəsinin böyük dəlili kimi göstərmişdi? Bu sualın cavabı sözügedən jurnalın təkamül fanatizmində gizlənir. "National Geographic" jurnalı darvinizmə kor-koranə bağlandığı və təkamül nəzəriyyəsinin lehinə olduğunu gördüyü hər cür təbliğat materialını elmin aqibətini düşünmədən istifadə etdiyi üçün ikinci bir Piltadaun qalmaqalına imza atmışdı.

Təkamülçü elm adamları belə "National Geographic"-in fanatizmini qəbul edirdi. ABŞ-dakı məşhur Smitsonian İnstitutunun quşlarla bağlı fakültə rəhbəri dr. Storrs L. Olson bu fosilin saxta olduğuna dair əvvəlcədən "National Geographic"-i xəbərdar etdiyini, ancaq jurnalın rəhbərliyinin bunu qulaqardı etdiyini açıqladı. (Storrs L. Olson "OPEN LETTER TO: Dr. Peter Raven, Secretary, Committee for Research and Exploration, National Geographic Society Washington, DC 20036", Smithsonian Institution, 1 noyabr 1999). Olson "ABŞ bu gün" adlı qəzetə verdiyi açıqlamada isə: *"Problem budur ki, fosilin saxta olduğu müəyyən bir mərhələdə "National Geographic" tərəfindən də başa düşülmüşdü, lakin bu məlumat açıqlanmadı"*, - deyirdi. (Tim Friend, "Dinosaur-bird link smashed in fossil flap", USA Today, 25 yanvar 2000). Yəni "National Geographic" bütün dünyaya böyük təkamül dəlili kimi göstərdiyi fosilin saxta olduğunu başa düşməsinə baxmayaraq, bu saxtakarlığa davam etmişdi.

"National Geographic" jurnalının göstərdiyi bu münasibətin təkamül nəzəriyyəsi xətrinə qurulan ilk saxtakarlıq olmadığını da bildirmək lazımdır. Ortaya atıldığından bəri nəzəriyyəni dəstəkləmək üçün bir çox saxtakarlıq edilmişdir. Alman bioloq Ernst Hekkel, Darvini dəstəkləmək üçün saxta embrion rəsmini çəkmişdir. İngilis təkamülçülər insan kəlləsinə oranqutan çənəsi yapışdıraraq onu Britaniya muzeyində 40 ildən çox "Piltadaun adamı-təkamülün ən böyük dəlili" kimi nümayiş etdirmişlər. Amerikalı təkamülçülər bir donuz dişini Nebraska adamı kimi göstərmişlər. Dünyanın hər tərəfində rekonstruksiya adı verilən saxtakarlıqlarla, əslində, heç bir zaman yaşamamış primitiv məxluqlar və ya meymun adamlar təsvir edilmişdir.

Qısaca olaraq, təkamülçülər daha əvvəl Piltadaun adamı saxtakarlığında əl atdıqları üsuldən bir daha istifadə etmişdilər: tapa bilmədikləri ara keçid formasını özləri düzəltmişdilər. Bu hadisə təkamül nəzəriyyəsi lehinə aparılan beynəlxalq təbliğatın nə qədər yalan olduğunu və təkamülçülərin nəzəriyyəyə bağlılıq uğrunda hər cür saxtakarlığa əl ata biləcəklərinin bir sübutu kimi tarixə düşdü.

8. "İnsan embrionundakı qəlsəmələr" cəfəngiyatı hansı elmi saxtakarlığa əsaslanır?

Canlıların doğuşlarına qədər olan müddət ərzində ana bətnində təkamülə dəlil olan bəzi dövrlər keçirməsi tezis təkamül nəzəriyyəsinin əsassız iddiaları arasında xüsusi yer tutur. Çünki təkamülçü ədəbiyyatda "rekapitulyasiya" kimi tanınan bu tezis elmi səhv olmasından başqa, həm də elmi saxtakarlığı da ifadə edir.

Hekkelin rekapitulyasiya cəfəngiyatı

Rekapitulyasiya iddiası təkamülçü bioloq Ernst Hekkel tərəfindən XIX əsrin sonlarında ortaya atılmışdır. Bu terminin ifadə etdiyi təkamülçü tezis "ontogenez filogenezin təkrarıdır" (ontogeny recapitulates phylogeny) şəklində ifadə edilən bir iddia irəli sürür. Bunun mənası budur ki, canlı embrionlar inkişaf prosesi zamanı sözdə təkamülü əcdadlarının keçirdikləri təkamül prosesini təkrarlayırlar. Məsələn, insanın ana bətnində əvvəlcə balıqlara, sonra sürünənə bənzədiyini, sonra da insan xüsusiyyətlərini göstərdiyi irəli sürülür. Embrionun inkişaf dövrü ərzində qəlsəməyə malik olması iddiası da elə bu tezisdən qaynaqlanır.

Lakin bu tezis bir xurafatdan ibarətdir. Rekapitulyasiyanın ortaya atılmasından sonrakı illər ərzində elmi irəliləyişlər tezis əsaslılığının araşdırılmasına imkan yaratdı. Sonda tezis bunu ortaya atan təkamülçülərin xəyal güclərindən və məqsədli təhriflərindən başqa əsası olmadığı məlum oldu. İnsan embrionunun ilkin dövrlərində ortaya çıxması iddia edilən

qəlsəmələrin, əslində, insanda orta qulaq boşluğu, yevstaxi borusu, paratiroid və timus (çəngələbənzər) vəzlərinin əmələ gəlməsindən əvvəl inkişaf dövründəki formaları olduğu məlum oldu. Təkamülçülər tərəfindən insan embrionunun yumurtanın sarı kisəsinə bənzədilən hissəsinin rüşeym üçün qan hazırlayan bir hissə olduğu müəyyən edildi. Təkamülçülər embrionda quyruğa bənzətdikləri hissənin isə insanın onurğa sümüyü olduğu üzə çıxmış və təkamülçülərin quyruq bənzətməsinin bu hissənin ana bətnində ayaqlardan əvvəl inkişafa başlamasından irəli gəlmiş mənşəli olduğu məlum olmuşdur.

Rekapitulyasiya iddiasının elmi cəhətdən yanlışlığı bu gün qabaqcıl təkamülçü elm adamları tərəfindən də qəbul edilir. Neodarvinizmin banilərindən olan Corc Qeylord Simpson: *“Hekkel təkamül inkişafını səhv şəkildə ortaya qoydu. Bu gün canlıların embrioloji inkişafının keçmişlərini əks etdirmədiyi artıq qəti şəkildə məlumdur”, - deyə yazır.* (G. G. Simpson, W. Beck, *An Introduction to Biology*, New York, Harcourt Brace and World, 1965, s. 241) “American Scientist”də dərc edilən bir məqalə isə bu həqiqəti oxuyucularına belə bildirmişdir:

Biogenetika qanunu (Rekapitulyasiya nəzəriyyəsi) artıq tamamilə ölmüşdür. 1950-ci illərdə dərsliklərdən çıxarılıb. Əslində, elmi mübahisə kimi 1920-ci illərdə sonu çatmışdı. (Keith S. Thompson, "Ontogeny and Phylogeny Recapitulated", *American Scientist*, cild 76, may / iyun 1988, s. 273)

Eyni həqiqət “New Scientist” jurnalının 16 oktyabr, 1999-cu il tarixli sayında da bildirilmişdir:

“Hekkel nəzəriyyəsini “biogenetik qanun” adlandırdı və bu düşüncə qısa müddətdə rekapitulyasiya kimi tanındı. Əslində isə Hekkelin kəskin qanununun səhv olması yaxın gələcəkdə göstərildi. Məsələn, **erkən inkişaf dövründəki insan embrionunun heç vaxt bir balıq kimi qəlsəmələri olmur və embrion heç vaxt yetkinləşmiş bir sürünənə və ya meymuna bənzər mərhələlərdən keçmir**”. (Ken McNamara, "Embryos and Evolution", *New Scientist*, 16 oktyabr 1999)

Göründüyü kimi, tezisə ortaya atılmasından sonrakı irəliləyişlər rekapitulyasiyanın heç bir elmi əsasının olmadığını göstərdi. Ancaq eyni irəliləyişlər tezisə **sadəcə elmi xəttadan deyil, açıq-aşkar saxtakarlıqdan qaynaqlandığını da göstərəcəkdə.**

Hekkelin şəkil saxtakarlığı

Rekapitulyasiya tezisini ortaya atan Ernst Hekkel nəzəriyyəsini dəstəkləmək üçün bəzi şəkillər də dərc etmişdi. Sonrakı illərdə və hələ Hekkel həyatda ikən aparılan araşdırmaların ortaya qoyduğu nəticə çox təəccüblü idi. **Hekkel balıq və insan embrionlarını bir-birinə bənzədə bilmək üçün saxta şəkillər çəkmişdi!** Saxtakarlığının üzə çıxmasından sonrakı açıqlamaları isə daha çox təəccüb doğururdu:

“Etdiyim bu saxtakarlıq etirafından sonra özümü alçaldılmış və qınanmış hiss etməliyəm. Lakin mənim təsəllim budur ki, mənimlə bərabər günahkar olan bir çox adam, bir çox etibarlı müşahidəçi və məşhur bioloq da var ki, onların nəşr etdirdikləri ən yaxşı biologiya kitablarında, tezis və jurnallarında mənimki qədər edilmiş saxtakarlıqlar, qeyri-dəqiq məlumatlar, az-çox təhrif edilmiş, sxem halında yenidən qurulmuş şəkillər var. (Francis Hitching, *The Neck of the Giraffe: Where Darwin Went Wrong*, New York: Ticknor and Fields 1982, s. 204)

Tanınmış elmi jurnallardan olan “Science” (Elm) də Hekkelin embrion şəkillərindəki saxtakarlığa toxunmuşdu. “... **Hekkel sadəcə orqanlar əlavə etmək və ya çıxarmaqla kifayətlənməmiş, eyni zamanda, fərqli növləri bir-birinə bənzər göstərmək üçün böyüklük ölçüləri ilə oynamış, bəzən embrionları bir-birindən on dəfə fərqli göstərmişdir.** Habelə, Hekkel fərqləri gizlətmək üçün növlərin adını qeyd etməkdən çəkinmiş və təkcə bir növü sanki bütün heyvan qrupunun təmsilçisi kimi göstərmişdir. Riçardson və qrupunun bildirdiyinə görə, əslində, bir-birlərinə çox yaxın olan balıq növlərinin embrionlarında belə görünüşləri və inkişaf prosesləri baxımından çox böyük fərqlər var. Riçardson: “(Hekkelin şəkilləri) biologiyanın ən

böyük saxtakarlıqlarından birinə çevrilmişdir”, - deyir”. (Elizabeth Pennisi, "Haeckel's Embryos: Fraud Rediscovered", *Science*, 5 sentyabr 1997)

Hekkelin saxtakarlığının hələ 1901-ci ildə ortaya çıxmasına baxmayaraq, bir əsrə yaxın bir müddət boyu bu mövzunun sübut edilmiş elmi qanun kimi təkamülçü KİV-lərdə yer alması da cəlb edicidir. Təkamülçü düşüncə sahibləri ideologiyalarını elmi əsaslara qarşı qoyaraq özləri də bilmədən çox vacib mesaj vermişlər: **təkamül elm deyil, elmi həqiqətlərə baxmayaraq, ayaqda tutulmağa çalışılan doqmadır.**

9. Klonlaşdırmanı təkamül nəzəriyyəsinin dəlili kimi təqdim etmək nə üçün yanlışdır?

Canlıların klonlaşdırılması nə deməkdir?

Klonlaşdırma prosesi üçün klonlaşdırılacaq canlının DNT-sindən istifadə edilir. Canlının bir hüceyrəsində olan DNT-si mikroskop altına qoyulur və o növdən olan başqa bir canlıya aid bir yumurta hüceyrəsinin içinə yerləşdirilir. Bundan dərhal sonra ona şok verilir və yumurta hüceyrə şok nəticəsində bölünməyə başlayır. Bölünməyə davam edən rüşeym o növdən olan hər hansı bir canlının bətninə yerləşdirilir və inkişaf edib doğulması gözlənilir.

Nə üçün təkamüllə əlaqəsi yoxdur?

Klonlaşdırma və təkamül anlayışları bir-birindən tamamilə fərqlidir. Təkamül nəzəriyyəsi cansız maddənin təsadüflər nəticəsində canlı əmələ gətirməsi üzərində qurulmuşdur. (Bu iddianın həyata keçəcəyinə aid heç bir dəlil yoxdur). Klonlaşdırma isə canlı hüceyrənin genetik maddəsindən istifadə edilərək o canlının nüsxələnməsidir. Onsuz da canlı olan bir hüceyrədən başlanılır və bioloji bir proses laboratoriya mühitində süni yolla həyata keçirilir. Yəni ortada təkamülün əsas iddiası olan təsadüfi bir proses və ya cansız maddənin canlanması kimi bir vəziyyət yoxdur.

Əslində, klonlaşdırma prosesi təkamülə heç bir dəlil vermir, ancaq təkamül nəzəriyyəsinin kökündən məhv edən bioloji qanunun çox açıq sübutudur. Bu qanun məşhur alim Lui Pasterin XIX əsrin sonuna yaxın ortaya atdığı “həyat həyatdan gəlir” prinsipidir. Bu aşkar həqiqətə baxmayaraq, klonlaşdırmanın təkamülə dəlil kimi göstərilməsi mətbuat yolu ilə həyata keçirilən bir yanıltma və yalandır.

Bu saxtakarlıq, əslində, təkamülçülərin klassik üsuludur. Təkamül nəzəriyyəsinin ortaya atılmasından sonra daha ilk illərdən başlayaraq nəzəriyyəni qəbul etdirmək üçün müxtəlif təbliğat üsullarının istifadə edildiyini, hətta bəzi təkamülçü alimlərin elmi saxtakarlıqlara əl atdığını bilirik. Təkamülçü mətbuat da bu saxtakarlıqlarda ortaq olmuşdur. Mövcud olmayan dəlillər təlqin üsulu ilə xalqa təqdim edilmiş və insanların çox hissəsinin inanmasına nail olunmuşdur.

Ancaq xüsusilə son 30 il ərzində müxtəlif elm sahələrindəki irəliləyişlər canlıların meydana gəlməsinin təsadüf anlayışı ilə açıqlanmasının mümkünsüz olduğunu göstərmişdir. Təkamülçülərin elmi səhvləri və qərəzli şərhləri aşkar olunmuş və beləliklə, təkamül nəzəriyyəsi elm çərçivəsində sübut edilə bilməmişdir. Bu həqiqət isə təkamülçülərin bir qismini fərqli axtarırlara sövq etmişdir. Elə canlıların klonlaşdırılması kimi elmi irəliləyişlərin təkamülə dəlil olduğu barədə təbliğat bu səbəbdəndir.

Cəmiyyətə elm naminə söyləyəcək sözü qalmayan təkamülçülərin insanların məlumat azlığından faydalanaraq nəzəriyyəni dirçəltməyə çalışmaları yalnız o nəzəriyyənin elm tərəfdən acınacaqlı vəziyyətini göstərir. Digər bütün elmi irəliləyişlər kimi klonlaşdırma da canlıların yaradıldığını işıqlandıran çox vacib elmi irəliləyişdir.

Klonlaşdırma haqqında digər səhv anlayışlar

Klonlaşdırma barədə insanların digər səhv anlayışı isə klonlaşdırmanı insan yaratmaq kimi anlamalarıdır. Əslində isə klonlaşdırmanın bu cür mənası yoxdur. Klonlaşdırma mövcud olan canlı törəmə mexanizminə mövcud olan genetik məlumatı əlavə etməkdən ibarətdir. Mövcud olan insanın genetik məlumatı götürülür, bir ananın bətninə yerləşdirilir və ananın doğacağı yeni körpə genetik məlumatı götürülən şəxsin eyni yumurta əkizi olur.

Klonlaşdırmanın nə olduğunu bilməyən bir çoxları isə bu barədə xəyali düşüncələrə malikdir. Məsələn, 30 yaşında bir insanın hüceyrəsinin götürülərək elə həmin gün yenə 30 yaşlı sürətinin əmələ gətirildiyini zənn edirlər. Ancaq sadəcə fantastik elmi filmlərdə rast gəlinən bu cür klonlaşdırma yoxdur və mümkün deyil. Klonlaşdırma, əslində, bir insanın eyni yumurta əkizinin təbii yollarla (yəni ana bətnində) həyata gətirilməsidir. Bunun təkamül nəzəriyyəsi və insan yaratmaq anlayışı ilə heç bir əlaqəsi yoxdur.

Bir insanı və ya başqa hər hansı bir canlıyı yaratmaq, yəni yoxdan var etmək sadəcə Allah'a məxsusdur. Belə ki, elmi irəliləyişlər də bu yaratmanın insanlar tərəfindən həyata keçirilməsinin mümkün olmadığını göstərir. Bir ayədə belə buyrulur:

“Göyləri və yeri icad edən Odur. Bir işin yaranmasını istədiyi zaman ona yalnız: “Ol!” - deyər və o da olar”. (Bəqərə surəsi, 117)

10. Həyatın kosmosdan gəlməsi nə üçün mümkün deyil?

Darvin XIX əsrin ortalarında nəzəriyyəsini irəli sürdükdə həyatın mənşəyindən, yəni ilk canlı hüceyrələrinin necə əmələ gəldiyindən heç bəhs etməmişdi. XX əsrin əvvəlində həyatın mənbəyini araşdıran elm adamları isə təkamül nəzəriyyəsinin əsassızlığını anlamağa başladılar. Canlılardakı mürəkkəb və mükəmməl quruluş bir çox tədqiqatçının yaradılış gerçəyini görmələri üçün zəmin hazırladı. Həyatın təkamül nəzəriyyəsinin iddia etdiyi kimi təsadüf məhsulu olmayacağı riyazi hesablamalar, elmi təcrübə və müşahidələrlə sübut edildi.

Təsadüf iddiasının çürüməsi və canlıların yaradıldığını başa düşülməsi ilə bəzi elm adamları həyatın mənşəyini kosmosda axtarmağa başladılar. Fred Hoyl və Çandra Uikramasinkh bu iddianı ortaya atan elm adamları arasında ən məşhurlarıdır. Bu iki alim birlikdə qurduqları ssenaridə kosmosda həyat üçün mayalandıran bir güc olduğunu irəli sürdülər. Hoyl-Uikramasinkh ssenarisinə görə, bu toxumlar kosmos boşluğunda yerləşən qaz və ya toz buludları, yaxud da meteorit ilə daşınaraq yer üzünə çatmış və burada həyat əmələ gətirmişlər.

DNT-nin varlığını üzə çıxaran elmi fəaliyyəti ilə məşhurlaşaraq Nobel mükafatı qazanan Frensis Krik də həyatın mənbəyini kosmosda axtaran alimlərdəndir. Krik canlıların yer üzündə təsadüflərlə əmələ gəlməsinin ağılsız düşüncə olduğunu anlamış, lakin bu dəfə də yer üzündəki həyatın dünyadan kənar ağıllı varlıqlar tərəfindən əmələ gətirildiyini iddia etmişdir.

Göründüyü kimi, həyatın kosmosdan gəlməsi fikri elm dünyasının vacib şəxslərini də təsiri altına almışdır. Bu gün həyatın mənşəyindən bəhs edən müxtəlif məqalə və mübahisələrdə bu məsələ tez-tez gündəliyə gətirilir. Həyatın başlanğıcını kosmosda axtaran düşüncəni iki əsas baxış tərzinə görə nəzərdən keçirmək məsələyə aydınlıq gətirəcəkdir.

Elmi uyğunluq

Kosmosda mövcud olan qaz və toz buludları ilə Yerə çatan meteoritlərin tədqiq edilməsi həyatın kosmosda başladığı tezisini dəyərləndirmək üçün bir açaqdır. Çünki bu kosmik cisimlərdə həyatın kosmosda mayalanma yolu ilə dünyadan kənar varlıqlar tərəfindən əmələ gətirildiyi iddiasını dəstəkləyən və ya təsdiq edən heç bir dəlilə rast gəlinməmişdir. Bu mövzuda bu günə qədər aparılan bütün araşdırmalar nəticəsində bu cisimlərdə bəzi çox bəsit üzvi maddələrdən başqa canlılarda yerləşən hər hansı mürəkkəb molekul müəyyən edilməmişdir. Bu cisimlərdə müəyyən edilən üzvi maddələrin həyat üçün heç bir əhəmiyyəti yoxdur.

Bundan əlavə, bu maddələrdə canlıları əmələ gətirən molekullardakı asimetriya da yoxdur. Məsələn, canlıların əsasını təşkil edən zülalları əmələ gətirən amin turşuları nəzəri cəhətdən sağ əlli və ya sol əlli olaraq iki yerə ayrılırlar. Ancaq zülalların əmələ gətirilməsində yalnız sol əlli amin turşuları yer alır. Meteoritlərdəki bəsit üzvi molekullarda (canlıların quruluşundakı kimyəvi molekullar) isə bu cür nizamlı quruluş deyil, nizamsızlıq mövcuddur. (Massimo Pigliucci, Rationalists of East Tennessee Book Club Discussion, oktyabr 1997)

Kosmosdakı cisim və maddələrin yer üzünə həyat gətirdikləri tezisində duran maneələr bununla bitmir. Bu tezisi müdafiə edənlər bu cür prosesin bu gün nə üçün baş vermədiyini açıqlaya bilmirlər. Çünki Yerə meteorit yağıışı bu gün də davam edir. Ancaq bu cisimlərin araşdırılması mayalama tezisini təsdiqləyəcək dəlil üzə çıxarmır.

Bu tezisi müdafiə edənlərin qarşısındakı digər mühüm sual da budur: həyatın kosmosda bir şüur tərəfindən meydana gətirilərək Yerə çatması qəbul edilsə belə, yer üzündəki milyonlarla müxtəlif canlı növü necə əmələ gəlmişdir? Bu çıxılmaz vəziyyət həyatın kosmosda başladığını iddia edənlərin qarşısında duran ən böyük əngəldir.

Bütün bunlarla yanaşı, kainatda yer üzündəki həyatı əmələ gətirdiyi iddia edilən hər hansı bir sivilizasiya və ya varlığa aid iz də rast gəlinməmişdir. Xüsusilə son 30 il ərzində sürətlə irəliləyən astronomik müşahidə və araşdırmalar nəticəsində kainatda Yerdə həyat əmələ gətirəcək bir sivilizasiyaya aid heç bir iz tapılmamışdır.

“Yad planetlilər” tezisində arxa planı

Dünyadan kənar varlıqların yer üzündə həyatı əmələ gətirdiyi tezisi görüldüyü kimi, heç bir elmi təmələ əsaslanmır. Bu tezisi təsdiq edən və ya dəstəkləyən heç bir tapıntı yoxdur. Ancaq bu tezisi ortaya atan elm adamları belə bir axtarışa başlayarkən, əslində, mühüm bir həqiqəti gördükləri üçün başlamışlar.

Bu həqiqət yer üzündə həyatın başlanğıcını təsadüflərdə axtaran nəzəriyyənin müdafiə edilməsinin mənasız olduğudur. Canlı formalarda və hüceyrədəki mürəkkəbliyin ancaq şüurlu yaratmanın əsəri olduğu başa düşülür. Belə ki, həyatın mənşəyini kosmosdakı şüurda axtaran elm adamlarının qabaqcıllarının ixtisaslaşma sahələrinin də təsadüf məntiqini inkar etmələri haqqında ipucu verir. Hər ikisi Nobel mükafatı almış elm adamlarından Fred Hoyl astronom və bioriyyatçı Frensis Krik isə molekulyar biologdur.

Burada bir cəhət də var: həyatın mənşəyini kosmosda axtaran elm adamları həyatın başlanğıcı mövzusunda yeni şərh gətirmirlər. Məlumdur ki, təkamül nəzəriyyəsi həyatın yer üzündə təsadüflər nəticəsində ortaya çıxdığını müdafiə edir. Hoyl, Uikramasinkh, Krik kimi alimlər də bu cür təsadüfi əmələ gəlmənin mümkün olmadığını gördükdə, həyatın kosmosdan gəlməsi fikrinə düşmüşlər. Həyatın təsadüflər nəticəsində meydana gəlməsinin mümkünsüzlüyü yer üzünü üçün olduğu kimi, kosmos üçün də mümkün olduğuna görə, şüurlu yaratmanın varlığını qəbul etmək məcburiyyətində qalmışlar.

Ancaq bu şüurlu yaratmanın mənbəyi barədə ortaya atdıqları yad planetlilər tezisi çox ziddiyyətli və mənasızdır. Müasir fizika və astronomiya kainatımızın bundan 12-15 milyard il əvvəl “Böyük partlayış” adlandırılan partlayış ilə meydana gəldiyini üzə çıxarmışdır. Kainatdakı hər cür maddi varlıq da bu dövr ərzində ortaya çıxmışdır. Beləliklə, Yerdəki həyatın mənşəyini kainatdakı başqa bir maddi mənşəli həyatda axtaran bir düşüncə kosmosda mövcud olduğunu iddia etdiyi həyatın necə meydana gəldiyini də açıqlamalıdır. Bu cür qiymətləndirmə məsələni həll etməyib geri çəkilməyə gətirib çıxarır.

Göründüyü kimi, “kosmosdan gəlmə” tezisi təkamül nəzəriyyəsini dəstəkləmir, əksinə, təkamülün mümkün olmadığını üzə çıxarır və həyat üçün şüurlu yaradılışdan başqa bir açıqlama olmayacağını qəbul edən görüşdür. Bu tezisi ortaya atan elm adamları doğru əsasa istinad edərək səhv yola düşmüş və şüurlu yaradılışın mənbəyini kosmosda axtarmaq kimi mənasız fikrə düşmüşlər.

Ancaq şüurlu yaradılışın mənbəyinin “yad planetlilər” kimi anlayış olmadığı açıqdır. Bir anlıq yad planetlilərin olduğunu fərz etsək belə, onların özlərinin də təsadüfən ortaya çıxmadıqları,

ancaq şüurlu şəkildə yaradıldıqları aydındır. (Çünki fizika və kimya qanunları kainatın hər yerində eynidir və bu qanunlar həyatın təsadüfən əmələ gəldiyini təsdiqləmir). Bu da kosmosu, kainatı və onların içindəki hər cür varlığı hər şeyin fəvqündə olan, heç nəyə tabe olmayan, maddə və zamandan asılı olmayan, üstün elm, qüdrət və ağıl sahibi olan Allah'ın yaratdığını göstərir.

11. Dünyanın yaşının 4 milyard il olması nə üçün təkamül nəzəriyyəsinə dəstəkləmir?

Təkamülçülər ssenarilərini təbii təsirlərə və təsadüflərə əsaslandırırlar. Bunu edərkən ən çox arxalandıqları məfhumlardan biri isə uzun zaman məfhumudur. Məsələn, Darvini dəstəkləyən alman elm adamı Ernst Hekkel gözlənilərsə, palçıqlı sülardan canlı hüceyrənin çıxma biləcəyini iddia etmişdir. XX əsr ərzində hüceyrənin mürəkkəb quruluşunun müəyyən olunması ilə bu iddianın nə qədər cəfəng olması məlum olmuş, amma təkamülçülər uzun zaman anlayışı ilə gözdən pərdə asmağa davam etmişlər.

Əslində, bu yolla canlıların təsadüflər nəticəsində necə ortaya çıxması sualına cavab vermək əvəzinə mövzunu bir az da çətinləşdirərək problemdən xilas olmağa çalışırlar. Uzun zaman keçməsinin canlıların əmələ gəlməsində və növlərə şaxələnməsində faydalı olması kimi bir təəssürat yaradaraq zamanı daim fayda gətirən bir amil kimi təqdim edirlər. Məsələn, təkamülçü prof. Yaman Örs bunları deyir: *“Təkamülü yoxlamaq istəyirsinizsə, uyğun bir qarışıq suya atın, bir neçə milyon il gözləyin, bir neçə hüceyrə əmələ gəldiyini görə bilərsiniz”*. (“Evrin Kuramı” konfransı, İstanbul Universiteti, “Fen” fakültəsi, 3 iyun 1998)

Yaman Örsün bu iddiası son dərəcə məntiqsizdir. Belə bir hadisənin gerçəkləşdiyini iddia edəcək heç bir dəlil yoxdur. Cansız maddələrdən canlıların öz-özünə əmələ gəlməsi iddiası, əslində, orta əsrlərə aid batıl bir inançdır. O dövrdə insanlar bəzi canlıların bir yerə toplanmalarının bir anda əmələ gəlməyə səbəb olduğunu fərz edirdilər. Dövrümüzdə “spontane generasiya” adı ilə tanınan bu inanca görə, insanlar qazların ağaclardan, quzuların qarğızdan çıxdığına və hətta bir su çuxurundakı qurbağaların yağış buludlarından bir anda əmələ gəldiklərinə və yağışla torpağa düşdüklərinə inanırdılar. 1600-cü illərdə isə çirklə köynək və buğda qarışığının siçan əmələ gətirdiyinə, ölü milçəklərlə balın birləşməsi nəticəsində də milçək əmələ gəldiyinə inanılmağa başlandı!

Ancaq italyan elm adamı Françesko Redi və daha sonra fransız elm adamı Lui Paster apardıqları təcrübələrlə siçanların çirklə köynəkdən və ya milçəklərin ölü milçəklərlə bal qarışığından əmələ gəlmədiklərini sübut etdilər. Bu canlılar sözügedən cansız maddələrdən əmələ gəlmirdilər, onların üstünə çöldən gəldirdilər. Məsələn, ölü milçəklərin üstünə canlı bir milçək gəlib yumurtalarını qoyurdu və qısa müddət sonra ortaya birdən-birə bir çox milçək çıxırdı. Yəni **canlılar cansızlardan deyil, canlılardan doğurdu**. Bu qanun, yəni “həyat həyatdan gəlir” qanunu müasir biologiyanın əsaslarından biridir.

Orta əsrlərdə yuxarıda nümunələrini sadaladığımı qərribə iddialara inanılması XVII əsr elm adamlarının məlumat azlığı və o dövrün şərtləri nəzərə alınaraq təbii qəbul edilə bilər. Ancaq dövrümüzdə elm və texnologiyanın bu qədər irəlilədiyinə və canlıların cansız maddələrdən əmələ gəlməsinin mümkün olmadığı bir çox təcrübə və müşahidə ilə sübut edilməsinə baxmayaraq, Yaman Örs kimi təkamülçülərin hələ də belə bir iddianı müdafiə etmələri, həqiqətən, təəccüblüdür.

Belə bir iddianın həyata keçməsinin mümkün olmaması bu gün elm tərəfindən dəfələrlə sübut edilmişdir. Elm adamları canlıların əmələ gəldiyi dövrdəki şərtləri nəzarətli və son dərəcə inkişaf etmiş laboratoriyaya mühitində meydana gətirərək təcrübələr aparmışlar, ancaq bunların hamısı nəticəsiz qalmışdır. Nə qədər təcrübə aparılsa da, **bircə canlı hüceyrəsi belə əmələ gətirilə bilməmişdir** və nəticədə, bu təcrübələrdən əl çəkilməmişdir.

Canlılar üçün lazımı fosfor, kalium, maqnezium, oksigen, dəmir və karbon kimi atomlar birləşdirildikdə ortaya cansız yığından başqa bir şey çıxmır. Amma təkamülçülər bu atom yığınının birləşərək zaman ərzində özlərini çox yaxşı təşkil etdiklərini, hər birinin uyğun miqdarda, uyğun yer və uyğun şərtlərdə aralarında ən uyğun əlaqələri qurduqlarını irəli sürürlər.

Bu cansız atomların möhtəşəm təşkil olunmalarının və işlərinin doğru getməsi nəticəsində isə görən, eşidən, danışan, hiss edən, gülən, sevinən, kədərlənən, ağrı hiss edən, həzz alan, qəhqəhə ilə gülən, həyəcanlanan, düşünən, sevən, şəfqət duyan, musiqinin ritmini qavrayan, şirniyyatı ləzzətlə yeyən, sivilizasiyalar quran, elmi araşdırmalar aparan insanların əmələ gəldiyini iddia edirlər.

Əslində isə, bütün şərtlər təkamülçülərin istəklərinə görə nizamlanıb üstünə milyardlarla il gəlsə də, belə bir təcrübənin uğursuz olacağı açıqdır.

Təkamülçülər bu açıq həqiqətləri “uzun zaman ərzində hər şey mümkündür” kimi bir yalanla gizlətməyə çalışırlar. Uydurma məntiqi elmə aid etməyə əsaslanan bu iddianın əsassızlığı göz qabağındadır. Bu mövzu fərqli cəhətlərdən düşünüləndə də əsassızlığı çox rahat başa düşülə bilər. Sadə nümunə ilə zamanın gedişinin nə vaxt fayda, nə vaxt zərər verəcəyini düşünək: sahilə duran taxta gəmi olsun, ilk halda gəmi ilə maraqlanan, onu boyayan, təmir edən, təmizləyən bir kapitan olsun. Kapitanın gəmi ilə maraqlandığı müddət boyu gəmi gözəlləşəcək, daha sağlam və təmirli olacaq.

İkinci halda isə gəmi baxımsız qalsın. Bu dəfə də günəşin təsiri, yağışlar, külək, toz və fırtına zaman ərzində gəminin çürüməsinə, köhnəlməsinə və nəhayət yararsız hala gəlməsinə səbəb olacaq.

Bu iki hal arasındakı tək fərq isə birincisində bir ağıl, məlumat və güclü müdaxilə olmasıdır. Yalnız ağıllı bir gücün nəzarətində keçən zaman fayda verə bilər. Əks halda, zaman nizama salan deyil, nizamı pozan və korlayıcı təsir göstərir. Belə ki, bu elmi qanundur. Termodinamikanın ikinci qanunu kimi məlum olan entropiya qanunu kainatda özbaşına, təbii şərtlərin öhdəsinə buraxılan bütün sistemlərin zaman ərzində düz mütənasib şəkildə nizamsızlığa, dağınıqlığa və pozulmağa doğru gedəcəyini ifadə edir.

Bu həqiqət göstərir ki, Yer in uzun ömrünün olması təkamülçülərin iddiasının tam əksinə, xaosu artıran, informasiya və nizamı məhv edən və yox edən bir amildir. Xaosun içindən nizamlı və informasiyaya əsaslanan sistemin çıxması ancaq ağıllı müdaxilənin əsəri ola bilər.

Təkamül tərəfdarları növlər arasında bir dəyişiklik nağılımı danışarkən həmişə uzun zaman ərzində bəhanəsinə sığınırırlar. Beləliklə, bu gün heç bir təcrübə və müşahidə tərəfindən təsdiqlənməyən ssenarilərin keçmişdə baş verdiyini irəli sürürlər. Lakin kainatda və dünyada hər şey müəyyən qanunlar çərçivəsində həyata keçir. Bu qanunlar isə zaman ərzində dəyişmir. Məsələn, yerin cazibə qüvvəsi olduğu üçün atılan hər daş yerə düşür, çox uzun müddət keçsə də, bu daş yuxarı çıxmağa başlamaz; trilyon il keçsə də, yenə yuxarı qalxmaz. Bir kərtənkələnin balası da həmişə kərtənkələ olur. Çünki balaya ötürülən genetik məlumatlar kərtənkələyə aiddir və təbii səbəblərlə bu məlumata əsla əlavələr edilməz. Məlumatın azalması, pozulması ola bilər, ancaq əlavə edilməsi əsla baş verməz. Çünki bir sistemə məlumat (informasiya) əlavə edilməsi üçün ağıllı və zəkali müdaxilə və nəzarət lazımdır. Təbiətin özündə isə bu cür xüsusiyyətlər yoxdur.

İllər ərzində edilən təkrarlar və bu təkrarların sayının çoxluğu da heç bir şeyi dəyişdirməz. Trilyonlarla il gözlənilsə, bir kərtənkələ yumurtasından bir gün əsla bir quş çıxmaz. Uzun kərtənkələ, qısa kərtənkələ, daha güclü, daha zəif kərtənkələ ola bilər, ancaq həmişə kərtənkələ çıxar. Əsla başqa bir növ ortaya çıxmaz. Uzun zaman anlayışı mövzunu müşahidə və təcrübə sahəsindən çıxarmaq üçün istifadə edilən bir yalandan ibarətdir. Bu müddət 4 milyard olsa da, 40 milyard və hətta 400 milyard il olsa da, dəyişən bir şey olmaz. Çünki təkamül nəzəriyyəsinin izah etdiyi mümkünsüzlükləri mümkün edən təbiət qanunu və ya təbii meyil yoxdur.

12. Ağıl dişi nə üçün təkamül nəzəriyyəsinə dəlil ola bilməz?

Təkamül nəzəriyyəsinin mühüm xətdələrindən biri də rudiment orqanlar iddiasıdır. Təkamülçülər canlıların bəzi orqanlarının artıq funksiyasını itirdiyini və zaman keçdikcə bu orqanların itəcəyini iddia edirlər. Bu iddiaya əsaslanaraq “əgər canlı orqanizmi yaradılsaydı, işə yaramayan orqanlar olmazdı” mesajını cəmiyyətə verməyə çalışırlar.

XX əsrin əvvəlindəki təkamülçü KİV-lərdə insan orqanizmində appendiks (xalq arasında apendisit kimi tanınan kor bağırsağ), büzdüm sümüyü, badamcıqlar, epifiz vəzi, qulaq seyvanı, timus (çəngələbənzər vəzi) və ağıl dişinin də daxil olduğu yüzə qədər orqan rudiment orqan elan edilmişdi. Amma sonrakı onilliklər ərzində tibb sahəsində mühüm addımlar atıldı. İnsan orqanizmində olan orqan və sistemlər haqqında məlumatımız artdı. Bunun nəticəsində, kütləşmiş orqan iddiasının tamamilə cəfəngiyat olduğu aydın oldu. Təkamülçülərin bu barədə hazırladıqları uzun siyahı sürətlə qısaldı. Məsələn, kor bağırsağ, badamcıqlar və burun ətinin immun sistemimizdə funksiyalarının olduğu məlum oldu. Timusun müdafiə sistemi hüceyrələrinin yetkinləşdiyi orqan olduğu, epifiz vəzinin isə mühüm hormonları ifraz etmək funksiyasının olduğu kəşf edildi. Büzdüm sümüyünün çanaq sümüyü ətrafında yerləşən əzələlərə dəstək olması, qulaq seyvanının isə səslərin yerini müəyyən etməkdə mühüm funksiyasının olduğu müəyyən edildi. Qısaca desək, kütləşmiş orqanlar iddiasının yeganə əsasının cəhalət olduğu üzə çıxdı.

Beləliklə, müasir elm rudiment orqan məntiqinin yanlışlığını dəfələrlə ortaya qoymuşdur. Yenə də bəzi təkamülçülər bu iddianı yeni şeylər taparaq yaşatmağa çalışırlar. Təkamülçülərin kütləşmiş olduğunu iddia etdikləri orqanların demək olar ki, hamısının funksional olması bu gün tibb dünyası tərəfindən ortaya qoyulmasına baxmayaraq, hələ də bir-iki orqan üzərində təkamülçü şübhə durur.

Bunların ən çox diqqətçəkəni ağıl dişidir. Bəzi təkamülçü mənbələrdə üçüncü azı diş kimi məlum olan bu dişin insan orqanizminin funksiyasını itirmiş hissəsi olduğu iddiası yer alır. Buna dəlil kimi də çoxlu sayda insanda bu dişin problemlərə yol açması və cərrahi müdaxilə ilə çıxarılmasının çeynəmə funksiyasına təsir etmədiyi deyilir.

Ağıl dişinin funksiyasız olması təlqinindən təsirlənən bir çox həkim gündəlik təcrübələri ərzində digər dişlərin yaratdığı problemlərə daha ehtiyatla yanaşaraq, bu dişləri qorumağa çalışır, ağıl dişinin çəkilməsini isə adət halına salmışlar. Lakin son illər ərzində aparılan bəzi araşdırmalar bu dişin çeynəmə funksiyasını üzərinə götürməkdə digər dişlərdən heç bir fərqlinin olmadığını göstərmişdir. (Leonard M.S., 1992. Removing third molars: a review for the general practitioner. Journal of the American Dental Association, 123(2):77-82). Bu dişin digər dişlərin yerləşməsinə pozduğu inancının da əsassız olduğunu göstərən fəaliyyətlər aparılmışdır. (M. Leff, 1993. Hold on to your wisdom teeth. Consumer reports on Health, 5(8):4-85). Ağıl dişində rast gəlinən və dərman vasitəsilə həll ediləcək problemlərdə bu dişin çıxarılması haqqında elmi tənqidlər yayımlanmışdır. (Daily.T 1996. Third molar prophylactic extraction: a review and analysis of the literature. General Dentistry, 44(4):310-320)

Beləliklə, ağıl dişinin yararsız olduğu inancının heç bir elmi təmələ əsaslanmadığı və bu dişin çeynəmədə digər dişlər kimi funksiyalı olduğu bu gün tibb dünyasının ortaq fikridir.

Bəs sözügedən dişin çox az insana narahatlıq verməsinin səbəbi nədir? Bu mövzunu araşdıran elm adamları ağıl dişinin problemlərinin müxtəlif dövrlərdə yaşamış insan cəmiyyətlərinə görə fərqləndiyini müəyyən etdilər. Xüsusilə sənayedən əvvəlki cəmiyyətlərdə bu problemə çox az rast gəlinməsi məlum oldu. Bunun səbəbi kimi xüsusilə son bir neçə əsrlik dövr ərzində bərk qida maddələri əvəzinə daha yumşaq qida maddələrinə üstünlük verilməsinin çətin inkişafına mənfi təsir etdiyi göründü. Ona görə, ağıl dişi problemlərinin də, əsasən, qidalanma vərdişlərindən irəli gələn çətin inkişafı problemləri ilə bağlı şəkildə üzə çıxdığı müəyyən edildi.

Cəmiyyətlərin qida tərcihlərindəki oxşar dəyişikliklərin digər dişlərə də mənfi təsiri məlumdur. Məsələn, son əsr ərzində şirin və turş yeməklərə üstünlük verilməsi digər dişlərdə çürümə faizi və sürətini artırmışdır. Əlbəttə, bu vəziyyət ağıl dişinə də aiddir. Bu dişlə bağlı problemlər hər hansı təkamül kütləşməsindən deyil, dövrümüzün insanların qidalanma vərdişlərindən qaynaqlanır.

13. Ən qədim canlıların mürəkkəb quruluşları təkamül nəzəriyyəsini necə məhv edir?

Canlılar fosil izlərində müəyyən sıra ilə yerləşirlər. Bu sıra ən qədimdən yeniyə doğru tədqiq edildikdə mikroorqanizmlər, onurğasız dəniz canlıları, balıqlar, suda-quruda yaşayanlar,

sürünənlər, quşlar və məməlilər formasındadır. Təkamülçülər bu sıralamanı yanlış izah edərək təkamül nəzəriyyəsinə dəlil kimi göstərməyə çalışırlar. Təkamülçülərin iddiasına görə canlılar ibtidaidən mürəkkəbə doğru inkişaf yolu keçmiş, bu inkişaf ərzində də canlı növləri müxtəlifləşmişdir. Məsələn, təkamülçülər 300 milyon illik fosillər tədqiq edildikdə insan fosillərinə rast gəlinməməsini buna dəlil kimi göstəririlər. Türk təkamülçülərdən Aykut Kence belə deyir:

“Təkamül nəzəriyyəsinin əsassız olduğunu sübut etmək istəyirsiniz? Elə isə gedin, Kembri dövrünün fosilləri arasında insan fosilləri tapın! Bunu edən adam təkamül nəzəriyyəsinin əsassız olduğunu sübut etmiş olur, bu tapıntısı üçün Nobel mükafatı da alar”. (“Evrin Kuramı” konfransı, İstanbul Universiteti, “Fen” fakültəsi, 3 iyun 1998)

İbtidaidən mürəkkəbə çevrilmə sıralaması qeyri-realdır

Kencenin sözlərində ifadə edilən bu təkamülçü məntiqi nəzərdən keçirək. Əvvəla, ibtidaidən mürəkkəbə doğru dəyişdiyini bildirən ifadəsi həqiqəti əks etdirməyən təkamülçü rəydir. Bu təkamülçü iddianı nəzərdən keçirən ABŞ-dan olan biologiya üzrə professor Frank L. Marş “Təbiətdə müxtəliflik və sabitlik” adlı kitabında: “Canlılar ibtidaidən mürəkkəbə doğru sıralanmış”, - deyir.

Məlum olan bütün heyvan siniflərinin böyük əksəriyyətinin Kembri dövründə birdən-birə ortaya çıxdıqları təkamülçülərin bu barədə iddialarını çürüdən çox güclü dəlildir. Habelə, birdən-birə ortaya çıxan bu canlılar təkamül nəzəriyyəsinin fərziyyələrinin tam əksinə, bəsit deyil, mürəkkəb bədən quruluşlarına malikdirlər.

Sərt dəriləri, buğumlu bədənləri və mürəkkəb orqanları ilə çox mürəkkəb canlılar olan tribolitlər onlardan biridir. Fosil izləri tribolitlərin gözlərini belə çox ətraflı öyrənməyə imkan vermişdir. Bir tribolit gözü yüzlərlə kiçik pətəkdən ibarətdir və bu pətəklərin hər birinin içində qoşa göz yerləşir. Bu göz quruluşu əsl yaradılış möcüzəsidir. Harvard, Roçester və Çikaqo universitetlərindən geologiya professoru Devid Roup: “Tribolitlərin gözü ancaq dövrümüzün bilikli və son dərəcə bacarıqlı optika mühəndisi tərəfindən düzəldiləcək dizayna malikdir”, -deyir. (David Raup, "Conflicts Between Darwin and Paleontology", *Bulletin*, Field Museum of Natural History, cild 50, yanvar 1979, s. 24)

Mövzunun digər maraqlı tərəfi budur ki, eyni göz quruluşu dövrümüzdəki milçəklərdə də var. Yəni 520 milyon ildir ki, eyni göz quruluşu mövcuddur.

Kembri dövründəki fəvqəladə vəziyyət haqqında Çarlz Darvin “Növlərin mənşəyi”ni qələmə alarkən də az-çox məlumat var idi. O dövrün fosil izlərində də Kembri dövründə çox müxtəlif canlıların çox mürəkkəb quruluşları ilə və bir anda ortaya çıxdığı müəyyən edilmişdi. Buna görə, Darvin “Növlərin mənşəyi” adlı kitabında bu mövzuya toxunmaq məcburiyyətində qalmışdır. O vaxtlarda Kembri dövrü “Silur dövrü” kimi tərif edilirdi. Darvin isə “Məlum olan qədim fosil izlərində müxtəlif növlərin birdən-birə ortaya çıxması haqqında” başlığı altında bu mövzuya toxunmuş və Silur dövrü haqqında belə yazmışdı:

Silur dövrünə aid tribolitlərin bu dövrdən çox daha əvvəllər yaşamış və elmə məlum olan heyvanların heç birinə bənzəməyən bir cür qabıqlı heyvandan təkamül yolu ilə əmələ gəldiyinə şübhə etmirəm... Nəticədə, əgər mənim nəzəriyyəmə doğrudursa, ən qədim Silur təbəqəsinin əmələ gəlməsindən əvvəl çox uzun dövrlər olmalıdır, Silur dövründən bu günə qədər keçmiş zaman qədər uzun dövrlər. Hələ məlum olmayan bu dövrlər ərzində dünya canlı varlıqlarla dolub-daşmalıdır. Bu uzun zamanlara aid fosil izlərini nə üçün tapa bilmədiyimiz sualına isə qanəddici heç bir cavabım yoxdur. (Charles Darwin, *The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition*, Harvard University Press, 1964, s. 313-314)

Darvin: “Əgər nəzəriyyəmə doğrudursa, dünya Silur (Kembri) dövründən əvvəl yaşayan canlılarla dolub-daşmalıdır”, - demişdi. Bu canlıların nə üçün heç bir fosili olmadığı sualına isə bütün kitabı boyu təkrarladığı “fosillər kifayət qədər deyil” bəhanəsi ilə cavab tapmağa çalışmışdı. Ancaq bu gün fosillər də kifayət qədərdir. Kembri dövrünün canlılarının da heç bir əcdadı olmadığı da məlum olmuşdur. Buna görə, Darvinin: “Əgər nəzəriyyəmə doğrudursa”, - deyir

başladığı cümləsini qəbul etmək olmaz. Darvinin fərziyyələri baş tutmamışdı və buna görə də nəzəriyyəsi doğru deyil.

Canlıların ibtidaidən mürəkkəbə doğru inkişaf etmədiyini, ilk dəfə irəli sürüldüyü anda çox mürəkkəb olduğunu göstərən başqa bir misal da fosil izlərinə əsasən, 400 milyon il əvvəl meydana çıxmış akuladır. Bu canlı itirdiyi dişlərinin yenilənməsi kimi ondan milyonlarla il sonra yaradılmış bir çox canlıda olmayan üstün xüsusiyyətə malik idi. Məməlilərlə məməlilərdən yüz milyonlarla il əvvəl üzə çıxmış osminoqların göz quruluşlarının çox oxşar olması, eyni mürəkkəb quruluşa və sistemlərə malik olması da buna misal ola bilər.

Bütün bu misallar canlı növlərinin üzə çıxmalarında ibtidaidən mürəkkəbə doğru sıralama olmadığını ortaya qoyur.

Bu həqiqət canlıların forma, funksiya və genetik quruluşu üzərindəki tədqiqatların nəticələrinə əsasən də aşkar olmuşdur. Məsələn, forma və böyüklüyünə görə fosil təbəqələrinin alt qatlarında yerləşən bir çox canlının onlardan sonra ortaya çıxan canlılarla müqayisədə daha böyük kütləyə malik olduğunu görürük (dinozavrlar kimi).

Canlıların funksional xüsusiyyətləri tədqiq edildikdə də eyni həqiqətlə qarşılaşırıq. Quruluşu ilə bağlı tədqiqatlar aparıldıqda qulaq da ibtidaidən mürəkkəbə doğru inkişaf iddiasını təkzib edən nümunədir. Suda-quruda yaşayanlarda orta qulaq boşluğu var, onlardan daha sonra üzə çıxan sürünənlərdə kiçik sümüyə bitişik bəsit eşitmə sistemi var və orta qulaq boşluğu yoxdur.

Genetik tədqiqatlar da buna bənzər nəticələrə gəlir. Aparılan araşdırmalar xromosom saylarının canlıların mürəkkəbliyini əks etdirən sıra əmələ gətirmədiyini göstərir. Məsələn, insanda 46 xromosom var, *copepode* xərçəngində xromosomların sayı 6-dır, mikroskopik canlı olan *radiolaria*-da isə 800-dür.

Canlılar onlar üçün ən uyğun dövrdə yaradılmışlar

Fosillər tədqiq edildikdə qarşımıza çıxan əsl həqiqət budur ki, canlılar yer üzündə onların yaşaması üçün ən uyğun dövrdə meydana çıxmışlar. Bütün canlıları mükəmməl yaradılışla yaradan Allah onların yer üzündə ortaya çıxdıqları dövrü də ehtiyaclarına uyğun şəkildə müəyyən etmişdir.

Buna misal olaraq yer üzündə ən qədim bakteriyalara aid fosillərlə rastlaşdığımız 3,5 milyard il əvvəlki yer üzünü nəzərdən keçirək. Bu dövr bir çox mürəkkəb canlının və insanın həyatı üçün atmosfer şərtləri və temperatur baxımından əsla əlverişli deyil. Bu uyğunsuzluq təkamülçü Kencenin təkamülün əsassız olduğunu sübut etmək istəyəne insan fosili tapmaq üçün məsləhət gördüyü Kembri dövrünə də aiddir. 530 milyon il əvvələ çıxan bu dövr qidalanma şərtləri baxımından insan üçün heç cür uyğun deyil. (Bu dövrdə quruda yaşayan canlı yoxdur).

Sonrakı dövrlərin böyük əksəriyyəti üçün də vəziyyət eynidir. Fosilləri tədqiq etdikdə insanın yer üzündə yaşaması üçün lazımı şərtlərin ancaq bir neçə milyon il əvvəl təmin edildiyi görünür. Bu vəziyyət digər bütün canlılara da aiddir. Hər canlı qrupu onun üçün uyğun şərtlər təmin edildikdə, yəni vaxtı gəldikdə ortaya çıxmışdır.

Təkamülçülər bu həqiqəti təhrif edir və sanki “bu uyğun şərtlər canlıları yaratmışdır” kimi düşünürlər. Əslində isə, uyğun şərtlərin təmin edilməsi sadəcə canlıların “vaxtının gəldiyini” göstərir. Canlıların ortaya çıxması ancaq şüurlu surətdə, yəni Allah’ın qüsursuz yaratması ilə mümkündür.

Buna görə də canlıların mərhələli şəkildə ortaya çıxması təkamülün deyil, onları yaradan Allah’ın sonsuz aqlının və biliyinin bir dəlilidir. Yaradılan hər canlı qrupu ondan sonrakının varlığı üçün lazımlı şərtləri təmin etmiş və bizim üçün çox uzun zaman ərzində bütün canlılar ekoloji tarazlıq qurularaq yaradılmışdır.

Təkamülçülər bir canlı növünün digər bir canlı növünə çevrildiyini göstərmək istəyirlərsə, bu canlıların yer üzündə mərhələli şəkildə çıxdığını göstərməli deyillər. Onlar bu müxtəlif canlı növlərini bir-birinə bağlayan keçid formalarının fosillərini dəlil kimi göstərməlidirlər. Çünki meduzanın balıqlara, balıqların sürünənlərə, sürünənlərin quşlara və məməlilərə çevrildiyini iddia

edən bir nəzəriyyənin sübut edilməsi üçün fosilləri tapmaq çətindir. Darvin də bunu qəbul etmiş, bu fosillərdən saysız-hesabsız nümunə tapılmasının vacibliyini, ancaq əlində heç bir nümunə olmadığını yazmışdır. O vaxtdan bəri 150 il keçsə də, yenə heç bir ara keçid forma tapa bilməmişlər. Təkamülçü paleontoloqlardan Derek V. Eycerin qəbul etdiyi kimi, fosillər mərhələli təkamüllə deyil, birdən-birə yer üzündə əmələ gələn qrupları göstərir. (Derek A. Ager, *The Nature of the Fossil Record*, Proceedings of the British Geological Association, cild 87, 1976, s. 133)

Nəticədə, təbiət tarixi canlıların təsadüflərlə əmələ gəlmədiyini, uzun dövrlər ərzində mərhələ-mərhələ yaradıldıqlarını göstərir.

Bu isə yaradılış haqqında Quranda verilən bilgilərlə tam uyğunluq təşkil edir. Allah Quranda bütün kainatın və canlıların altı gündə yaradıldığını bildirir:

Göyləri, yeri və onların arasındakıları altı gündə xəlq edən, sonra ərşi yaradıb hökmü altına alan Allah'dır. Sizin Ondan başqa heç bir haminiz və şafaət edəniniz yoxdur. Məgər öyüd-nəsihət qəbul etməyəcəksiniz? (Səcdə surəsi, 4)

Ayədə keçən “gün” ifadəsi (ərəbcə yəvm) uzun zaman kəsikləri mənasını da verir. Yəni Quranda bütün təbiətin bir anda deyil, fərqli zaman kəsikləri içində yaradıldığına diqqət çəkilir. Dövrümüzdə geoloji tapıntılar bu həqiqəti göstərən məlumatı ortaya qoyur.

14. Niyə təkamül nəzəriyyəsini rədd etmək inkişaf və irəliləməyi də rədd etmək kimi göstərilir?

Təkmilləşmə kəlməsi xüsusilə sən dövrlərdə bir çox fərqli mənada istifadə edilir. Məsələn, təkamül məfhumuna ictimai həyatla bağlı bir mənə verilmiş, insanlığın irəliləməsi, texnologiyanın inkişafı kimi məfhumlarla eyniləşdirilmişdir. Bu mənada istifadə ediləndə təkamül məfhumunda heç bir yanlışlıq yoxdur. Şübhəsiz ki, ağıl sahibi olan insan zaman ərzində ağılından, məlumatından və gücündən istifadə edərək hər mövzuda inkişaf edər və dəyişər. Bəşəriyyətin məlumat təcrübəsi nəsil-dən nəsələ ötürülərək böyüyər. Bu mövzu canlılar aləmini təsadüflərlə açıqlamaq iddiası ilə ortaya çıxan təkamül nəzəriyyəsinə dəlil olmadığı kimi, yaradılış həqiqəti ilə də əlaqəli deyil.

Burada təkamülçülər çox bəsit bir kəlmə oyunu oynayaraq doğru anlayışı yanlış anlayışla qarışdırırlar. Məsələn, “insan illərlə ictimai həyat baxımından, mədəni, elmi və texnoloji olaraq davamlı inkişaf və dəyişiklik içindədir” ifadəsi doğrudur. (Ancaq bunu da xatırlatmaq lazımdır ki, tarixin müəyyən mərhələlərində irəliləmə olduğu kimi, geriləmə də ola bilər. Sosial hadisələrdə daimi irəliləyiş, sabitlik və ya geriləmə dövrləri olmuşdur). Belə ki, “bəşəriyyətdəki dəyişiklik və inkişaf kimi, canlı növləri də uzun illər ərzində inkişaf edərək dəyişikliyə məruz qalmışdır” iddiası tamamilə yanlışdır. İnsanın düşünən varlıq olaraq məlumatını, elmini artırması, bunları digər nəsillərə ötürməsi və bu şəkildə davamlı irəliləməsi məntiqli və elmi olduğu halda, canlıların təsadüflərlə, nəzarətsiz və şüursuz təbiət şərtləri ilə inkişaf edib təkmilləşdikləri iddiası cəfəngiyatdır.

Elmdə irəliləyişin qabaqcılları yaradılış gerçəyini müdafiə edən elm adamlarıdır

Təkamülçülər özlərini yenilik, dəyişiklik, irəliləyiş kimi anlayışlarla tanıtməyə çalışsalar da, tarix həmişə elm, irəliləyiş və inkişafın əsl qabaqcıllarının yaradılışı müdafiə edən elm adamları olduğunu göstərmişdir.

Elmi inkişafın hər anında imanlı elm adamlarının imzası var. Astronomiyada iz qoyan **Leonardo da Vinçi, Kopernik, Kepler, Qaliley** paleontologiyanın banisi **Kuvier**, botanika və zoologiyanın əsasını qoyan **Linney**, yerin cazibə qüvvəsini müəyyən edən **Nyuton**, qalaktikaları və kainatın genişlənməsini kəşf edən **Edvin Həbl** və daha bir çox elm adamı Allah'ın varlığına, kainatı və canlıları Onun yaratdığına inanən alimlər idi.

XX əsrin ən böyük alimlərindən biri kimi qəbul edilən **Albert Eynşteyn** belə demişdir:

“Dərin imana malik olmayan heç bir elm adamı təsəvvür edə bilmirəm. Bu, belə də ifadə edilə bilər: dinsiz bir elmə inanmaq mümkün deyil”. (Science, Philosophy, And Religion: A Symposium, 1941, CH.13.)

Müasir fizikanın əsasını qoyan alman fiziki Maks Plank isə belə deyir:

“Hansı sahədə olursa olsun, elmlə ciddi şəkildə məşğul olan hər kəs elm məbədinin qapısındakı bu yazını oxuyacaqdır: **iman elm adamının əl çəkməyəcəyi xüsusiyyətdir**”. (J.De Vries, Essential of Physical Science, Wm.B.Eerdmans Pub.Co., Grand Rapids, SD 1958, s. 15)

Elm tarixinin tədqiq edilməsi dəyişiklik və irəliləyişin yaradılışı müdafiə edən elm adamlarının əsəri olduğunu göstərir. Digər tərəfdən elmi irəliləyişlər, xüsusilə də XX və XXI əsrdəkilər yaradılışın saysız-hesabsız dəlilini əldə etməyimizə kömək etmişdir. Müasir elm və texnologiya kainatın yoxdan yaradıldığı həqiqətini anlamışdır. Kainatın təxminən 15 milyard il əvvəl tək bir nöqtədən partlayaraq genişlənməsi nəticəsində meydana gəlməsi bu gün bütün elm dünyası tərəfindən qəbul edilmiş həqiqətdir. Beləliklə, XIX əsrin bəsit elmi şərtləri daxilində materialistlər tərəfindən müdafiə edilən əvvəli və sonu olmayan sonsuz kainat modeli məhv edilmişdir. Kainatın eynilə Quranda bildirildiyi kimi yaradıldığı, bir başlanğıcının və sərhədlərinin olduğu və genişləndiyi başa düşülmüşdür.

Canlılardakı yaradılışın bir çox yeni dəlilini əldə etməyimizə XX əsrin inkişaf edən elmi kömək oldu. Elektron mikroskop vasitəsilə canlıların ən kiçik hissəsi olan hüceyrənin və onu əmələ gətirən hissələrin möhtəşəm quruluşlarını müşahidə etmək mümkün oldu. DNT-nin kəşf edilməsi mikroskopla görə bildiyimiz hüceyrədə özünü göstərən sonsuz ağılı sübut etdi. Biokimya və fiziologiya sahəsindəki irəliləyişlər orqanizmin molekulyar səviyyədə mükəmməl funksiyalarını və yaradılış xaricində açıqlanması mümkün olmayan mürəkkəb quruluşunu göstərdi.

Bunun əksinə, təkamül nəzəriyyəsinin 140 il əvvəl irəli sürülməsindəki şərtləri hazırlayan amil isə həmin dövrün elmi cəhətdən geri olması idi.

Nəticədə, yaradılışı müdafiə edənlər imanlarının davamlı artmasına vəsilə olan elmə və inkişafa qarşı olmamışlar. Əksinə, tam dəstəkləmişlər. Yeniliyə qarşı çıxanlar isə elmin ortaya qoyduğu bütün dəlillərdən üz çevirib əsassız fantaziyaların məhsulu olan təkamül nəzəriyyəsinə müdafiə edənlərdir.

15. “Allah canlıları təkamüllə yarada bilər” fikri nə üçün səhvdir?

Kainatdakı canlı və cansız bütün varlıqlardakı üstün yaradılışı açıq şəkildə ortaya qoyub bu cür mükəmməl sistemin məqsədsiz təbii amillərlə, təsadüflərlə meydana gəlməsinin mümkün olmadığını elmi tərəfdən sübut etdikdə bəzi insanlar bu dəfə də bir Yaradanın var olduğunu, ancaq canlıları təkamül prosesi ilə yaratdığını iddia etməyə başlayırlar.

Bütün kainatı və canlıları sonsuz qüdrət sahibi Allah'ın yaratdığı çox aşkardır. Yaratmasının mərhələli və ya birdən-birə olması isə Allah'ın təqdiridir. Biz bunun nə şəkildə olduğunu, ancaq Allah'ın bizə bu mövzuda verdiyi məlumatdan (yəni Qurandakı müvafiq ayələrdən) və təbiətdə göstərdiyi elmi dəlillərdən anlama bilərik.

Bu iki mənbəyə baxdıqda təkamüllə yaratma kimi bir faktın mövcud olmadığını görürük.

Quranda Allah insanın, canlıların və kainatın yaradılışı ilə bağlı bir çox ayə endirmişdir və bu ayələrin heç birində təkamüllə yaradılışa dair heç bir məlumat yoxdur. Yəni canlıların bir-birlərindən törəyərək əmələ gəlməsinə işarə edən heç bir ayə yoxdur. Əksinə, ayələrdə canlıların və kainatın Allah'ın “Ol!” əmri ilə yoxdan var edildiyi bildirilir.

Elmi dəlillər də yenə təkamül yolu ilə yaradılışın olmadığını göstərir. Fosillər müxtəlif canlı qruplarının bir-birlərindən törəyərək deyil, bir-birlərindən asılı olmadan birdən-birə və özünəməxsus quruluşları ilə ortaya çıxdığını göstərir. Yəni hər canlı qrupu bir-birindən fərqli yaradılmışdır.

Əgər təkamül yolu ilə yaradılış olsaydı, onun dəlillərinə bu gün rast gələrdik. Allah bütün yaratdıqlarını bir nizama görə səbəblər və qanunlar çərçivəsində yaratmışdır. Məsələn, gəmiləri dənizdə üzürən, şübhəsiz, Allah'dır. Ancaq səbəbini araşdırdıqda suyun gərilmə qüvvəsinin də buna səbəb kimi yaradıldığını görürük. Quşların uçması da Allah'ın qüdrəti ilədir. Belə ki, onun səbəblərini araşdırdıqda aerodinamika qanunları ilə qarşılaşırıq. Beləliklə, əgər canlılar müəyyən bir proseslə mərhələli şəkildə təkamül yolu ilə yaradılsaydılar, mütləq bu keçidləri açıqlayan

qanunlar və genetik məlumatın inkişaf etməsini təmin edən sistemlər olardı. Habelə, bütün fiziki, kimyəvi, bioloji qanunlar kimi onlar da açıq şəkildə məlum olardı. Laboratoriya fəaliyyətlərində bir canlı növünün digər bir canlı növünə çevrilməsini göstərən dəlillər tapılırdı. Yenə bu fəaliyyətlər vasitəsilə bir canlıda olmayan, ancaq bu canlıya tətbiq edildikdə ona fayda verən sekresiya, hormon və digər molekulların əmələ gəlməsini təmin edən genetik məlumatın o canlının genetik məlumatına tətbiq edilməsi ilə mümkün olardı. Bununla bərabər, aparılan təcrübələrlə o canlıda bu günə qədər müəyyən edilməyən yeni bir orqanoid və buna bənzər formalar əmələ gətirilə bilərdi.

Laboratoriya fəaliyyətləri ilə mutasiya keçirən və bundan fayda götürən canlılara rast gəlmək olardı. Hətta bu mutasiyaların sonrakı nəsillərə ötürülərək o növün xüsusiyyətinə çevrildiyi məlum olardı. Daha irəli getsək, tarixdə yaşamış bu cür ara keçid canlılarının milyardlarla fosil nümunələrinə rast gəlmək olar və dövrümüzdə də inkişafını tamamlamamış keçid canlıları olardı. Qısaca desək, ətrafımızda bu cür prosesə aid saysız-hesabsız dəlillər olardı.

Ancaq bir növün digərinə çevrildiyini göstərən bir dəlil belə yoxdur. Elmi dəlillər və arxeoloji tapıntılar daha əvvəlki bölmələrdə də ətraflı açıqladığımız kimi, canlı növlərinin birdən-birə, heç bir əcdadı olmadan ortaya çıxdığını göstərir. Bu həqiqət canlıların təsadüflər nəticəsində ortaya çıxdığını iddia edən təkamül nəzəriyyəsinin əsassız olduğunu göstərdiyi kimi, Allah'ın canlıları təkamül yolu ilə yaratdığı iddiasının da elmi cəhətdən səhv olduğunu göstərmişdir.

Allah canlıları tamamilə metafizik formada, təkcə "Ol!" əmri ilə yaratmışdır. Canlıların yer üzündə birdən-birə ortaya çıxdıqlarını sübut edən müasir elm isə bu həqiqəti təsdiqləyir.

"Allah canlıları təkamül yolu ilə yarada bilər" fikrinin tərəfdarları, əslində, bunu darvinizm ilə yaradılış arasında bir uyğunluq kimi göstərmək istəyirlər. Ancaq bu zaman yenə böyük səhv edirlər. Darvinizmin təməl məntiqini və hansı fəlsəfəyə xidmət etdiyini nəzərdən qaçırlar. Darvinizm canlı növlərinin bir-birinə çevrilməsi anlayışından ibarət deyil. Darvinizm əsl mənada canlı növlərinin mənşəyinin sırf maddi səbəblərlə açıqlamaq cəhdidir. Başqa sözlə, canlıların təbiətin məhsulu olduğu iddiasını elm adı altında qəbul etdirmək cəhdidir. Bu cəhdlə Allah inancı arasında hər hansı ortaq cəhət ola bilməz. Bu cür ortaq cəhət tapmaq cəhdi ilə darvinizmə ciddi yanaşmaq, onun elmi nəzəriyyə olduğu iddiasını müdafiə etmək çox böyük xətdir. Darvinizm 150 illik tarixinin də sübut etdiyi kimi, materialist fəlsəfəni və ateizmi dirçəldən vasitədir və heç bir ortaq cəhət tapma axtarışı bu həqiqəti dəyişdirməyəcəkdir.

16. "Təkamül nəzəriyyəsi bəlkə də gələcəkdə əsaslandırılı bilər" fikri nə üçün doğru deyil?

Təkamül nəzəriyyəsinə müdafiə edən bəzi kütlələr çıxılmaz vəziyyətdə qaldıqda iddia edirlər ki, bugünkü elmi tapıntılar təkamül nəzəriyyəsinə dəstəkləməsə də, gələcəkdə təkamülü dəstəkləyən elmi irəliləyişlər olacaqdır.

Əslində, bu sualla təkamülçülər elmi sahədəki məğlubiyyətlərini etiraf edirlər. Sualda gizlənmiş həqiqəti belə ifadə edə bilərik: **"Bəli, təkamül nəzəriyyəsi müdafiəçiləri kimi müasir elmi tapıntıların bu nəzəriyyənin əsassızlığını sübut etdiyini qəbul edirik. Buna görə də bu mövzunu gələcəyə həvalə etməkdən başqa çarəmiz yoxdur"**.

Ancaq elm bu məntiqlə işləmir. Bir elm adamı bir nəzəriyyəyə bu qədər kor-koranə bağlanaraq sonra bir gün bu nəzəriyyəni sübut edəcəyini güman etdiyi dəlillərin xəyalını qurmaz. Elm mövcud tapıntıları tədqiq etmək və onlardan nəticə çıxarmaqdır. Ona görə, elm adamları da elmi tapıntılarla sübut edilən yaradılış həqiqətini qəbul etməlidirlər. Ancaq bu təkamülçü təlqin və təbliğat xüsusilə nəzəriyyə ilə bağlı az məlumata malik olan bəzi insanlara təsir edir. Buna görə də cavabın da ayrıca ortaya qoyulması faydalıdır.

Təkamül nəzəriyyəsinin əsaslı olduğunu uç sual ilə müəyyən etmək mümkündür:

- İlk canlı hüceyrəsi necə əmələ gəlmişdir?
- Bir canlı növü digərinə necə çevrilir?
- Canlıların təkamül keçirdiyinə dair dəlillər, yəni fosillər mövcuddurmu?

XX əsr ərzində bu təkamül nəzəriyyəsinin mütləq cavablandırması lazım olan bu üç sual ilə bağlı bir çox ciddi araşdırmalar aparılmışdır. Araşdırmaların üzə çıxardığı həqiqət budur ki, bu üç suala təkamül nəzəriyyəsi cavab tapa bilmir. Sualları bir-bir tədqiq etdikdə bu həqiqətlərlə qarşılaşırıq:

1. İlk hüceyrənin açıqlanması təkamül tərəfdarları üçün ən böyük müəmmaya çevrilmişdir. Bu mövzudakı araşdırmalar canlı hüceyrəsinin təsadüf anlayışı ilə açıqlanmayacaq qədər mükəmməl olduğunu üzə çıxarmışdır. Nobel mükafatına layiq görülmüş elm adamı Fred Hoyl bu həqiqəti aşağıdakı şəkildə ifadə edir:

“Təsadüflər nəticəsində bir hüceyrənin meydana gəlməsi qasırganın sovurduğu tullantı metal yığınlarından təsadüfən bir Boinq 747 təyyarəsinin əmələ gəlməsi qədər mümkünsüzdür”. (“Hoyle on Evolution”, *Nature*, cild 294, 12 noyabr 1981, s. 105)

Burada təkamülçülərin təhrifini daha yaxşı anlamaq üçün bir misala baxaq. Həyatı boyu daha əvvəl heç saat görməmiş, bir tənha adada yaşayan bir insanın ilk dəfə divar saatını gördüyünü təsəvvür edək. 100 metr uzaqdan divar saatını görən bu insan saati tam şəkildə nəzərdən keçirməyərək küləyin sovurduğu toz, torpaq vasitəsilə meydana gələn hər hansı bir cisimdən ayırmaya bilər. Yaxınlaşıb diqqətlə baxdıqda isə bu yolla əmələ gəldiyinə şübhə etməz. Ancaq sonra bu alətin xüsusiyyətlərini və burada üzə çıxan sənəti tədqiq etmək istəyər. İçini açaraq ətraflı tədqiq etdikdə saatin kənardan göründüyündən daha böyük məlumat və ağılın nəticəsi olduğu üzə çıxar. Daha dərinlən tədqiqatlar getdikcə bu nəticəni daha da dəqiqləşdirər.

Elmin irəliləyişi ilə canlılar haqqındakı həqiqətlərin dərk edilməsi saati tədqiq edən şəxsin vəziyyətinə bənzəyir. Elmi irəliləyişlər canlılardakı mükəmməlliyi sistem, orqan, toxuma, hüceyrə və hətta molekul səviyyəsində üzə çıxarmışdır. Hər yeni detalın başa düşülməsi yaradılışın möhtəşəmliyini daha yaxşı anlamağa kömək edir. Hüceyrəni içi jele dolu şar kimi qəbul edən XIX əsr təkamülçüləri bu yanaşma tərzləri ilə yuxarıda çəkdiyimiz misaldakı saata 100 metr uzaqlıqdan baxan adam kimidirlər. Bu gün hüceyrənin hər hissəsi ayrıca bir sənət və yaradılış nümunəsi olan möhtəşəm quruluşunu qəbul etməyən heç bir elm adamı yoxdur. Sadəcə mikroskopla görə bildiyimiz bu kiçik hüceyrənin təkcə zarı belə “seçərək keçirən” sözü ilə böyük ağılı ifadə edir. Ətrafındakı atomları, zülalları, molekulları eynilə şüurlu varlıq kimi tanıyır və yalnız ehtiyacı olanları daxilinə qəbul edir. Saatdakı məhdud məlumat və ağılın əksinə, canlı orqanizmlər sonsuz ağıl və yaradılışın nümunələridir. Quruluş və funksiyaları hələ qismən kəşf edilmiş canlı formalar üzərində hər gün daha hərtərəfli və ətraflı şəkildə aparılan tədqiqatlar təkamülü sübut etmək bir kənara, yaradılış həqiqətinin daha yaxşı dərk edilməsinə kömək edir.

2. Təkamülçülər bir canlı növünün mutasiya və təbii seçmə yolu ilə digər bir canlıya çevrildiyini iddia edirlər. Bununla bağlı aparılan bütün araşdırmalar hər iki mexanizmin heç bir təkamül xarakteri daşımadığını göstərmişdir. Tanınmış təkamülçü olan İngiltərə Təbiət Tarixi Muzeyinin baş paleontoloqu Kolin Paterson bu həqiqəti belə ifadə edir:

“Heç kəs təbii seçmə mexanizmləri ilə yeni növ əmələ gətirə bilməmişdir. Heç kəs bunun bacarmamışdır. Bu gün neodarvinizmin ən çox mübahisə doğuran tərəfi də budur”. (Colin Patterson, “Cladistics”, Brian Leek ilə müsahibə, Peter Franz, 4 mart 1982, BBC)

Mutasiya ilə bağlı aparılan tədqiqatlar da mutasiyanın təkamül xarakteri daşımadığını göstərmişdir. ABŞ-dan genetik alimi B.G.Ranqanatan belə deyir:

“Mutasiyalar kiçik, təsadüfi xarakter daşıyır və zərərliyə. Çox nadir hallarda meydana gəlir və təsirsizdirlər. Bu dörd xüsusiyyət mutasiyaların təkamül xarakterli irəliləyişə səbəb olmadığını göstərir”. (B.G.Ranganathan, *Origins?*, Pennsylvania: The Banner Of Truth Trust, 1988)

Göründüyü kimi, təkamül nəzəriyyəsinin növlərin əmələ gəlməsi ilə bağlı irəli sürdüyü mexanizmlər tamamilə təsirsiz, hətta əksinə, zərərliyə. Elm və texnologiya səviyyəsində bu həqiqətləri üzə çıxarmaq hələ mümkün olmadığı dövrlərdə fantastik ssenarilər şəkildə irəli sürülən bu mexanizmlərin elmin irəliləyişi sayəsində heç bir inkişaf və təkamül xüsusiyyətinin olmadığı başa düşülmüşdür.

3. Fosillər də canlıların təkamül prosesi ilə əmələ gəlmədiyini və möhtəşəm yaradılış əsəri kimi birdən-birə meydana gəldiyini göstərir. Tapılan bütün fosillər bu həqiqəti dəfələrlə

vurğulamışdır. Tapılacaq fosillərin də bu vəziyyəti dəyişdirməsi ehtimalının olmadığını Harvard Universitetindən paleontoloq Naylz Eldredc belə açıqlayır:

“Bütün dəlillər fosillərin ortaya qoyduğu nəticənin doğru olduğunu göstərir: (Fosil izlərində) gördüyümüz boşluqlar həyatın necə meydana gəldiyini əks etdirir, bunlar fosillərin azlığından irəli gəlmişdir”. (N.Eldredge and I. Tattersall, *The Myths of Human Evolution*, Columbia University Press, 1982, s. 59)

Başqa bir amerikalı paleontoloq R. Uesson (R. Wesson) da 1991-ci ildə dərc edilmiş “Təbii seçmədən kənar” adlı kitabında fosil izlərindəki boşluqların həqiqi və faktiki olduğunu belə açıqlayır:

“Fosil izlərində boşluqların olduğu həqiqətdir. Hər hansı (təkamül xarakterli) əcdadın olduğunu göstərən fosillərin yoxluğu son dərəcə faktikidir. Növlər, əsasən, çox uzun dövrlər ərzində dəyişmədən qalırlar. Növlər və xüsusilə cinslər heç bir zaman yeni bir növə və ya cinsə doğru təkamül keçirmirlər. Bunun əvəzinə, bir növ və ya cins digəri ilə yerini dəyişdirir (yəni nəslə kəsilir və yerini başqasına verir). Dəyişiklik isə, əsasən, birdən-birə baş verir”. (R. Wesson, *Beyond Natural Selection*, MIT Press, Cambridge, MA, 1991, s. 45)

Beləliklə, təkamül nəzəriyyəsi irəli sürüldüyü dövrdən bu günə qədər təxminən 150 il keçmişdir və bu dövr ərzində elmi irəliləyişlər təkamül nəzəriyyəsinin əleyhinə işləmişdir. Elm həyatın incəliklərini tədqiq etdikcə yaradılışdakı mükəmməlliyin yeni dəlilləri tapılmış, canlıların təsadüflərlə meydana gəlməsinin və müxtəlifliyin əmələ gəlməsinin mümkün olmadığı başa düşülmüşdür. Aparılan hər yeni tədqiqat canlılardakı yaradılışın yeni dəlillərini üzə çıxarır, yaradılış həqiqətini nümayiş etdirir. Darvindən dövrümüzdə qədər keçən hər on il təkamül nəzəriyyəsinin əsassızlığını bir daha göstərmişdir.

Qısaca desək, elmi irəliləyiş təkamül nəzəriyyəsinin əleyhinədir. Ona görə də elmin sonrakı dövrlərdəki irəliləyişləri təkamül nəzəriyyəsinə dəstəkləməyəcək, əksinə, əsassız olduğunu daha açıq şəkildə göstərəcəkdir.

Təkamül nəzəriyyəsinin iddialarına gəlinə, bu iddialar elm tərəfindən üstü açılmamış, açıqlanmamış mövzu deyildir ki, sonradan elm inkişaf etdikcə açıqlansın. Tam əksinə, təkamül nəzəriyyəsi müasir elmin hər sahədə çürütdüyü, bu cür fantastik prosesin həyata keçməsinin hər cəhətdən mümkünsüzlüyünü ortaya qoyduğu iddiadır. Bu vəziyyətdə olan bir iddianın sonrakı dövrlərdə sübut olunacağını irəli sürmək təkamülü ideologiyalarının təməli kimi görən marksist-materialist kütlələrin xəyalpərvər və utopik xəyallarından ibarətdir. Bu, təkamül tərəfdarı olan kütlələrin çarəsizliklərindən qaynaqlanan bir təsəlli axtarmasıdır.

Beləliklə, “sonrakı dövrlərdə elm təkamülü sübut edəcək” kimi bir iddianın “elm sonrakı dövrlərdə dünyanın öküzüni buyuzunda dayandığını sübut edəcək” şəklindəki ümiddən başqa fərqi yoxdur.

17. Qurbağa kimi suda-quruda yaşayan canlılar nə üçün təkamül nəzəriyyəsinə dəlil ola bilməz?

Bəzi canlılar həyatlarının müxtəlif dövrlərində yaşadıkları mühitin şərtlərinə uyğunlaşmaq üçün fiziki dəyişikliklər keçirirlər. Bu dəyişiklik prosesinə biologiyada metamorfoz (başqalaşma) deyilir. Bu prosesi biologiya və təkamül nəzəriyyəsinin iddiaları haqqında məhdud məlumata malik kütlələr təkamül nəzəriyyəsinə dəlil kimi göstərməyə çalışmışlar. Metamorfozu təkamülə misal kimi göstərən mənbələr bu barədə məlumatı olmayan kütlələri yanıltmağı hədəf alan dar düşüncəli, səthi təbliğat kitabları, yeniyetmə təkamül tərəfdarları və ya bəzi cahil biologiya müəllimləridir. Təkamül mövzusunda üstünlük sayılan, təkamülün əsas problemləri və ziddiyyətləri barədə ətraflı məlumata malik olan elm adamları isə bu cür gülünc iddiaları gündəmə gətirməkdən çəkinirlər. Çünki nə qədər ağılsız iddia olduğunu bilirlər...

Kəpənək, milçək, arı kimi canlılar metamorfoz keçirən canlılardan bəziləridir. Həyatı suda başlayan, daha sonra quruda davam edən qurbağalar da metamorfoza bir misaldır. Bu dəyişikliyin təkamüllə heç bir əlaqəsi yoxdur. Çünki təkamül nəzəriyyəsi canlılardakı dəyişiklikləri təsadüflər nəticəsində meydana gələn mutasiyalarla açıqlamağa çalışırlar. Ancaq metamorfoz təkamülün bu

təməl iddiası ilə heç bir oxşarlıq təşkil etməyən, təsadüflə və mutasiya ilə əlaqəsi olmayan, əvvəlcədən planlaşdırılmış bir prosesdir. Metamorfozu həyata keçirən amil təsadüf olmayıb canlıda doğulduğu andan etibarən mövcud olan genetik məlumatdır. Məsələn, qurbağada bu canlı hələ suda yaşayarkən sonradan quruda davam edəcək həyatı ilə bağlı məlumat genetik quruluşunda mövcuddur. Milçəyin də pup və yetkin vəziyyətlərindəki quruluşu və funksiyaları hələ tırtıl mərhələsində ikən genetik quruluşunda şifrlənir. Bu vəziyyət metamorfoz keçirən bütün canlılara aiddir.

Metamorfoz yaradılış dəlilidir

Son illərdə metamorfoz haqqında aparılan elmi tədqiqatlar metamorfozun müxtəlif genlər tərəfindən idarə edilən mürəkkəb bir proses olduğunu göstərmişdir. Məsələn, qurbağanın dəyişikliyinə təkcə quyruğu ilə bağlı proseslər on ikidən çox gen tərəfindən idarə edilir. Bu, o deməkdir ki, bu proses canlının orqanizminin bir çox hissəsinin bir-biri ilə uyğunluğu nəticəsində həyata keçə bilər. Bu xüsusiyyəti ilə metamorfoz yaradılış dəlili olan **reduksiya olunmaz komplekslik** xüsusiyyəti daşıyan bioloji prosesdir.

Reduksiya olunmaz komplekslik təkamül nəzəriyyəsinin əsassızlığını göstərən fəaliyyətləri ilə tanınan professor dr. Maykl Behe tərəfindən elmi ədəbiyyata daxil olan anlayışdır. Bu proses mürəkkəb bioloji orqan və sistemlərin onları meydana gətirən tərkib hissələrinin hər birinin iştirakı və uyğunluğu ilə işləyir, əgər aralarından ən kiçik hissələrdən biri çıxarsa, bu sistem və ya orqan işləyə bilməz.

Buradan belə nəticə çıxır ki, bu cür mürəkkəb quruluşların təkamülün iddia etdiyi kimi təsadüflər nəticəsində baş verən mərhələli kiçik dəyişikliklərlə meydana gəlməsi qeyri-mümkündür. Metamorfoz hadisəsi zamanı da bu baş verir. Metamorfoz prosesi müxtəlif genlərin təsir etdiyi hormonların çox həssas ölçü və vaxtı müəyyən etməsi nəticəsində gerçəkləşir. Ən kiçik xəta canlının ölümü ilə nəticələnir. Bu qədər mürəkkəb bir prosesin təsadüf və mərhələli şəkildə baş verdiyini iddia etmək isə mümkün deyil. Kiçik bir xətanın canlının həyatı bahasına başa gəldiyi həqiqəti aşkar olduğu halda, təkamül nəzəriyyəsinin irəli sürdüyü təbii seçmə ilə sınaq-yanılma mexanizmindən bəhs etmək olmaz. Canlı milyon illərlə digər əskik hissələrinin təsadüflərlə əmələ gəlməsini gözləyə bilməz.

Bu həqiqətə diqqət yetirdikdə isə metamorfoz keçirən canlıların, bu haqda kifayət qədər məlumatı olmayan bəzi şəxslərin düşündüyü kimi təkamülə dəlil verdiyi doğru deyil. Əksinə, metamorfoz keçirən canlılar, bu proses və prosesi idarə edən sistemlərin mürəkkəbliyi nəzərə alınarsa, bunun qüsursuz bir yaradılış dəlili olduğunu görmək olar.

18. DNT nə üçün təsadüflə açıqlana bilməz?

Dövrümüzdə elmlə əldə etdiyimiz məlumat səviyyəsi canlıların əsla təsadüflərlə meydana gəlməyəcək qədər qüsursuz və son dərəcə mürəkkəb quruluşa malik olduqlarını göstərir. Son illərdə “İnsan genomu layihəsi” sayəsində insan genindəki mükəmməl və qüsursuz quruluş üzə çıxmışdır.

Bu layihə çərçivəsində Amerikadan Çinə qədər bir çox ölkədən olan elm adamları 10 il boyu DNT-də yerləşən 3 milyard kimyəvi şifri bir-bir müəyyən etmək üçün çalışmışlar. Nəticədə, insan genində yerləşən məlumatların əksəriyyəti düzgün düzülə bildi.

Bu həyəcanlı hadisə İnsan Genomu Layihəsinin rəhbəri olan dr. Frensis Kolinsin: “İnsanın istifadəyə dair göstərişlər kitabçasının ilk dəfə bir bölməsini tamamlaya bildik”, - dediyi kimi, DNT-nin sirlərinin açılmasında hələ başlanğıc mərhələdir.

Bu məlumatı əmələ gətirən şifrlərin açılmasının nə üçün 10 il davam etdiyi və yüzlərlə elm adamının əməyi bahasına başa gəldiyini anlamaq üçün DNT-yə sığışdırılmış məlumatın nə qədər böyük olduğunu dərk etmək lazımdır.

DNT sonsuz məlumat mənbəyinin varlığını göstərir.

İnsanın təkcə bir hüceyrəsinin DNT-sində tam 1 milyon ensiklopediya səhifəsini dolduracaq qədər məlumat var. İnsan öz DNT-sindəki məlumatı oxumağa çalışsa, buna ömrü çatmaz. Hər gün 24 saat boyu fasilə vermədən hər bir saniyə insanın DNT şifrlərindən bir dənəsi oxunarsa, bu proses 100 ilə bitər. Çünki aparılan hesablamalara görə, bu nəhəng ensiklopediya təxminən 3 milyard müxtəlif şifrə malikdir. Əgər DNT-dəki məlumatları kağız üzərinə köçürsək, kağızların uzunluğu Şimal qütbündən ekvatora qədər olan məsafəyə bərabər olar. Bu miqdar böyük bir kitabxananı artıqlaması ilə dolduracaq sayda təxminən 1000 böyük cildlik kitab deməkdir.

Maraqlı cəhət budur ki, bu ucsuz-bucaqsız məlumat bazası hər hüceyrənin nüvəsində yerləşir və təxminən 100 trilyon hüceyrədən əmələ gəlmiş bir insanda bu kitabxananın 100 trilyon surəti vardır.

Bu məlumat xəzinəsini insanın əldə etdiyi bilik səviyyəsi ilə müqayisə etsək, bunu ifadə etmək çox çətin olar. Qarşımıza qeyri-adi cədvəl çıxar: 100 trilyon dəfə 1000 kitab! Bu yer üzündəki qum dənələrindən daha çox miqdardır. Bu sayı dünyada hal-hazırda yaşayan 6 milyard insan və onlarla birlikdə bu günə qədər yaşayıb ölmüş bütün insanların sayına vursaq, qarşımıza ağlasığmaz dərəcədə böyük, ucsuz-bucaqsız, sonsuzluğa uzanan məlumat çıxar.

Bu misallar nə qədər böyük məlumatla qarşı-qarşıya olduğumuzu göstərir. Dövrümüzdə böyük məlumatın saxlandığı ən qabaqcıl texnoloji vasitə kompyuterlərdir. Ancaq DNT ilə kompyuteri müqayisə etdikdə insan zəkasının əsrlər boyu əldə etdiyi bilik və illərlə davam edən səyləri nəticəsində təkmilləşdirdiyi texnologiyanın belə təkcə bir hüceyrə nüvəsinin məlumat saxlama tutumuna çata bilmədiyini görürük.

İnsan Genomu Layihəsini həyata keçirən *Celera Genomics* şirkətinin bu sahədə ən böyük mütəxəssislərindən biri olan Cin Mayersin layihənin nəticəsi haqqındakı bu sözləri DNT-dəki bu böyük məlumat və yaradılışı ifadə edir: **“Məni əsl təəccübləndirən şey həyatın memarlıq üslubudur... Sistem fəvqəladə dərəcədə mürəkkəbdir. Sanki dizayn olunub... Burada (DNT-də) böyük ağıl yer alır”**. (Article by Tom Abate, San Francisco Chronicle, fevral 19, 2001)

Digər maraqlı cəhət də budur ki, yer üzündəki bütün canlılar eyni dillə yazılmış şifrlə tariflərlə əmələ gəlmişlər. Nə bir mikrob, nə bir bitki, nə də bir heyvan DNT-siz əmələ gəlmişdir. Bütün canlıların özünəməxsus eyni dildən istifadə edən, eyni məlumat mənbəyindən götürülən tariflər nəticəsində əmələ gəlməsi çox açıqdır.

Bu da bizi açıq-aydın nəticəyə aparır: dünyadakı bütün canlılar təkcə bir ağıl tərəfindən var edilmiş məlumat əsasında yaşayır və çoxalırlar.

Bu həqiqət təkamül nəzəriyyəsinin mənasız olduğunu göstərir. Çünki təkamül təsadüfə əsaslanır, təsadüf isə məlumat əmələ gətirmək qabiliyyətinə malik deyil. Bir gün bir kağız üzərində xərçəng xəstəliyini sağaldan dərmanın formulu tapılsa, bu dərmanı düzəldən elm adamını dərhal axtarıb tapmaq və hətta onu mükafatlandırmaq üçün bütün insanlar səfərbər olar. Heç kəs: “Görəsən, bu formul kağıza mürəkkəbin tökülməsi ilə təsadüfən meydana gəlib?” - deyə düşünməz. Ağıl sahibi, normal düşünən hər insan bu yazını ancaq kimya, insan fiziologiyası, xərçəng xəstəlikləri və farmakologiya sahəsində ixtisaslaşmış bir şəxsə yazdığını düşünər.

Təkamülçülərin DNT-dəki məlumatın əmələ gəlməsi ilə bağlı təsadüf iddiaları isə bu formulun təsadüfən meydana gəldiyini iddia etməklə müqayisə belə edilməyəcək qədər böyük məntiq pozuntusudur. Çünki DNT-də hüceyrənin içində əmələ gələn enerji üçün hansı molekulların atomlarının necə dəyişdiriləcəyi, orqanizmdəki 100 min müxtəlif növlü zülalın hər birinə aid ətraflı molekulyar formullar və bunların əmələ gəlməsi üçün həssas sıra yazılmışdır. Bununla bərabər, digər hüceyrələrlə məlumat mübadiləsi üçün məlumat protokolları və bu məlumatı bir-birinə ötürmək üçün ötürücü hormonların emalı planları və bunun kimi saysız-hesabsız müxtəlifliyə malik məlumatlar da DNT-də yazılır.

DNT-nin və ehtiva etdiyi böyük məlumatın öz-özünə əmələ gəldiyini iddia etmək mövzudan kənar, DNT-nin xüsusiyyətlərindən səthi şəkildə belə məlumatı olmayan şəxslərin məlumatsızlığını əks etdirir. DNT kimi saysız-hesabsız məlumata malik və son dərəcə mürəkkəb quruluşlu bir molekulu təsadüfün nəticəsi hesab etmək tamamilə boş iddiadır. Belə ki, həyatın mənşəyi ilə bağlı

təkamülçü tezislərdə, digər mövzular kimi, DNT-nin də mənşəyini açılmamış sirr kimi ifadələrlə ört-basdır etməyə çalışırlar.

19. Bakteriyaların antibiotiklərə qarşı müqaviməti nə üçün təkamülə dəlil deyil?

Aleksandr Fleming ilk antibiotik olan penisillini 1928-ci ildə kəşf etdikdə yer üzündə artıq bakteriyaların qalmaqacağı hesab edirdilər. Ancaq penisillinin ancaq müəyyən mikroblara təsir etdiyi sonradan başa düşüldü. Penisillinin öldürdüyü mikrobların yerinə penisillinin təsir edə bilmədiyi başqa bakteriyalar qalır. Sonradan kəşf edilən digər antibiotiklər də penisillin kimi eyni xüsusiyyətə malikdir.

Bunun səbəbi antibiotiklərin bakteriyalara təsir etmə formasıdır: antibiotiklər molekulyar quruluşlarına əsasən, bakteriyaların müəyyən bir zülalına yapışaraq onu təsirsiz hala salırlar. Beləliklə, bakteriya ya ölür, ya da çoxalmasının qarşısı alınır və bu yolla infeksiya nəzarətdə olur. Ancaq məlumdur ki, hər canlı növündə olduğu kimi, hər bakteriya növünün də müxtəlif formaları, yəni variasiyaları mövcuddur. Yeni çıxan antibiotikin təsir etdiyi bakteriyalar ölsə də, əvəzində antibiotikin təsir etmədiyi zülallardan ibarət bakteriyalar qalır. Bu, bakteriyaların antibiotikə qarşı əmələ gətirdiyi müqavimət deyil. Yəni bakteriyalar antibiotikin təsirinə məruz qaldıqda təkamül keçirərək bu dərmana qarşı yeni bir müdafiə sistemi əmələ gətirmirlər. Sadəcə olaraq müqavimətli bakteriyaların tərkibində əvvəlcədən o antibiotikin təsir etdiyi zülal yoxdur, ona görə də həmin antibiotik bu bakteriyalara zərər vermir. Bu xüsusiyyət həmin bakteriyalarda o antibiotik kəşf edilməzdən əvvəl də var idi, sonra da mövcud olmuşdur.

Təkamülçülər iddia edirlər ki, bakteriyaların bu xüsusiyyəti, yəni antibiotikə qarşı müqaviməti antibiotik təsir etdikdən sonra əmələ gəlir. Ancaq bu müqavimət antibiotik onlara təsir etməzdən əvvəl də onlarda mövcuddur. "*Scientific American*" (Elmi amerikan) jurnalı təkamülçü jurnal olduğuna baxmayaraq, 1998-ci il mart ayında bu barədə belə bir etirafa yer vermişdir:

"Bir çox bakteriya hələ antibiotiklər tətbiq edilməzdən əvvəl də müqavimət genlərinə malik idi. Elm adamları bu genlərin nə üçün təkamül keçirdiklərini və ölmədiklərini əsla bilmirlər". (Stuart B. Levy, "The Challenge of Antibiotic Resistance", *Scientific American*, mart 1998, s. 35)

Göründüyü kimi, müqavimət təmin edən genetik məlumat antibiotiklərin hazırlanmasından əvvəl də mövcuddur. Bu həqiqət müqavimətin sonradan təkamüllə əmələ gəlməsi anlayışının tamamilə səhv olduğunu göstərir. Müqavimətli bakteriyalar sonradan öz-özünə, təsadüfən ortaya çıxan canlılar deyil.

Müqavimətli bakteriyaların antibiotiklərin kəşfindən çox əvvəl də mövcud olduğu ciddi elmi jurnal olan "*Medical Tribune*" (Tibbi tribuna) jurnalının 1988-ci il, 29 dekabr ayında maraqlı hadisə kimi bildirilir:

"1986-cı ildə aparılan axtarışla 1845-ci ildə qütb səyahətində donaraq ölmüş dənizçilərin buzda qorunmuş cəsədləri tapılmışdır. Bu cəsədlərdə yaşadıkları dövrdə yayılmış bakteriyalar aşkar edilmiş və bunları tədqiq etdikdə məlum olmuşdur ki, bu bakteriyalar XX əsrdə kəşf edilmiş bir çox antibiotikə qarşı müqavimət xüsusiyyətləri daşıyırlar".

Göründüyü kimi, bu cür müqavimət xüsusiyyətlərinin penisillinin kəşfindən əvvəl də bir çox bakteriyada mövcud olduğu tibb dünyasına məlumdur. Buna baxmayaraq, bakteriyalardakı müqavimət xüsusiyyətinin hələ də təkamülün nəticəsinə dəlil göstərilməsi sadəcə aldatma məqsədli iddiadır.

Dövrümüzdəki müqavimətli bakteriyaların mühitə hakim olması belə baş verir: bakteriyalar müəyyən bir antibiotikin təsirinə məruz qaldıqda dərmana qarşı müqavimətsiz variasiyalar məhv olur, müqavimətli isə həyatda qalır və daha da çoxalma imkanı qazanırlar. Müəyyən zaman sonra tamamilə yox olan müqavimətsiz bakteriyaların yerini sürətlə çoxalan bu müqavimətli bakteriyalar tutur. Bir müddətdən sonra eyni bakteriya növü yalnız həmin antibiotikə qarşı müqavimətli variasiyalardan ibarət koloniyalara çevrilir və artıq eyni antibiotik bu bakteriyalara təsir etmir. Nəticədə, bakteriya da eyni bakteriyadır, növ də eyni növdür.

Həşəratlardakı DDT-yə qarşı immunitet

Həşəratlarda DDT-nin və həşərata qarşı digər dərmanların zaman ərzində təsirsiz hala gəlməsi də bakteriyalarda müşahidə olunan antibiotikə qarşı müqavimət kimidir. DDT kimyəvi maddəsi ilk dəfə kəşf edildikdə həşəratlara qarşı çox təsirli bir zəhər idi. İlk dəfə tətbiq edildiyi illərdə həşəratları kütləvi şəkildə məhv edirdi. Ancaq illər ərzində DDT-nin təsir etmədiyi həşəratların mövcud olduğu məlum oldu. Bu həşəratlarda DDT kimyəvi maddəsi orqanizmin həyati funksiyalarına təsir edə bilmirdi, çünki yapışmaq üçün axtardığı zülal bu həşəratlarda müxtəlif idi. Bunlar hər həşərat növünün daxilində qalan müxtəlif variasiyalar idi. Məhv olmadıqlarının səbəbi də DDT-nin yapışacağı zülalların onlarda olmaması və ya fərqli quruluşda olması idi.

Təkamülçü biolog Fransisko Ayala: **“Həşərat zəhərlərinin ən təsirli növlərinə qarşı immunitet insanların hazırladığı bu maddələr həşəratlara tətbiq edilmədən əvvəl də həmin həşərat növünün genetik variasiyalarında artıq var idi”**, - deyərək bu həqiqəti qəbul edir. (Francisco J. Ayala, "The Mechanisms of Evolution", *Scientific American*, cild 239, sentyabr 1978, s. 64)

Ancaq həşəratın populyasiyasında DDT zəhəri tətbiq edildikdən sonra əmələ gələn bu dəyişikliyi təkamül tərəfdarları təkamülə dəlil kimi göstərirlər.

Bu misalda DDT-yə qarşı həşəratların qazandığı bir qələbə yoxdur. Ona görə də buna immunitet demək də səhvdir. Çünki immunitet insanda müdafiə hüceyrələrinin mikroblara qarşı anticisimlər emal etməsinə və bu yolla mikroblara qalib gəlməsinə deyilir. DDT misalında isə bu cür şüurlu qarşılıqlı təsir və üstünlük baş vermir. Bəzi həşəratlar ölür, DDT-nin təsir etmədiyi həşəratlar isə həyatda qalaraq çoxalır və nəsillərini davam etdirirlər.

Bundakı həqiqət belədir: həşəratların bəzi variasiyalarında hələ zəhər tətbiq edilmədən əvvəl də müxtəlif zülallar var idi. DDT kəşf edildikdən sonra bu kimyəvi maddəyə məruz qalan həşəratlardan orqanizmi uyğun olmayanların nəsilləri kəsilmişdir. Əvvəlcədən az sayda olan müqavimətli fərdlər isə çoxalma imkanı əldə etmişlər. Nəticədə, eyni həşərat növü tamamilə müqavimətli fərdlərdən ibarət kütləyə çevrilmişdir. Təbii ki, bütün populyasiya müqavimətli fərdlərdən ibarət olduğuna görə, DDT artıq o həşərat növünə təsir edə bilmir.

Əslində, təkamülçü mənbələr bu müqavimət və immunitet mövzularında yanılırlar. Bu mövzunu bəzi məşhur elmi jurnallarda dərc etdirir, bu mövzunun əsl məğzini oxuyuculara izah etmir və təkamülə dəlil kimi göstərirlər. Göründüyü kimi, bakteriyalardakı antibiotikə qarşı müqavimətin və həşəratlardakı DDT-yə qarşı immunitetin təkamülə heç bir dəlil vermədiyi çox açıqdır.

20. Yaradılışla elm arasında nə cür əlaqə vardır?

Bura qədər nəzərdən keçirdiyimiz bütün suallarda ortaya qoyduğumuz kimi, təkamül nəzəriyyəsi elmi tapıntılara tamamilə zidd iddiadır. XIX əsrin bəsit elmi səviyyəsi içində ortaya atılan bu nəzəriyyə XX və XXI əsrlərdə ardıcıl elmi kəşflərlə əsassız edilmişdir.

Nəzəriyyəyə kor-koranə bağlanan təkamülçülər isə elmi əsasları qalmadığı üçün çarəni demaqoqluqda görürlər. Ən çox istifadə etdikləri demaqoq ifadə isə “yaradılış bir inandır, elm mənasına gəlmir” şəklində şablon şüardır. İddialarına görə, təkamül elmi nəzəriyyə, yaradılış isə bir inandandan ibarətdir.

Əslində, təkamülçülərin yeganə əsaslandırıcı şüarı olan **“təkamül elmdir, yaradılış inandır”** ifadələri tamamilə yanlış düşüncə tərzindən qaynaqlanır. Bu ifadəni təkrarlayanlar elmlə materialist fəlsəfəni bir-biri ilə qarışdırırlar. Elmin mütləq materializmin sərhədləri çərçivəsindən çıxmamasını, qeyri-materialist heç bir açıqlama verə bilməyəcəyini zənn edirlər. Ancaq bu gün elm özü materializmi rədd edir.

Maddəni tədqiq etmək materialist olmaq deyil

Mövzunu araşdırmaq üçün əvvəlcə materializmlə qısa şəkildə tanış olaq. Materializm qədim Yunanıstandan bəri mövcud olan bir fəlsəfədir və maddənin yeganə varlıq olduğu fərziyyəsinə əsaslanır. Materialist fəlsəfəyə görə, maddə sonsuzluqdan bəri vardır, sonsuzluğa qədər də mövcud olacaqdır. Bu fəlsəfəyə görə, maddədən başqa heç bir varlıq da yoxdur. Bu, elmi bir iddia deyil, çünki təcrübə və müşahidəyə əsaslanmır. Sadəcə bir inanandır, ehkamdır.

Ancaq XIX əsrdə bu ehkam elmə tətbiq edilmiş və hətta elmin təməlinə çevrilmişdir. Ancaq elm materializmi qəbul etmək məcburiyyətində deyil. Elm kainatı və təbiəti tədqiq edir və hər hansı bir fəlsəfi məhdudiyyət olmadan nəticə çıxarır.

Bu həqiqət qarşısında bəzi materialistlər tez-tez sadə bir kəlməni təkrar edirlər. “Elm sadəcə maddəni tədqiq edir, deməli, maddəci, yəni materialist olmalıdır”, -deyirlər. Düzdür, elm sadəcə maddəni tədqiq edir, ancaq maddəni tədqiq etmək ilə materialist olmaq fərqli məfhumlardır. Çünki maddəni tədqiq etdikdə bu maddədə maddənin özü tərəfindən meydana gətirilməyəcək qədər böyük məlumat və yaradılış olduğu nəticəsinə gəlirik.

Məsələn, bizdən əvvəl bir insanın girib-girmədiyini bilmədiyimiz bir mağara düşünək. Bu mağaraya girdikdə əgər sadəcə toz, torpaq, daşlar və s. Tapsaq: “Bu mağarada ancaq təsadüfi dağılmış maddələr var”, - deyə fikirləşərik. Ancaq əgər mağaranın divarlarında böyük ustalıqla çəkilmiş gözəl rəsmlər varsa, onda: “Bizdən əvvəl burada ağıllı bir varlıq olmuş, burada əsərlər meydana gətirmişdir”, - deyə düşünərik. O ağıllı varlığı heç görməsək də, varlığını əsərlərindən anlayırıq.

Elm materializmi əsassız etmişdir

Elm də elə bu misaldakı üsulla təbiəti tədqiq edir. Əgər təbiətdə, həqiqətdə, ancaq təbii amillərlə açıqlana biləcək bir nizam olsaydı, onda elm materializmi dəstəkləyərdi. Ancaq müasir elm təbiətdə əsla maddi amillərlə açıqlanması mümkün olmayan bir nizam olduğunu, bütün maddəyə hakim olan bir Yaradıcının var etdiyi qüsursuz yaradılışın olduğunu ortaya çıxarmışdır.

Məsələn, bütün müşahidə və təcrübələr maddənin öz-özünə həyat əmələ gətirə bilmədiyini, ona görə də həyatın metafizik yaradılışdan qaynaqlandığını sübut edir. Bu istiqamətdə keçirilən bütün təkamülçü təcrübələr uğursuzluqla nəticələnmişdir. Əsla cansız maddədən canlı əmələ gətirilməmişdir. Amerikalı təkamülçü bioloq Endru Skot məşhur “New Scientist” jurnalında bu mövzu ilə bağlı etiraf edir:

“Bir az maddə götürün, qarışdırın, isidin və gözləyin. Bu, həyatın mənşəyinin müasir versiyasıdır. Yer in cazibə qüvvəsi, elektromaqnetizm, zəif və güclü nüvə qüvvələri kimi təməl güclər qalanını həll edəcəkdir... Bəs bu asan hekayənin nə qədəri sağlam əsaslara dayanır və nə qədəri ümidə əsaslanan şübhələrə bağlıdır? Əslində, ilk kimyəvi maddələrdən canlı hüceyrələrə qədər olan bütün mərhələlərin bütün mexanizmləri ya mübahisəlidir, ya da tamamilə qaranlıq qalmışdır”. (Andrew Scott, "Update on Genesis", *New Scientist*, cild. 106, 2 May 1985, s. 30)

Həyatın mənşəyi şübhə və mübahisəyə əsaslanır, çünki materialist doqma həyatın maddədən əmələ gəldiyini hesab edir. Ancaq elmi faktlar maddənin bu cür bacarığının olmadığını göstərir. Bu barədə tanınmış şəxs, elmi xidmətləri ilə ingilis hökumətindən ser titulu almış astronom və riyaziyyatçı professor Fred Hoyl belə izah verir:

“Əgər, həqiqətdə, maddənin içində onu həyata doğru itələyən bir daxili prinsip olsaydı, bunu laboratoriya mühitində asanlıqla üzə çıxarmaq mümkün olardı. Bir tədqiqatçı ibtidai çorbani təmsil edən bir üzgüçülük hovuzundan təcrübə üçün istifadə edə bilərdi. Belə bir hovuzu istədiyiniz hər cür cansız kimyəvi maddələrlə doldurun. Ona istədiyiniz qazı vurun, ya da üzərinə istədiyiniz radiasiyanı verin. Bu təcrübəni illərlə davam etdirin və (həyat üçün lazım olan) 2000 fermentdən neçə dənəsini sintez etdiyini yoxlayın. Mən sizə cavabı indidən verirəm və beləliklə, bu təcrübəyə vaxtınızı sərf etməyin: bəlkə meydana gələcək bir neçə amin turşusu və digər bəsit kimyəvi maddələrdən başqa qətiyyən heç bir şey tapa bilməyəcəksiniz. (Fred Hoyle, *The Intelligent Universe*, New York: Holt, Rinehard & Winston, 1983, s. 256)

Əslində, materializmin müəmması daha böyükdür. Maddə nəinki öz-özünü əmələ gətirməyi, insan şüuru ilə birləşdikdə həyatı belə əmələ gətirə bilmir. Çünki bu gün bəşəriyyət bütün bilik və texnologiyaya baxmayaraq, cansız maddədən həyat əmələ gətirə bilmir.

Burada qısa xülasəsini verdiyimiz həqiqət budur ki, maddə öz-özünə heç cür yeni bir maddə və məlumat əmələ gətirə bilməyəcəkdir. Kainatda və canlılarda isə fəvqəladə mürəkkəb yaradılış dəlilləri və bilik vardır. Bu da bizə kainatdakı və canlılardakı bütün qüsuruzluğun və fəvqəladə biliyin bütün maddəyə hakim olan, maddədən əvvəl də var olan, sonsuz güc və ağıl sahibi Allah'ın əsəri olduğunu göstərir.

Diqqət etsək, görərik ki, bu, tamamilə elmi nəticədir. Bu, inanc deyil, kainatın və canlıların müşahidəsi ilə dərk edilən həqiqətdir. Ona görə də təkamül nəzəriyyəsi tərəfdarlarının ortaya atdığı “təkamül elmidir, yaradılış isə elmdən kənar inandır” iddiası səthi yalandan ibarətdir.

XIX əsrdə materializmin elmə qarışdırıldığı, elmin materializmin ehkamlarına uyğun gəlməsi üçün təhrif edildiyi doğrudur. Ancaq XX və XXI əsrdəki irəliləyişlər bu fəlsəfəni məhv etmiş və materializm tərəfindən gizlədilən yaradılış gerçəyini üzə çıxarmışdır. Tanınmış “*Newsweek*” jurnalının 27 avqust, 1998-ci il tarixli sayında verdiyi “Elm Allah'ı tapır” (*Science Finds God*) başlığı ilə ifadə edildiyi kimi materialist xətalardan sonra elm bütün kainatın və canlıların yaratıcısı olan Allah'ı tapmışdır.

Təkamül nəzəriyyəsi 150 ildir ki, gündəmdədir və insanların dünyaya baxışına dərindən təsir edir. Bu nəzəriyyə yer üzündəki canlıların təsadüf və təbii şərtlər nəticəsində öz-özünə meydana gəldiyini müdafiə edir. Necə ki, təkamül elmi sübutları olan bir nəzəriyyə deyildir, elmilik adı altında cəmiyyətlərə təlqin edilən materialist doqmadır. Müasir elm tərəfindən hər sahədə təkzib edilən bu doqmanın təməl əsasları hiylə, saxtakarlıq, təhrif və aldadıcı təbliğat növləridir. Bu kitabda təkamül nəzəriyyəsinin elmi əsassızlığı 20 təməl sual şəklində verilmişdir. Bu sualların ən son elmi tapıntılara əsaslanan cavabları təkamül nəzəriyyəsinin mövhumat olduğunu açıq şəkildə göstərir.